

Holy Bible

Aionian Edition®

Geji Bauchi Bible
Bu Bauchi Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Geji Bauchi Bible
Bu Bauchi Bible
Language: Bu
Nigeria (Bauchi)

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 9/10/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Language Developers and Bible Translators, 2025

Formatted by Speedata Publisher 5.3.10 (Pro) on 12/3/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously and <https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>
Volunteer help and comments are welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Geji at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to *eternal* life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of *eternal punishment*. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Geji at AionianBible.org/History

- 06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoa Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEPBible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
- 10/20/24 - Gospel Primer handout format.
- 11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
- 01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
- 03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
- 06/21/25 - 468 translations now available in 230 languages.
- 09/01/25 - 538 translations now available in 291 languages.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Malkus	1
Mi'shinkən	16
Yakubu	41

APPENDIX

- Reader's Guide
- Glossary
- Maps
- Destiny
- Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Malkus

1 Gopti shilən ki Yesu almasihu, yakən ki Lya kənngu. **2** Kan u nədə ki laci ge' lwatbatı ki Ishaya mulnjeshinkən u, ti ussu, "In ngu an shin mulshinkən i ni tənnda kina, mulnə ti likəni ki shitu u. **3** Yal mul tati bi age' dəlgən ti ussu, likəni Lya shitu nə mbatldlwakən, likəna shituwası." **4** Yahaya mul baptisma mbi gawasi ge' dəlgən, ti dləp shilən ki Lya, "Tə mbalən za pəl bezən ləba a pəlsi baptisma tingəki tə pacisi bezən ləba wasən da." **5** Mbalən ki galt ki Yahudiya nə kum mbalən ki Ulushalima is go' mbə' mati, a si dləp bezən ləba u nəs pəli u, i pəlsi baptisma a dlilka ki Uldun. **6** Yahaya ti nə ulki laki a dli ki medlən ki Lakumi, nə ulkəndədləm ki bati amisi, ulki fəmi wasi zhita nə mal du. **7** Ati dləp shilən ki Lya, i' usu, "Mulən də mbəti ge kalini mul nalti ngəndləni, zhim kaptalan wasi ambaci ta ngusi a ətəlli wai. **8** A miō ge mal kən ami pəlikin baptisma, tiō nə Yal ki mbatl ki Lya ki zeki ti pəlikini." **9** Nəgu dəmi Yesu i' mbə te' Nazillat ge atl ki Galili, i Yahaya pali' baptisma a dlilka ki Uldun. **10** Də petuwasi to' ge mali i' en lya abuli, i Yal ki mbatl ki Lya pesul lya kənə kulu. **11** I kum yalon sul lya də ussu, "Kiki yakuyini gunə ami lyamti, nəti ami holtugi iye." **12** Aləbi aləbi i Yalkimbatl ki Lya dloti i' te' ge' dəlgən, **13** A tiki dəmi, mutti kutl kutl ləbi upsi, a Shədan də cibəlti, atine' tlu kige' dəlgən a mi' shinkənki Lya də pəlliti kyautən. **14** Kalki dləl Yahaya, i Yesu te' ge' atl ki Galili, ati dləm shilən ki Lya. **15** Ati ussu "Cini apoyi gunki Lya ələnja i. Zakən pətl byazən ləba ndənə nə shilən ki Lya." **16** Ati feuti abi dlilka ki Galili, i' en ki Bitlus nə Andalawus yelse wasi, asi lati lekku a dlilka təngəki si mi' gopti Kes kənə. **17** I Yesu ulsisu "bələnnən kali, an palkini adəmni mi' ngau mbalən." **18** Aləbi aləbi is za lati lekku wasən is bəlti kali. **19** Nəs beu kina ten i' en Yakubu nə yelse wasi Yahaya, mil ki Zabadi, a ge Kudələn ki mali asi likə' lekku. **20** Nə' takisi bi'u Aləbi aləbi is bəlti kali. Is za bwaswasən Zabadi age Kudələn ne' mil pəlliti kyautən. **21** Is tege gatl ki Kapalnahum cin shuti, i' Yesu tege lu dopga ki Yahudawa ati kulcisi shələn ki Lya daşanu. **22** Is ulki gagashinti tən ulnə ti kulcissi u, tən gaki ti kulcissi kənə gunə ti kumti nə ndəlton u, bə kənə mi' lashti zhil ki Musa wai. **23** Mulən

da, mul du mi'gatli a ge'lu dopga wasən, i' la yali, **24** I' usu, "Yalamineki Yesu yakən nazalet? Ki mbəni ki hwotimi bezən ləba ya? A manini ki wokəni, ki yakən ki Lya mul zo'mbadlı kəni!" **25** I Yesu mati mi'gatli ki geti, i' usu, "Dəm shot! Pe' də ge mulu!" **26** I ki i bezən mi'gatli i' u mulisi. I' la yali, i' petaka geti. **27** Kum mbalən en ulki gagashinti, is go' gypə yelsəni, a si u'su, "Yakən nəgu u? A səti pyal kushti won ngə! Mulu tinə ndətl ki pi' du mi'gatliyi shilən, a si kup shilən wası!" **28** Aləbi aləbi shilənni zəga ko una ge' atl ki Galili. **29** Nə petwasən ge' lu dopga ki Yahudawa, ki Yakubu nə Yahaya is te libi ki Bitlus nə Andalawus. **30** Kom ki Bitlus ki mudi atli ti gonti, nə te ki Yesu, is piti. **31** I' lə mati, i' gopi' toh i' tliltilya, i' ndoki, i' hilya ma i' pəlisi kyautən. **32** A suti, kalki ki nda ki cin, is mbəlli Yesu mi' gonti, nə mil mi'gatli. **33** I mbalən ki ge' gatli kup si domga a kina dlabi. **34** I' ndokəl mbalən dişəlli, ko wongi nə unndi gontuwasi, iki pe'kəl mil mi'gatli dişəlli. Ta ndəgi tə mi'gatli shilən wai, tən gaki simanənti. **35** Nə kyau, balu a pa' cultuwai, i Yesu hilya i' peki, i' zəga gelu u nə bə mbalən dawai u, i' zəga də shilən nə Lya tyaka. **36** I Siman nə mbalən u nə tinesi u is zəga də ngauti. **37** Nəs mbitu, is ultisu, "kup mbalən də ngauki." **38** I Yesu ulsisu, "Mələn ge' gatlu gunə kina u, ta dləm shilən ki Lya da danu. Ulnə laki yambəda ungu." **39** I kup ti tyatya ge' atl ki Galili a ti dləm shilən ki Lya a ge' lu dopga ki Yahudawa, a ti pyakəli' mbalən mi'gatli. **40** Mul go' ki dakəlti i'mbə ma Yesu, i' ngusiti i'ngemti, a ti ussu, "Inka ndəgu, kin ma'paltən mul ləshi da'ti. **41** I ci' gontuwasi gop Yesu, i' ta toh wasi i' tənti, i' ultisu, a ndəgi, a ndokəlki, dəmi mul ləshi datı!" **42** Aləbi aləbi i dakəltisi zati, i' dəm mul ləshi datı. **43** I ki i Yesu pi' shilən mul ndəlti, nə təs zəga u. **44** I' ultisu, "Bə pi mullən wai. Məllə le' en ləba, a bal Lya ulki okətl bezən ləba kanwunə Musa dləmi u tən gaki wokəlti. Pəli nəgu təngəki tə mbalən mani da ka ndoki." **45** Ge' shuki nəgu, i muli peki i go' dləp shilənni tyai. I gu la Yesu ta man te' ge gatlon a dwadən də ye' dwadənwai, i' go' dəp gelu u nə mbalən da wai u. Ngo nə nəgu, mbalən go' mbə mati, te' ge lu en.

2 Kal ki mutti ten, nə palte' Kapalnahum, is kummi ti a libi. **2** I' mbalən dom ga dişəlli, lu za' a sən ma dawai, abi dlabi ma. A Yesu də pi'si shilən ki Lya. **3** Mbalən upsi is mbə, is kam

Mulən tyai ki tle ki mi'gatli. 4 Saman tala'ti ma annabi ge gus kal ki batı wai. Mun nə a bine u, Yesu wai təngaki dibətl ki mbalən, is mbulən mali si nən tatlti kal ki batı si, a hol kal nə mal gabini tu' malu u nə Yesu də u nəs mbul gabini innabi isi. Pyal mal ki mil pa' ki innabi, sai nə u, is shim muli sudi, nə lu muttuwasi. 5 Nə pyal kal ki batı." 23 Gason cin shuti, Yesu ne mil Yesu en lati mbatluwasən u i' ulmul ki tle ki kustiwasi si beuti ge' gu ki alkama. Sige beuti i mi'gatlisu, "Yakuyini a paci bezən ləba wagi." mil kusti ki Yesu is go' catl ga alkama en. 24 I 6 Mbalən mi' lashti zhil ki Musa siki dəmi a palisiyawa ultisu, "En ulnə mil kushtiwā də pəlti ləbi, a si shilən a mbadli, 7 A si ussu, "Ya lakida u. Ya laki da si pəlti ulnə zhil ki Musa a ndigi ti mulu də shilən nəgu? Pəli' Lya bezən ləba ti da! pəlti cin ki shutwai u?" 25 I Yesu njesi shilən Wokən ma' wokəli yakən mbalən bezən ləba nisi i' ulti, ka kummən shilən ki ulnə Dawuda wasi anbə Lya kən nəmmwai u?" 8 Aləbi aləbi i pəli u waiya, cin u nə kuzən gopti, ti ne' yelənsi Yesu man ulnə si dləmti a mbadli, i Yesu ulti, lətwaswaiya? 26 Hwon u nə Abiyatal tiki bal "Yakan laki da ki unndi shilən u a mbadlwakan?" ləba, Dauda tege' Libi ki Lya, i' dam biledi gunə 9 Gukən ngətli nə mbələ, ti ulmul ki tle usu, 'A zədli u iki bəl yalənsiwası gına ne'tu, ki dami ki wokəli bezən ləba wagi' nə ta usu, 'Hilya kam ləbəsi ni nəgwasən mulən kən dəmtwai. 27 I lumuttwagi ki zəgaya?" 10 Ami lyamti ki manini Yesu ulti, "Pələn cin shuti təngaki mbalən, Yakən mbalən ti nə ndətli ki wokələ bezən ləba ba pələn mbalən gaki cin shutuwai. 28 Yakən a dəplaşa." I' ul mul ki tle ki mi'gatli su 11 "A mbalən kənki mulban ki shuti nə ki cin shuti."

ulkisu, hilya kam lumuttuwagi ki zəgə libi." 12 I

Aləbi aləbi tə hilya, i' kam lumuttuwa si, i' peki a kum mbalən də yetti, a si kup gagashinti, a si natlı Lya asi ussu, "Ma en ulən nəgu gason wai." 13 Yesu peki i' lə bi Dləlka ki Galili da danu, Mbalən dibəli is domga a malgən wasi, ati kulcisi. 14 A ti beuti, i' en Lawi yakən ki Halpa ki dəmi ati kyautən ki ka' upki ban. I Yesu ulti, "Bələn kali." I' hilya i' bəlti kali.

15 Gason Yesu də dap ulki dami a libi ki Lawi, mul ka' upki ban ne mi'bezən ləba nə mbalən dibəli si damti ne'ti ne mil kushti wasi, tən gaki mil dibəlti gesi mi' bəltli ni; 16 Nə mi' lashti zhil ki Musa si palisiyawani is enti də damti nesi, nə mi'bezən ləba nə mi' ka' upki ban u, is ul mi' kushti wasisü, "Ya laki ti damti na tleti ne' mi' kap upki ban nə mi'bezən ləba da?" 17

Nə Yesu kumi nəgu u, i' ulti, "Mi' gına bə da gontwai u sikən lə' mamul pətl igən wai, mi' gonti si də ngau mul igən. Tən gaki mi' pətl ze kautənkən a mbədawai, tan gagi mi' bezən ləba ni." 18 Mi' kushti ki Yahaya mul baptismə nə ki palisiyawa si pətl kuzən mali. Mbalən en ngem Yesu is usu, "Yalaki da mi' kushti ki Yahaya nə ki palisiyawa si kuzən mali gwaço si da pətl ti wai?" 19 I Yesu ulti, "Yelənsi ki mul kutleti sən pətl kuzən mali a mul kutleti nesiya? Tunna mul kutleti nesi u sakən pətl kuzən malilwai, 20

Cin də mbəti sinkap mul kutletiyi taka də masi. Cinisini sən pətl kuzən mali. 21 Kən ca'ti mbulən gesi nə pyal lulutwai. In a caki nə nali u, pyal lulut nən kyeshti gus lulutisi, nən ngətlti ki kal nə kyeshti. 22 Kən bəna pyal mal ki mil pa' ki

3 I Yesu te ge' lu dopga ki Yahudawa, mulən da aləbi mul toh kittle ki mi'gadli. 2 Tən gaki səmbi shitu ki gopti Yesu da. I mbalən yen zid dwadən, tən ndokəl mulisi cin shutwa? 3 I Yesu ulmul toh ki tle yisu, "Pete' ki akina." 4 I Yesu ulti, "Ambuni tə pəl ze' ləba ko bezən ləba cin shuta? Ti pekəl mul məshti, ko ti tlota?" Is dəm shot. 5 Nə' yasi nə mbadli ki lewi u, ati du mbadli nə dashti ki mbadlwəsən, i' ul mulisisu, "Ta' toh wa'tedi." Ittakit tye, i toh was pal ləbi.

6 Nə palisiwa yani nəgu u is peki, Aləbi aləbi is dəlil shilən nə mbalən ki Hildis a tənti, kau u nə si' tlotu. 7 I Yesu hilya ne' mil kushtiwasi, is za'gatl is lə tya bi dələlka ki Galili. Mbalən mi' dibəlti iye ki Galili is bəlti kali. 8 Nəs kum ulnə tə pəlti u, mbalən is mbə te' Yahudiya nə Ulushalima, nə atl ki Edom, nə te' bə gasi ki dələlka ki Uldum, nə te'ge luki Taya nə Sidom, bal dopga mbə mati, tən gaki si' kum ulnə tə pəlti u. 9 Tən kitəlli' 6a mbalən dibəli gyemti, i ul mil kushtiwassu shakəli nən kudələn ki mali nəm tedə. 10 Ti' pəlin nəgu u tən gaki ta ndokəl mbalən dibəlli, i laki da kum mbalən mi' gonti si shimga te' mati tən gaki si' tənti. 11 Du mi'gatli, ko anəmi si enti, as nda kinawasi ası lati yali, ası ussu, "Ki yakən ki Lya kənə."

12 I' dələmisi bəs pi mbalən okənki ti wai. 13 I' Yesu totən zəngə, i' taki gına ti lyap siyi bi, is lə mati. 14 A gesi is zabəl mbalən kutl nə lop si' dəm neti, tən gaki ti'go' shi'si ası dələm shilən ki Lya, 15 I' bəlsi dəlti ki pekəl du mi'gatli. 16 Ginəs zabəl siyi kəngyi, Bitlus, 17 Nə Yakubu yakən

ki Zabadi, Nə yalkewasi Yahaya, i' bəlsi shin Buwanaljis' mil ki ndaltannaca. **18** Iki dadanu i' kutl." I Yesu usu, **9** "Mul kəm ki kumti tə'kumi." zabəl Andalawus, nə Pilibus nə Baltamawas, nə Matiyu, nə Toma, nə Yakubu yakən ki Halpa, nə iki is gyemti yakən cimbəlti u də dləmti. **11** Iki i' Taddawus, nə Saminu Bakan'ane, **19** Nə Yahuza ulsisu, "Kini 6o, a ndəgikini i kimannən tuki libi Iskaliyoti guna bal Yesu. **20** I Yesu te' libi won, ki Lya, Gynə ginə bə də gyeikini wai u, Sai nə iki i mbalən dopga dadanu hal saman dap ulki cimbəlti. **12** "Yenti nə dwadən 6o, Sa yeniyi, dami wai ti ne' mil kushtiwasi. **21** Nə yelsənə bə a mbatldlwai. Kumti 6o, Sa kumiyi, Sa man wasi kumi nə gu u, iki is lə də goptiti, tən gaki ulnə də dləmti u wai, Tən gaki, 6aspaltyai a si usu, "Ga agoliti." **22** Mi' kushti zhil ki Musa pacisi bezən ləba wasən da." **13** Yesu ulsisu, "Al, gənə pete' Ulushalima is usu, "Ba'alzabul kən Kimanən cibəlti uwayya? Tu i mi kənkimanən totənti! Nə ndətl ki guu mi'gatlkən ti pekətl na cibəlti en da? **14** Mul wotlti o' u, Shilən ki mi'gatli." **23** I Yesu takisibi, i' cimbəltisi i' usu, Lya kənti wotlti. **15** Gynə ndatən shutu u 6o, "A u kən ti Shadən man pekətl Shadən? **24** Siki cibəlti ki gənə wotl shilən ki Lya a mbatl In gu' a bwasi a tən nge yelsənə u, guntu kən dlwasən u. Sən kup shilən nisi, Aləbi aləbi a lə' kinawai. **25** Nəgu in libi a bwasi a tən nge' shaidan kam shilən u nə wotldli a mbadlwəsən yelsənə u, libi u kən lə' kinawai. **26** In shaidan a u. **16** Nəguni dadanu gunə wotl unndi o' a ge lu dləni ga wasu, a bwasi, kən lə'kinawai, patwas zəngə u, Siki ginə sən kup shilən ki Lya as kami kənməbə. **27** Mul ma' te' ge libi ki mul ndəlti a' nə hwoltugi. **17** Si 6o, Gəs nisi dawai, si kən dəm em galwasi dawai. In ba' kəndi mul ndəlti wai iye wai, ko ulukan hwossi təngəki shilən ki Lya u, iki annda yep gal ki libini. **28** Bali ami pi'kini nən paci ko mulu kən bezən ləbawasi, nə bezən shilən u nə' təpəli u. **29** Gunə a pəli Yalkimbatlı ki Lya ki gunti bezən ləba u, kən paci tiwai, nə ngatlti ki dəp ləba." (aīōn g165, aīōnios g166) **30** Gi 6o si usu, "Du mi'gatli ni'da." **31** Iki dya ki Yesu ne' yelsəniwasi is mbə. Is dlil a dla, is ta' shinkən timmə. **32** Dop ga ki mbalən ki dəmi a malgən wasi, is ultisu, "Dya wa' kəngü nə yelsənə wagi si kauki a dla." **33** I' gyemsi, "ki wokən ki dya ini nə yelsənə ini?" **34** I' ya ginə a malgən wasi, i' usu, "Dya ikəngü nə yelsənə ini! **35** Ko mulu kən pəl ulnə Lya də lyamti u, tiki dya ini nə yelsənə ini, tiki koli ini dadanu."

4 Dadanu Yesu a gop kulci'si shilən ki Lya abi dlilka u balu, I' mbalən mil dəbəlti domga amati, I lati, i'te ge' kundələn ki mali, Adləlkə, i' dəm a gi'bı. I' dopga ki mbalən dləl atən bəgəsi abi dləlkə isi. **21** Kulcisi ləba dəbəlti nə cibəlti. A ge kulcisiwasi i' ulsisu, **3** "Ga kən kum! Mulən mul kotllu won da is zəga gegu tən gaki ti' wotl o'. **4** Tige dlati wundi ləba, Ina wundiyan nda tən shutu, i yatlı dəkən unndiyisi. **5** Un ndiyen is nda age lu mul zəngə luwu nə bə atl də iye wai u. Aləbi aləbi is te' tən gaki atl loluwai. **6** Nə cin peku, Is landəli, tən gaki dləlgəsən loluwai, Is kwakəni. **7** I gyen nda age ili, I ili sənkəlsi, Sa man pəl gwewai. **8** I gyen dadanu is nda gye lu atl ki zeki, Is te' kizeki, Is nali, Is pəl gwe, I gyen pəl gwe kutl kutl ləbi maki,

Gyen kutl kutl ləbi məkka, Gyen kutl kutl ləbi Buwanaljis' mil ki ndaltannaca. **18** Iki dadanu i' kutl." I Yesu usu, **9** "Mul kəm ki kumti tə'kumi." zabəl Andalawus, nə Pilibus nə Baltamawas, nə Matiyu, nə Toma, nə Yakubu yakən ki Halpa, nə iki is gyemti yakən cimbəlti u də dləmti. **11** Iki i' Taddawus, nə Saminu Bakan'ane, **19** Nə Yahuza ulsisu, "Kini 6o, a ndəgikini i kimannən tuki libi Iskaliyoti guna bal Yesu. **20** I Yesu te' libi won, ki Lya, Gynə ginə bə də gyeikini wai u, Sai nə iki i mbalən dopga dadanu hal saman dap ulki cimbəlti. **12** "Yenti nə dwadən 6o, Sa yeniyi, dami wai ti ne' mil kushtiwasi. **21** Nə yelsənə bə a mbatldlwai. Kumti 6o, Sa kumiyi, Sa man wasi kumi nə gu u, iki is lə də goptiti, tən gaki ulnə də dləmti u wai, Tən gaki, 6aspaltyai a si usu, "Ga agoliti." **22** Mi' kushti zhil ki Musa pacisi bezən ləba wasən da." **13** Yesu ulsisu, "Al, gənə pete' Ulushalima is usu, "Ba'alzabul kən Kimanən cibəlti uwayya? Tu i mi kənkimanən totənti! Nə ndətl ki guu mi'gatlkən ti pekətl na cibəlti en da? **14** Mul wotlti o' u, Shilən ki mi'gatli." **23** I Yesu takisibi, i' cimbəltisi i' usu, Lya kənti wotlti. **15** Gynə ndatən shutu u 6o, "A u kən ti Shadən man pekətl Shadən? **24** Siki cibəlti ki gənə wotl shilən ki Lya a mbatl In gu' a bwasi a tən nge yelsənə u, guntu kən dlwasən u. Sən kup shilən nisi, Aləbi aləbi a lə' kinawai. **25** Nəgu in libi a bwasi a tən nge' shaidan kam shilən u nə wotldli a mbadlwəsən yelsənə u, libi u kən lə' kinawai. **26** In shaidan a u. **16** Nəguni dadanu gunə wotl unndi o' a ge lu dləni ga wasu, a bwasi, kən lə'kinawai, patwas zəngə u, Siki ginə sən kup shilən ki Lya as kami kənməbə. **27** Mul ma' te' ge libi ki mul ndəlti a' nə hwoltugi. **17** Si 6o, Gəs nisi dawai, si kən dəm em galwasi dawai. In ba' kəndi mul ndəlti wai iye wai, ko ulukan hwossi təngəki shilən ki Lya u, Aləbi aləbi as pal nə kali. **18** Unndi ginə nda gelu ili u, iki cibəlti ki mbalən u nə kum shilən ki Lya u, **19** Dəp ləba a hwosu u, nə lyap usən u, Nə ləki ləba u, Nəntə'ti gesi asənkel shilən nisi, Ashilən nisi kən dəmti kizeki masiwai. (aīōn g165) **20** Undi u nə nda age luki zeki u, iki cimbəlti ki mbalən u nəkum shilənisi, Sən kamti, As timmə. **21** Dop ga ki mbalən ki dəmi a malgən pəl kyautən nə nali, As mbi mbəlti tənki gyen wasi, is ultisu, "Dya wa' kəngü nə yelsənə wagi kutl kutl ləbi maki, Gyen kutl kutl ləbi məkka, si kauki a dla." **22** Igyemsi, "ki wokən ki dya ini Gyenbo kutl kutl ləbi kutl." **21** Yesu ulsisu, "Nən nə yelsənə ini?" **23** I' ya ginə a malgən wasi, i' mbəlti pitila tədi a idlati nə bal gala, ko nənzədli agəs lumutti, kin zəti atən lu dəmtuwa swaya? **22** Kum ulnə ki hwundəli u, nən pekalti. Ulnə ki kuppi u, nən dutit. **23** Mul kəm ki kumti, ti' kumi." **24** Yesu ulsisu, "Kumini, ko'talaku' nə cimbəlin da u, nə nali si' cimbəlliki, hal ma as mbəli da. **25** Təngəki mulnə ulən ni'da u, sim mbəli' tida, mulnə ulən ni' dawai u, na' ulnə nitu sin kamiti taka." **26** Yesu ulsisu, "Gu' ki libi ki Lya kənə mul dlati u'kəni a atl. **27** Mutti nə hillya i undi te, i nali, timan kan u nə pəl dli uwai. **28** Atlı nə gawasi ti bətl ləba, ki nəm iki ulnə də te'ti, sai ga, nə balgye laba tənki. **29** In gwe yi a nyau, iki aləbi aləbi atlo'dli nə kwaltən, gis acilu ngu." **30** I' usu dadanu, "Nə yakan tən cimbələn gu' ki Lya? Ko nə yakan tən cimbələnti? **31** Kənə gwe mastad kəndə, gunə, iki yakən gwe ləba gunə də wotlti adəp ləba u, **32** Ngo nə nəgu in wotl tu, an ngətl kap na dwa nə nəlti, ap pəlbəs mil toh, yatlı ma as man nda a gwasən wasi." **33** Nə cimbəlti dəbəlti Yesu

dləm misi shilən ki Lya, ndace nə mantiwasən. 6anti. 16 Ginəs pəl ulisi a tən dwdən wasən 34 Ti da pissi ulənwai, sai nə cimbəlti. Iki ti u, is go' palli' mbalən shilən ki ulnə nda u nə pi' mil kushtiwası ko yanngi a malgəni bə nə mul mi'gatli nə dəs kiban yi u 17 I mbalən nisi cimbəltiwi. 35 Age'cinisi, nə cin balnja ti nda u, pi Yesu ti' zaki atlwasən. 18 Ti te'ge kundələn i Yesu ul mil kushti wassu, "Mi' dákəcin tyatən ki mali kən ngu, mulnə da du mi'gatli da u bi dləlka ka." 36 Nəsza dopga ki mbalən akalu, bəltibi ti' dəm mati. 19 Yesu a ndəgi tuwai, i is zəga neti kau u nə tida u age kundələn ki Yesu ultisu, "Lə libi ma yalsənə wagı, a pisi bas mali, na kundələn ki mali si amalgən wasi. 37 I ulnə Lya pəliku, nə ci'gontuwagu nə' eni u." 20 bal lya ki mali mul yetəl dlitodfi, i bəski mali 1' zəga libi, i' tege dləm shiləni a Dikapolis ki bas go' tliti lya də lyap jakə' kudələ nəsi. 38 Yesu bo ləba u nə Yesu pəlitu. I kum mbalən i kum ulki ati tu kal age kundələn ki mali atən lumutti, gagashinti. 21 Nə Yesu dákəci tyatən bagası gwa ati nde enbusi. Iki mil kushtiwası is dlilti də u ge kundələn ki mali dadanu u, I bal dopga enbusi, is ultisu, "Mul lashti, mun məshti kin ki mbalən gandəlti. Ati abi dlilka. 22 Iki mulən də entiwaya?" 39 1' hilya də enbusi, i' mati ngu age bas mul kina ki lu dopga ki Yahudawa, etəlli, i ultisu "dəm shot!" Iki i yetəlli mudfi, i mul shin Yayilus. Nə en Yesu u in nda akina kumlu dəm shot. 40 1' ulsisu, "Tən gaki yakən wasi, 23 1' bəlti bi balbali, i' ultisu, "Yakuyini lakıda ikumən banti nəgu? Hal nəgün lati mbatl yakənkəli ti abiki məshti. Ami bəltki bi ngadi ki kən nuna?" 41 Iskum banti iye, is ulyelsənisu, zittoh təngəki tin ndoda." 24 Iki is zəga neti. Bal "Wo kəngü? Yetəl nə mali ki dlıka si bəlt shilən dopga ki mbalən də bəlti kali, asi gyepti. 25 Iki kəli won ngu ta pəl hwon kutl nə lobpi a hwula də binetti, 26 Kəli u ta tle bal bəna a toh ki mil bəlt igən dişəli, ta gal kum ulnə ni' da u, i ngo nanəgə tambi ndotuwai, kina kina gonti da. 27 Nə kumi də dləm Yesu u, i' molti te' kalki Yesu age dopga nisi, i' tən bi lulugəl ki Yesu. 28 Tən ti usu a mbatl tluwası, "Lulugəl ma atəni u, an ndot." 29 Aləbi bina' ki hwulawasi dləli, i' kumi a dliwası ta ndoki gontuwasi. 30 Aləbi aləbi nə Yesu kumi ndalton a pedi getu, iki i' go' yalu age dopga, i' usu, "Wokən tən lulugəlni?" 31 Iki i mil kushtiwası ultisu, "Ki ye' dopga ki mbalən nəgu, a usu, wokən tənka?" 32 Iki i Yesu yalu kali təngəki ti' en mulnə pəli' nəgu u. 33 Kəli yi nə man ulnə ndaniti u, iki i' bə nə banti, ati nyepi ki dli i' nda a kina ki Yesu, i kəliyi pi Yesu bali. 34 I Yesu ul kəli usu, "Yakuyini, lati mbatluwagi a ndokəlkı. Mboci lau, ka ndo də gontuwagi." 35 A tige shilən, iki gyenkənnigi te' libi ki Yayilus, is usu, "Yakuwagi ta maci, yalakıda ki'la' mul lashti də bənəda?" 36 Yesu a pal kəm tən ulnə si dləmti uwai, i' ul Yayilus su, "Bi kum bantuwai, la mbatl katlı" 37 Ta za mulən a bəlsi kaluwai iki Bitlus, nə Yakubu, nə Yahaya yalse ki Yakubu si bəlti kali 38 Nəs mbəci libi ki Yayilus mul kina ki lu dopga ki Yahudawa u, is kumi wotilu, nə kulu, nə latiyali yenti dawai ba kumti dawai. 39 Nə te' givi u, i' Yesu 1ulsisu, "Yalaki da ki wotilu nə kulu da nəgu? Yakəni kiməci tidawai, nde yemmbukən tida." 40 Iki is pəli gyetli ki mbəlti. Kalki ki Yesu a pekəl mbalən nəsi kumwasən tuwa dlay,

5 A Yesu ne mil kushtiwası is 6əci bidilika age atl ki Galasinawa. 2 Nə pe'tuwası dige kundələn ki mali, iki mul du mi'gatlon kəngü te' gelu gum mbalən i mbə ma Yesu. 3 Ti bo lugum mbalən kən ki lə dəm tuwasi. Mul ma'kəndətti dawai, ko nə ulkəndə mbalən kidom. 4 Tən a tle kəndətti toh nə asən nə ulkəndə mbalən ki dom, ati bəbatlıt, a cacal dom ki tən asəni. Mul ma'pəleti ulən dawai. 5 Gasi nə dlöncin a gelu gum mbalən ti dəmti, nə tən zəga, ati latiyali, ati gələshti dli wasi nə zənga. 6 Nə en Yesu te' lolu u, i' em kitəl tya mati i' gus akinawası. 7 I' layali i' usu, "Yesu yakən ki Lya mul nalti, ya lakənmiki? A maki nə Lya yi, bə hwotı besən ləba wai." 8 Tə ndan akinawası nəgu u tən gaki Yesu ultisu, "Za mulu, Ki du mi'gatli!" 9 I Yesu gyemti, "Ya kən ki shinwagi?" I' ultisu, "Shin i kənki, hututu, iki mi dimbəli." 10 Iki i' go' gyep Yesu bə'katsi da kiwai 11 Amaləbisi lu byatlı dəs kiban da suttən mis calgadlı. 12 Mi'gatli gyemti is usu, "In kandəgu katmi swa ge dəs kiban yi, tən te gesi." 13 I Yesu ndəgisı. Iki yi du mi'gatli peki, is te ge dəs kiban nəsi. Dəbətl ki dəs kiban nəsi sən pətl zangu lop, is hilya nə kitəl, suttən mis calgadlı is ndage mali ki dlilka is gali. 14 Aki kən mil byatlı dəs kiban ni tlə nə kitəl, is su dləm shilənni age bas gatli nə mil gatli. I mbalən bə si' en ulnə nda u. 15 Nəs bə ma Yesu u is en mul nəs pekəli mi'gatli ngu ki dəmi, nə lulutı ki laki adlı, ti ge dliwası dadanu, is kum

iki i' kan bwasi ki yakənkəliyi nə dyawasi nə gaki Yahaya ul Hilidus su, "A mbuni ki dəm nə mil kushtiwasi guni netu, is te' gelu u nə yakən kəlik i yelse waqwai" 19 Tən gaki nəgu Hilidiya kəliyi da u. 41' Yesu goppi toh, i' ultisu, "Talita ngap Yahaya a mbatldli, ti lyamti tə' tloti, ngo' kumi", iki, "Yakənkəli, ami utlkisu, hilya." 42 nənəgu tamaniwai gaki Hilidus. 20 Hilidus də' Aləbi aləbi yakənkəliyi hilya i' go' ləti. Təngaki banti Yahaya, gaki ti mani Yahaya mulzo' mbatl timul hwon kutl nə lop kəni. Gu lakisi ulki kəni mul patl ləba kizokini, I ləkida ba tida za'ti gagashinti iye 43 Iki i' matisi bə mulən kum ulən ti nda nətiwai. Hilidus in tikum shilən ki shilən uwai, i' ulsisu fadadan si' bəl yakən kəliyi Yahaya u də hwottiti, ngo nənəgu ti əldə kupti ulki dəmi.

6 I Yesu za' ləbisi ippal tiya ge' gatluwasi, I mil kushti wasi is bəltikal. 2 Nə Cin shuti pə' u, i' gop kulcissi age'lu dopga ki Yahudawa, dibəl mbalən yi nə ləbi u si ga'ti kəmu is kum gagashinti, asi ussu, "A ukən mulu mbi ulu nəgu u?" Is ngemti, "Undi mallaba ukən ninnəgu? Undi gagashintu kən ti pəlti nəgu? 3 Guki mul tlatti ləba u waiwa? Yakən ki Malyamu nə yelse ki Yakubu, nə Yusupu, nə Yahuza nə Saminu? Yelsəni was mudli simi ne'sə a kiwu waiwa?" Is nge'ti. 4 I Yesu ulsisu, "Mulnjeshinkən nəndə mbin nalti ge'gatluwaswai nə ge' yelsəniwasi nə a libi wasi." 5 Taman pətl ulki gagashit tiya kawai, iki is zi mi'gonti gina bəs dibəllwai u toh is ndoki. 6 I' kum gagashinti nə hotl la'ti mbadlawasən. I'go' duk tiya ge mil gatlı ati kulcissi. 7 Immbe mil kushti kutlh nə lopi bi is shinsi lob lob. Ibbəlsı ndəlti tən du mi'gatlə. 8 Ippisi i' usu, "Bə kamən ulənwai də lə tuwasənwai kumbəlkən ki kamin katlı bəs kan ulki dəmiwai bə kamən kulu wai bə kamən ulpwai. 9 Shimən kaptəlan, ngo nənəgu bi mbələn lu'ləgəl tənkiwai. 10 Libi u nə ka shitin ləbi u a' dəmni ləbi hal a' za'kən gatlida. 11 Lu u nə bəsa njekiniwai u ko sa nge kupkini u, za'kən gatlı abatən kushka ki asənwakən taka gaki tədəm dətləkəm də ma'si." 12 Nəgu si peki asi dləm'i mbalən shilən ki Lya gaki sa' za' pətl bezən ləbə. 13 Is pekəl mi'gatlı dibəli, is suwati mi'gonti dibəli mili is ndoki. 14 Nə guu Hilidus kumi nəgu u, tən gaki Yesu apəl shin i, gemma si usu, "Yahaya mul pəli mbalən baptismə ti thilya ge' mi' mashti, I ləkida ti nə ndəlkı kyautən ki gagashinti də pə' ma'tida." 15 Gen də usu Iliyanı, gen ne si usu, "Nəm kən ge mul njeshinkən ki Lya ki dəgini." 16 Nə Hilidus kumi nəgu u, i' usu, "Yahaya u na patti ga taka u hilya ge' mil mushti!" 17 Ti Hilidus nə gawasi illaki sa' gop Yahaya, is ki ndəti as la'ti go'lu kənnədəmbalən. Tə pəllən gu gaki Hilidiya kəli ki yelse wasi Philip, gunə' kanti ippalti də kəliwasi. 18 Tən gaki Yahaya ul Hilidus su, "A mbuni ki dəm nə mil kushtiwasi guni netu, is te' gelu u nə yakən kəlik i yelse waqwai" 19 Tən gaki nəgu Hilidiya kəliyi da u. 41' Yesu goppi toh, i' ultisu, "Talita ngap Yahaya a mbatldli, ti lyamti tə' tloti, ngo' kumi", iki, "Yakənkəli, ami utlkisu, hilya." 42 nənəgu tamaniwai gaki Hilidus. 20 Hilidus də' Aləbi aləbi yakənkəliyi hilya i' go' ləti. Təngaki banti Yahaya, gaki ti mani Yahaya mulzo' mbatl timul hwon kutl nə lop kəni. Gu lakisi ulki kəni mul patl ləba kizokini, I ləkida ba tida za'ti gagashinti iye 43 Iki i' matisi bə mulən kum ulən ti nda nətiwai. Hilidus in tikum shilən ki shilən uwai, i' ulsisu fadadan si' bəl yakən kəliyi Yahaya u də hwottiti, ngo nənəgu ti əldə kupti də shilən u, ti kup hwol mbatl nə kup ti. 21 Iki ipmbi shitu nə cin ki zə'ti mbə u, ip pəli Gumsisi wasi nə bas mi'kina ki dlati ne' bas mbalən ki Galili daddabəl. 22 Nə yakən ki hiludiya tete' dlom də nyepu, i mbuni Hilidus ne'səbəlswasi. I Guu ul yakən kəlisu, ngem ulnə ki lyamti u an bəlki. 23 I Hilidus ndəgit i əldə ulnə ka ngemi u an bəlki, "Ko ti bwasti dlom ki guntikəni." 24 Ippeki, in ngem dyawasi, "Yakən ta ngem?" I dyani usu, "Gaki Yahaya mul pəli' mbalən baptismə." 25 A ləbi aləbi is susu' nə dleuti, ma' guu i' ultisu, "Ami lyamti nəgun nəguni ki bələn ga ki Yahaya mul pətl baptismə, age' gal ki peti." 26 I mbatl ki guu lewi, Ngo nənəgu gaki ta ultisuyi nəzəl akina də sambəlswasi, təkən lyapti ti' ultisu zakiwai. 27 A ləbi i guu la' mul shinkən wasi, illaki səm mbəl ga ki Yahaya. I mul shinkəni le' kotl ga ki Yahaya tedi a ge'lu zəm mbalən. 28 Im mbəl gami age' galpati, ibəl yakən kəliyi, i yaken kəliyi bəl dyawasi. 29 Nə mil kushti ki Yahaya kum shiləni u, is mbə is kan dli i, is guti. 30 I mil shinkən ki Yesu is pal te' ma'ti, is dləm'i mus ulnəs pəli u, nə ulnəs kulci u. 31 I Yesu ulsisu nganni tən na' shu'ni ge' lu u nəbə mbalən da wai u, gaki mbalən dəfəsi li ləti asi pəlti, mbi' dlil də dəmətəmə mil shinkən ki Yesu ma sambəwi. 32 Is zəga ge' kundələn ki mali si nəgwasən lu u nə bə mbalən da wai u. 33 Iki mbalən dibəl, is yen zə'ga wasən, si mansi, mus mbalən kige gadlı nə ləbi u is dululu is ngatlı nə mbəkəsti. 34 Nə pə'ti ki Yesu dəgə' kundələn ki malu, i'yen dibəl mbalən i' kum ci' gon twasən, gaki si kənə mbəla u nəbə mil be'ləi dəwai u. I' go' kulcissi ləba dibəli. 35 Nə cin bal nja tənda u i mil kushti wasi mbə ma'ti, is ultisu, "Ləbisi ngu mbalən dəwai, i ngu cin bal nja ti ndayi. 36 Za' mbalən nisi sa' zəga tiya ge' gatlə nə nja aki u, sa' uli gawasən ulki dəməda." 37 I' ulsisu, "Kinibə bələnsi ulki dəməda" Is ul Yesu usu, "Ulki dəməda nə pətl bwasti dlom ki upki lii hwon nəm kikyautən ki yakən mbalən, tən ullisi ulki dəmə dangwa?" 38 I Yesu ngemsi, "Ulki dəmə nəmə nikini? Su'

yanini." Nəs yani todü, is ultisu, "Ləpa nantam kan u nə da ki laci u: "Mbalənyi agabi ki naltəni, kəni, nə kes lob." **39** I Yesu ul mil kushti wasi mbadlwakən lolu nə ami. **7** Bətl Lya wasən u bali usu sə' bwas mbalən tiya as dəm atli tiya tən wai, ge'shu ki zhil ki Lya, zhil ki mbalən kən si di'me. **40** I mbalən dəm atli swai nami kutl kutl kulcissi.' **8** Ka lakən zhil ki Lya taka i, ka ngapən ləbə kutl, nami kutl kutl ləbə nantam. **41** I Yesu zhil ki mi' kina i." **9** I' ulsisu, "Kimanən shitu ki kan lapa nantami nə kes gudal lopisi, it taki lya, la'ti zhil ki Lya taka huti aki ngapti zhil ki mi' i' gode Lya, i' caccal ləpa i, ib bəl mil kushti wasi kina. **10** Gaki Musa usu, 'Nal bwagi nə dyawagi,' sə' buwasi mbalən, is buwasisi kes lopi dədənu. 'Mulnə, abyal bwasu ko dyawasu, a tloti.' **11** Ngo **42** Muswasən is dəmi i kəmsi. **43** I mil kushti wasi nənəgū kini ki usu, in mulnə azi ulən təngəki ti' yem dəs kutl nə lop ki ləpa gunə sa u nə kesi. **44** Dibəl ki mwani yi nə dəmi u sa təla zangu Lya i) **12** Nəgu katl, kəkən za'titi tə'pəli bwasi ko nantam. **45** Nəguni i Yesu la' mil kushti wasi sə' dyawası kyautən ki ulənwai. **13** Nəgu lakida ki da tege' kudələn ki mali sə' ngətəl ti də dəfəsəhtti kətshilən ki Lya baliwai gaki bətl zhil ki mi' kina. tiya Basaida, tiya ge'lə yiwon ki bal mal, i ul **46** Nə' zasi u i totən zənga mbalən bi, i' ulsisu, "Kumənnəni muswakən, də gyem Lya. **47** Nə gas pə'u, kudələni tiya dlom a'manangu. **15** Ulnə də su' ge' yakən mbalən mali, Yesu tan bəgəsi nəm nə gwasi. **48** Nə' en tu'dla u i də bezətiwai, ulnə də pe'tito' ge'tu də dəl kudələn də hwottisi u, tən gaki ndəl ki yetəl, bezəti." **16** Mul kəm ki kumti, ti' kumi, **17** Kalki adlom gəsi i'go lə te'tənsi, a ti lə'tən mali. Ippəli za'ti hwu'mbalən i, nətte libi u, i mil kushti kənə tə' dəkəsh si, **49** Nəs yen ti də lə' tən malu, wasi is ngemti yakən cimbəlti u də dləmti. **18** is yeni kənə nul kəni, is la' yali. **50** Tən gaki I' ulsisu, "Kinima kimaniwai?" "Ulnə də kapuwəsən i ba'gəbsi nəs yentu. I Yesu əulisi suge' mbalən tu'dla u, kən bezətiwai, **19** Nəbə bi aləbi, i' ulsisu, "Bə bənni wai amini." **51** Iki ambadlwas kən suwai u, atu'da'ka su, tu'nəgu it tege' kudələn ne'si, i yetəli mudi. I gagashi' təpekkəi." Nənəgu Yesu pal mus ulki dəmi ki zeki. gob mil kushti wasi, **52** gaki saman ulən tən **20** I' usu, "Ulnə dəpə'ti to'ge' tu'ki yakən mbalən ləpa gunə bəl mbalən zangu nantam is dəməti u idə bezət'i. **21** A tugi, age' mbadl ki yakən da uwai, gaki mbatldlowasən a kangəli. **53** Nəs mbalən, kən bezən ləbə dəpə'ti, kənə kwonti, dəkəci, is mbəci ge' atl ki Jenisalata, is kəndə nə məgəlti, nə tlom mbalən, **22** nə pəti, nə lyap kudələni tən bigəsi. **54** Nəs pe' dige' kundələni ləbə, nə ngashti, nə ship totugi, nə nge Lya, u i mbaləni mansi. **55** Is ngwal atlisi nə kitəl, is nə ndau bishitu, nə bezən dəməti, nə nalkiga, go' ka' mi'go' tottən lumut si tala'si tiya ge'lə u nə kon nəmbalən, nə ndokənti. **23** Mus bezən nəs kumi ti da u. **56** Mus lu u nə Yesu lədə u, bal gatli ko yakən gatli, as mbəllic mi' gonti abi lu **24** I Yesu za'ləbə illə Taya nə Sidon. It tege' dobga, as ngemti səttin bi lulə gəlwasma. Ginə libiwon, ta lyami təmələn maniwai ngo' nənəgu təntu is ndoki.

7 Nə palisiyawa nə gyen mi' bətl lashti zhil ki Musa ginə mbə te' Ulshelima is domga ma' Yesu. **2** Is yeni na mil kushti wasi si dəməti sida o'kəl towai təngəki bətl ləbə ki mi' kina. **3** Palisiyawa ne' Yehudawa sən da dəməti pawai senə sa o'kəl toh pa, gaki si bətl ləbə ki mi' kina. **4** In sa pal te'ge'lə dobga ki ulti nə ulti taka u, sənda dəmətipawai senə sa utisi mal takapa. Undə ləba endə dibələ nəsmbima' mi'kina wasən ası pəlti, kənə ki o'kəl gali ne' ki twom mali ne' kal ki dom. **5** I palisiyawa ne' mi' kulci' mbalən zhil ki Musa is ngemti, "Ya lakida mil kushti wagi sida bətl ulnəs mbima mi'kina wasən u wai, si dəməti bəsida o'kəl towai?" **6** I' ulsisu, "Bali Ishaya dləmi tənkini, mi' bəna ki dəwədən, kan u nə da ki laci u: "Mbalənyi agabi ki naltəni, kəni, nə kes lob." **39** I Yesu ul mil kushti wasi mbadlwakən lolu nə ami. **7** Bətl Lya wasən u bali usu sə' bwas mbalən tiya as dəm atli tiya tən wai, ge'shu ki zhil ki Lya, zhil ki mbalən kən si di'me. **40** I mbalən dəm atli swai nami kutl kutl kulcissi.' **8** Ka lakən zhil ki Lya taka i, ka ngapən ləbə kutl, nami kutl kutl ləbə nantam. **41** I Yesu zhil ki mi' kina i." **9** I' ulsisu, "Kimanən shitu ki kan lapa nantami nə kes gudal lopisi, it taki lya, la'ti zhil ki Lya taka huti aki ngapti zhil ki mi' i' gode Lya, i' caccal ləpa i, ib bəl mil kushti wasi kina. **10** Gaki Musa usu, 'Nal bwagi nə dyawagi,' sə' buwasi mbalən, is buwasisi kes lopi dədənu. 'Mulnə, abyal bwasu ko dyawasu, a tloti.' **11** Ngo **42** Muswasən is dəmi i kəmsi. **43** I mil kushti wasi nənəgū kini ki usu, in mulnə azi ulən təngəki ti' yem dəs kutl nə lop ki ləpa gunə sa u nə kesi. **44** Dibəl ki mwani yi nə dəmi u sa təla zangu Lya i) **12** Nəgu katl, kəkən za'titi tə'pəli bwasi ko nantam. **45** Nəguni i Yesu la' mil kushti wasi sə' dyawası kyautən ki ulənwai. **13** Nəgu lakida ki da tege' kudələn ki mali sə' ngətəl ti də dəfəsəhtti kətshilən ki Lya baliwai gaki bətl zhil ki mi' kina. tiya Basaida, tiya ge'lə yiwon ki bal mal, i ul **46** Nə' zasi u i totən zənga mbalən bi, i' ulsisu, "Kumənnəni muswakən, də gyem Lya. **47** Nə gas pə'u, kudələni tiya dlom a'manangu. **15** Ulnə də su' ge' yakən mbalən mali, Yesu tan bəgəsi nəm nə gwasi. **48** Nə' en tu'dla u i də bezətiwai, ulnə də pe'tito' ge'tu də dəl kudələn də hwottisi u, tən gaki ndəl ki yetəl, bezəti." **16** Mul kəm ki kumti, ti' kumi, **17** Kalki adlom gəsi i'go lə te'tənsi, a ti lə'tən mali. Ippəli za'ti hwu'mbalən i, nətte libi u, i mil kushti kənə tə' dəkəsh si, **49** Nəs yen ti də lə' tən malu, wasi is ngemti yakən cimbəlti u də dləmti. **18** is yeni kənə nul kəni, is la' yali. **50** Tən gaki I' ulsisu, "Kinima kimaniwai?" "Ulnə də kapuwəsən i ba'gəbsi nəs yentu. I Yesu əulisi suge' mbalən tu'dla u, kən bezətiwai, **19** Nəbə bi aləbi, i' ulsisu, "Bə bənni wai amini." **51** Iki ambadlwas kən suwai u, atu'da'ka su, tu'nəgu it tege' kudələn ne'si, i yetəli mudi. I gagashi' təpekkəi." Nənəgu Yesu pal mus ulki dəmi ki zeki. gob mil kushti wasi, **52** gaki saman ulən tən **20** I' usu, "Ulnə dəpə'ti to'ge' tu'ki yakən mbalən ləpa gunə bəl mbalən zangu nantam is dəməti u idə bezət'i. **21** A tugi, age' mbadl ki yakən da uwai, gaki mbatldlowasən a kangəli. **53** Nəs mbalən, kən bezən ləbə dəpə'ti, kənə kwonti, dəkəci, is mbəci ge' atl ki Jenisalata, is kəndə nə məgəlti, nə tlom mbalən, **22** nə pəti, nə lyap kudələni tən bigəsi. **54** Nəs pe' dige' kundələni ləbə, nə ngashti, nə ship totugi, nə nge Lya, u i mbaləni mansi. **55** Is ngwal atlisi nə kitəl, is nə ndau bishitu, nə bezən dəməti, nə nalkiga, go' ka' mi'go' tottən lumut si tala'si tiya ge'lə u nə kon nəmbalən, nə ndokənti. **23** Mus bezən nəs kumi ti da u. **56** Mus lu u nə Yesu lədə u, bal gatli ko yakən gatli, as mbəllic mi' gonti abi lu **24** I Yesu za'ləbə illə Taya nə Sidon. It tege' dobga, as ngemti səttin bi lulə gəlwasma. Ginə libiwon, ta lyami təmələn maniwai ngo' nənəgu təntu is ndoki.

ibbeza makkən, ittən ləgawasi. **34** Illa'ga lyā manini u waiya?" **22** Is mbəkəci a Batsaida, i immbə mbadli, i'ultisu, "Ippata!" (Iki, "füli!") mbalən en mballı' dwawon, is bəlti bi təttanti. **35** I kəmwas füli, i ləgawas laki, i'gob shilən. **23** In ngapi dwanisi toh, it mbəti malgən gatlı. **36** I Yesu dlimisi bəs dlimi mulənwai. Sine se Ibbezze'makən a dwaşən, izzə'toh, i Yesu ultisu, mbətl dələmtitənki sida. **37** Is kumgagashinti, "Kən də ye' ulunya?" **24** I dwani ya lulya, is usu, "Tapal mus ləba mbuni! Mulinə bə da i'usu, "Ami yen mbañan; kənə pəti asi duti" **25** I kubkəmwai u ma ta kumi i, mul dəddətəi bima Yesu za'toh tən dwaşəni dədanu. I dwani füli dwaşən wasi, in ndoki, i'yen lu kizoki. **26** I Yesu ultisu, "Paltya libi, bə tege' yakən gatluwai."

8 Age cinisi i hwu' mbañan domga dədanu. Ulki dami nisi dawai, i Yesu imbe milkushti wasbi, i' ulsisu, **2** "Ami kub go'kə' hwu mbañenyi, gaki asəti mutti maki ngu ası ne'kəni, ulki dami nisifawai. **3** In a zasi sa zəga libi nə kuzən u, səkən ma'mbəkəshti libiwai, i ngu nami pe'ni lolu." **4** I mil kushti wasi ndəgiti is ultisu, "A ukən tə mbañan mbi ulki dami u nətə kəm mbañan age'dəlgən u?" **5** I Yesu ngemsi, "Ləpa nəməni nikini?" Is usu, "Ninngi." **6** I' ul dişəl mbañansu sə'dəm atli. Nə'kan ləpa ninngiyi, i' gode Lya da, iccacali, i'go' bətl milkushti wasi sə' bwasi mbañan, is pəli nugu. **7** Kwesen nisida ten ngulen. Nə' gode Lya u, ippi milkushti wasi sə'bwasi mbañan. **8** I mbañan dami i kəmsi, i milkushti wasi yerni is njikən dəs ninngi nəgungu sa u. **9** Mbañanisi sa pəl zangu upsi. Kal ki pallisibi, **10** ittege' kundələn ne' mik kushti wasi, illəge' luki Dalmanuta. **11** I palisiyawa gop ngep Yesu. Tən sə' cimbəlti da, is ngemti, tən gaki tən mbokisi toh tən lwadən sul lya. **12** I Yesu mbə mbadli lolu, i'usu, "Ya lakıda kini mbañan kinəgün ki ngep lwadə?" Bali amipi' kini, kənbətləkin lwadən sul lyawai." **13** Iki is izza'si, ittege' kundələn ki mal, iddakaci tiyatən bigasika. **14** Imilkushti was musni sa kan bilediwai, ləpa nəm kən nisi katl ge'kundələni. **15** I Yesu dəllisi kəm, i'ulsisu, "Yanən lu kizoki, apən demdem nə yiski palisiyawa nəkə Hilidus." **16** Is shilən daşfası, "Is usu tən gaki biledi nimindawai." **17** Yesu man ulnə si dlimti u, i Yesu ulsisu, "Ya lakıda iki usu biledi nikin dawai? Hal nəguni ka manini uwaiya? Hal nəgun dawai? Mba dlwəken a ndədali i Yesu kan Bitlus, nə Yakubu, nə Yahaya, sinə kikən mantiniwaiya? **18** Dwaşən nikinda bəki gwasən it tolsi tən pyasti zəngə. I dliwas shoti. enluwaiya nə kəm nikinda bəki kumtiwaiya? **19** Na chali mbañan nəbə mulən kən ma' pəlti nəgu tən dəp ləñawai zangu nantam ləpa nantamu, mbutu nəm ki u. **4** I Iliya nə Musa is pekkisi, a shilən ne' yemini ki bigeyi gunə sa u?" Is ultisu, "Kutl Yesu. **5** I Bitlus ul Yesu su, "Mul lashti, a mbuni nə lop" **20** I Yesu ngemsi ləpa ningi u na chali nəminni ki u. Hwe tən palən kəs maki, gudəl nəm zangu upsi u pa? Mbutu nəm ki yemini? Is gwagi, nəm ki Musa, nəm ne ki Iliya." **6** (Ta ultisu, "Ningi." **21** I ulsisu, "Hal nəgun ma, ka hwol ulnə tətl dəməti u yi, gaki sa kum bənti.) **7** I

lyawon tlættodi i idlasi, i kum yalon ge'lyanisi, hilya dñlæbi, is þeu tiya Galili, Yesu alyami tæti usu, "Guki yakuyini ki lyami. Kumænti." 8 mullæn maniwai, 31 gaki ti kulci' mil kushtiwasi, Bænæ mantiwænæwai sige nægu is yalu malgæn ti ulsisu, "Sænbæl yakæn mbalæn ma'mbalæn, sin dasi sayen mulænwai, Yesu ka'tl ne'si. 9 Sige' tlotti, in sa tlotu kuma, kalki mutti maki tæn tlæti pe'ti suttæn Zæga, I Yesu pisi bæs dlæmi mulæn lya." 32 Sine saman shilænæwai, si banti'ngæpti. ulnas yeni u wai, sai næ yakæn mbalæn a hilya 33 Is mbæ kapalnahum. Næ'te'libi u in ngemsi, dige' mi'mæshти. 10 Is za'shilæni ge' dlomwasæn, "Yaki dlæmtin tæn shitu?" 34 Ama sa shilanwai, asi shilan ne' yelsæni yakænki "Hillya ge' mi' gaki tæn shitu sa shilan i tæn okænki baliwasæn. mæshти." 11 Is ngemti is ultisu, "Ya lakida mi' 35 Iddæm atli, imbe milkushti was kutl næ lopi bætl lashti zhil ki Musa dæ ussu Iliya ki mulpatl bi, i'ulsu, "Mulnæ dæ lyamti tæt dæm mulkina su' pa?" 12 I' ulsu, "Iliya ki mulpatl pa, appal u, tikæ mul dæb yakænki, addæm zheli ki mbalæn." mus læba. Imikænda ki laci tæn yakæn mbalæn, 36 I'kan na'yakuwon, izziti adlom dasi, illuti tæn tle'bæna dibæli, as ngeti? 13 Ami pikkini, adli, i'ul sisu, 37 "Mulnæ a nje na'yakan kænæ Iliya a læge tambæyi, sa pælit ulnæ tæmisida u gu u gaki shin i u, ami tæ njeni. Mulnæ nje u, i, kan unæ da ki laci tæntu." 14 Næs palte' ma' ami tæh njewai, mulnæ shinæn suduh tæ njeti." na mil kushti wasu, is yen hwu mbalæn aga 38 I Yahaya ultisu, "Mul lashti, miyen mulæn ndælsi i, mi' bætl lashti zhil ki Musa dæ shottibi dæ pekkætl mi'gatli na shin wagi, in ultisu tas ne'si. 15 Næ ye' Yesu, mus hwu mbalænyi is kum zaki, gaki tida bælmi kalwai." 39 I Yesu usu, bi gagashinti, is lætemma'ti nækitel, sæ' shinnitti. hane twai. Mulæn kæn pol gagashiti næ shinyini, 16 In ngemsi, "Shoti bi kiyakæn kinida ne'si?" apa alæbi alæbi abbyalænwai. 40 Mulnæ bæ da leu 17 I gudæl næm ge'mbalæni ndægit, i'ultisu, badl næmini wai u, ginæn kænæ. 41 Mulnæ abælkæn "Mul lashti, i ngu, a mbælli' yakuyini, gunæ mbæga mal næm gaki kini ki Almasihu u, bæli mi'gatli ki nge' shilan niddæ. 18 Næta totæntu, ami pikkini, tækæn hol ulna sæbbæltwai. 42 Næta sai næ tala'ti atli, a biwas dæpæ't pukætkæt, mulnæn la'gon ge'na'mili mi'la'ti mbætl næ ami a ti ashti shinwasi, ati po'sanganga. Adlimi milkushti wagiyi sæppe'kælti, sa maniwai." 19 I næ'ti hwu a yaldakka, a la'ti swage'bal mali. 43 Yesu ndægisi i'ulsu, "Kini mbalæn ki nægun u næba kida la'ti mbadlwai u! Anæmi taman dæp ne'kini? Anæmi taman ngashtibi nækini? Mbælli næn yakænki." 20 Is mbælli' yakænki. Næ mi'gatli in towa'dæ la'tiki dæpæl beslæba u, a pocitaka. Non ngætli' ki, ki tege' gukki lya næ ndola toh, dæ gunæ ki' tege' utu næ toh lopu, utuyi mul pæshtiwai. (Geenna g1067) 44 [Alæbi zhibæl mi'cissi nænda mæshtwai, nænda mbæshti utuyiwai.] 45 In asænwa' dæ la'tiki dæ pæl beslæba u, a pocitaka. Non ngætli' ki, ki' tege'gu'ki Lya næ ndola asæn, na sællaki ge' ban utu næ asan lop. (Geenna g1067) 46 [Alæbi zhibæl mi'cissi nænda mashtwai, nænda mbæshti utuyiwai.] 47 In dwadæn wa'dæ la'tiki dæ pæl beslæba u, a ngongoli takæ. Næn ngætlikki ki' tege' gukki Lya næ dwadæn næm, næta' laki age'ban utu næ dwadæ lop. (Geenna g1067) 48 Alæbi yakænki usu "A la' mbadlæ. Kati læshi la'ti mbadlæ zhibæl mi'cissi nænda mæshtwai, nænda mbæshti takæ!" 25 Næ Yesu yen hwu mbalæn dæ kital tedu, utuyiwai. 49 Næ utu sæ'okkæl mbalæn, kan unæ im mati du mi'gatli i'ultisu, "Ki, mi'gatlu mul dæ okkæl læba næ kukkudu u. 50 "Kukkudu ulki nge' kup kæm næ shilan u, a piki bwaski kitæ, zekkini, in kukkudu i a hammu, næ yakæn tæ bæ tege'ti næwai." 26 Kalki la'ti yalki mi'gatli, mibili' tæptænki? A' dæmni næ kukkudu ge' mba illi'ti næ ndælti, dlæwas dæ nepti, ibbwasti næti. dlwakæn. Pælæn dæbki zeki ne'yelsæni."

I yakænki palkænæ hwum mbalæn, i ge' mbalæn kilæbi dißæli nami usu, "Tämäccí" 27 I Yesu gobto wasi it tlælti lya, i' hilya gal. 28 I Yesu telibi u i mil kushtiwæs ungemti a malgæni is ultisu, "Ya lakida ma man pekkæltiwæ?" 29 I Yesu ulsu, "Undiyi nænda pe'twai sainæ ngeb lya." 30 Is

10 I Yesu hilya dælæbi, illæ ge' Atl ki Yehudiya, ne' tæn bigasi ki dælæka Uldun. I hwu' mbalæn maga ma'ti dadanu, i'kulcisi kan u næ'kufa u. 2 I palisiyawæyen mbæ ma'ti gaki sæccimbælti, is ngemti is ultisu, "Kizoda tæ yakæn

mbalən la' kəli wasa?" 3 Inndəgisi i'usu, "Ya Lya, 30 apa a'hwol mbi' dībəl ləba kutlkutl Musa pikini?" 4 Is usu, "Musa bəl mbalən səllash ləbi kutl ge' dəpki nəguni, nə libi, nə yelsəni lwabbatki tlot kutleti, ala kəliyisi." 5 Yesu ulsisu, "Gaki ndəlki gawakən lakıfa i Musa lacikin zhiluđa. 6 Amma tedi 'Lya kənənsi, mwani nə kəli. 7 Gaki nəgu a mulən za'dywasi na bwasi, an ngap kəliwasi.' 8 Nəguni si lopi as dəm dlinəm. Akinaki nəmkəni səkən dəmti dli lə'akinadasi, a milkushtiwas də kup gagashinti, lopkənwai. 9 Ulnə Lya a mani u, bə mbalən mbalənyi nə də bədl si kalu sima asi kupbənti. bwasiwai." 10 A gip libine i milkushtiwas ngemti dədənu tən shiləngu. 11 I' ulsisu, "Mulnə ala kəliwasu, in ngau kundu u, ko'kən ti palti nəki Ulshelima, sən badl yakənmbalən ma'bas ləbəsi lopi. 12 In kəliyi ala mwani wasu in ngau kundu ki Lya nə'mi'lashti zhil ki Musa, sin pocitti u, tapəl kontu 6alu." 13 Mbalən də mbəllit shilənki məshiti, as bəl mingi nəbəs man Lya Yesu na' mil gaki təttənsida, i milkushtiwas wai u. 14 Sin lakkitti bi, as bezze'makən, matisi. 15 Nə Yesu yeni nəgu u i uli cillo'si. as li'ti, as tloti, kalki mutti maki kuma atlı I' ulsisu "Zakən na'mil səmməbə makkəni, bi lyə." 16 Yakubu na Yahaya, milki Zabadi, is hanesiwai. Gu'ki Lya ki unduwəsenkəni. 17 sha'temma'ti, is ultisu, "Mullashti, mingeplki Ami dləmikkini, mus mulnə andə nə gukki ki pəlimi ulən." 18 I ulsisu, "Yaki lyamtini ta Lya kənə gunə na yakən dəpəlti wai u, təkən pəlikini?" 19 Is ultisu, "Ndəgimi, cinkə te'ge' teti ge'guntiwi." 20 I Yesu kansi twadli, ati naltwagi, tə nəm dəm tən toshimtwagi, nəm zissito, ati laki'si albalka. 21 Nə Yesu gollətu, tən tonawagi." 22 I Yesu ulsisu, "Kimanən i mulən pe'tetnəkitəl, inngus kinadəfka, in ulnə ngemtini uwai. Kən ma'tleti ge'mbəga ngemti i'ultisu, "Mullashti mul zo'mbadlə, malunetta tlewa? Ko nən ma'pəlikkin baptisma yakəntəpəli tambi dləwu nəbə kənpə'twai u?" 23 I Yesu ulsisu, "Yalakida i'mbeki I Yesu ulsisu, "Mbəgəmalunə tatle nənali u, zo'mbadlə? Mul zo'mbatl nəndəwai sai Lya nənali ki tleni, baptisma u nəsə'pəli u, nənali nəgəwasi. 24 Man zhilgi, 'bətlo mbalənwai. Bə səppali kini. 25 Ama dəptən toh shimtini, ko tən pəl kontwai. Bə məgəlwai, bədləm laga' tən tohna yini, gikənwai gunə nə halta bəli u. Ai, mulənwai, bə dlu mbalənwai. Nal mikzə'ki." 26 Kəginəs pəli gawasən uni." 27 Nə milkushtiwas I'ultisu, "Mullashti, mus apəl undigi a ami na kutli kumi nəgu u, is gob kub dutu'ki Yakubu yakən." 28 I Yesu yati ya'ki lyamti, i'ultisu, "Ul nə Yahaya. 29 I Yesu takisibi i'ulsu, "Ki manini nəmkən galiki lə ki'ul ulna ni'zi u taka, a'bəl gina mansi nə bə Yəhudawəwai u gumsisi wasən mingi nəbə ulən nisi dəwai u, kən mbi ləba a səndə nu ne' mbalənwasan kəmti səndə pəlisi Lya. Apa a'mbə a'bələnkəl." 30 Nə kub shiləni i ndəlti. 31 Kəndəmti nəgu ge' dələməkən, kinawasnda, izzəga ati du mbadlə, gaki usən amma mulnə də lyamti tə'dəm bəli age' kini u, nəddə eye. 32 A ləbi I Yesu ya milkushtiwasi, sainə tadəm zheli wakən. 33 Mulnə dəlyab dəb i'ulsu, "Nən lotida təmə' usən tege'gu'ki Lya!" mulkina wakən u, sainə tadəm zheli ki kowonngi. 34 Milkushti yi kum gagashit ki shilənwasi. I 35 Gaki yakən mbalən ma tə mbəni səppali'bəna Yesu ulsisu dədənu, "Kini milini, nən lotida dəwai, gaki tima təppəl bənadani, abbəl dləwasi te'ge guki Lya! 36 Nətə'kə mul usən ge'guki Lya, gaki dībəl mbalən." 37 Is mbəkəci a Yaliko. Ti nən ngətlə' tə lakumi təbbəeu ge'shuki allula." pe'ti də Yaliko ngu, nəti ne'mikkushtiwasi, nə 38 Is kum gagashit mulndəlti, is ultisu, "In nəgu bal dwəbgakə dībəl mbalən, i dwa won mul ubo, wokən mbi pekkəlkən ngu?" 39 I Yesu ngeplu shinwası Baltimawus, yakənki Timawus, yasi, i'usu, "Ma'mbalənbo mulpəkkənwai, ama tiki dəmi a bishitu. 40 Nəkkumi Yesu mul Nazalat bə ma'Lya wai. Gaki musləba mulpəkəni ma' kən u, i'go' tləl yali ati usu, "Yesu yakənki Dauda, Lya." 41 I Bitlus ultisu, "Mi ngu ma za'ləbəyi kum gontini!" 42 I dībəl mbalən matiti, tən mabəlkikali." 43 Yesu usu, "Bali ami dləmə'i kini, bəshilənnuwai. Amma i'gob mbətl tləl yaltinkı, mulən kən za'ti libi, ko yelsəniwas mudlə, ko ti usu, "yakənki Dauda kum gontini!" 44 I Yesu yelsəniwas mwani, ko dyawasi, ko bwasi, ko dlili i'usu, "Takitibi teh." Is taki dwanisi bi tedi milwasi, ko guwasi, gayini nəkuma shilənki is ultisu, "Albishiiliwagi! Letedə, ti mbekkibə."

50 Illa' ul idlatti taka, ittlətyama' Yesu. **51** I mipi'kini, in mulnə a ndə nə Lya u, tən ma' utl Yesu ultisu, "Yaki lyamti ta pəliki?" Idwani calgatl usu, 'Ndus dəki nda swa ge' dləlka u' abə ultisu, "mullashti, tambi yellu!" **52** I Yesu ultisu, ta bwas mba dlwa swai u nən pəlitti ulisi. **24** Gaki "Zəgawagi, la'ti mbalwa' a ndokəlkı." Aləbi nəgu a mi pikkiñi ulnə ka gyemin ge' shilən nə i'ellu, ibbel Yesu kal izzəga.

11 Nəs 6alnja' nə Ulshelima u nə Betapaji, nə Betanya, a ma' Zəngə Ki zaitun, i' Yesu shin mil kushtiwasi lob, **21** Yesu ulsisu, "Tenge' yakən gatlu nə kina wakən u, Nəte' twakən kən en' yakən zhaki ki kəndi, gunə bəmulən a to tənti gason wai u. A' təgələn ti sudı. **3** In mulən a ulkinsu, 'Ya kipəlin da nəgu?' A ulənsisu 'Mulban kən də lyapti, tən patltisut nəguni.'" **4** Is zəga, is le'mbi yakən zhaki a kina dlabi a bishitu, is təngəlti. **5** Mbalən inə ki dləli a ləbi u, is ulsisu, "Ya laki ki təngəlti yakən zhaki u da?" **6** Is dəlməsi ulnə Yesu pisi u. I mbalənni za'si is zəga, **7** Nəs mbəlli Yesu yakən zhaki u, is lala lulutwasən tənti, it toh tənti. **8** I' hwu' mbalən lala lulutwasən tən shitu i'nami caldwa te' ge' dəlgən i gen' dizhan dwai nəscali te'ge' dəlgəni u. **9** Mi' ki kina nə mi' bətl kalwasi ası tləl yali ası ussu, "Hosanna! Albalka tən mul mbə ge' shin ki Lya! **10** Albalka ki gut mul mbəti, ki bwasinən Dauda! Hosanna ki Lya!" **11** I Yesu te' Ulshelima, i' te'ge libi ki Lya. Nə yaya lutuya u nə' enlu a gemtu, ippeki illa Betənya na kult nə loppi. **12** Cilkəlu nə za'ti betanya wasən, a Yesu də kum kuzən. **13** Nə' en pəkkə kah tel lolu u mul dwa lede, Nəlle' ya ni u tambi mil tənkiwai. Nəm mbəci ma'tu, tambi ulən tənkiwai amma dwakatl, gaki luşal kəpətl mil ki kah u wai. **14** I ul kah nisisu, "Bəmulən dam mil lwanəwai hal patwagil!" Amilkushtiwas də kubti. (aiən g165) **15** Is mbəci Ulshelima, I Yesu tye ge' libi ki Lya i'gop katti mil ultitaka aləbi, i'dəzhanisi kundən ki ulpwəsən taka, ne' mil shotti ulpi, ne'mil utl balutaka, **16** Taza'si səllə ge' libi ki Lya nə ulən nəwai, **17** Ippisi shilən, i ulsisu, "Kilacida: 'Libi ti lyapti u. Ibpa' shi' yakəni swamasi, i' usu, ini nəndemti libi shilən ki Lya ki mi' dəpləba' ki 'nəgon as yen naltwasi.' **7** Ngo nənəgu mi'kollu ni bo ka palliniyi lu dəpki məgəlsi." **18** Nəbas i ma is ul elsəsu 'Yakuwas kəngü, mulgu tidiə laħasi nemi' lashti zhil ki Musa nəskumshiləni u nje' bwasi nganni, Mi tloti, aləħayi dəmginən.' is gop ngau shitu kigoptiti sə'tloti, gaki mbalən **8** Is gobti is tloti, is latitaka tyakalbi. **9** Yakən diħəli sikupbultwasi, mus dopga ki mbalən si tə mulgu i pəli? Tən mbəti a tlwami' kwollu i kup gagashit ki kushtiwasi. **19** Nə su' pə u Yesu si, ab bəlmbalən yen gu isi. **10** Kinibō ka yanən ne' milkushtiwasi is pe' də ge'gadli. **20** Nəkyau shilən ki Lya ki laci gasonwaiya? Ki laci da si beuti, is ye'kah nəsi akokkənyi hal nə tlilgisi, də ussu, 'Zəngə u nə mi' kəbbi nge u, i dəm **21** Bitlus dambəlti i' ul Yesu su, "Mullashti, nəya! zəngə gəsbi ki ze'ki. **11** Gu kyautən ki Lya kəni, Kah u nə' pəlibbi u. Akokkən!" **22** I Yesu ndəgi. ma'mini ulki gagashi'kəni." **12** Bal ləba, nə mi' I' ulsisu, "Lakən mbadli tən Lya" **23** "Bali a bətl lashti zhil ki Musa ne' mi'kina is ngau shitu

u kən kidləlni də gyep Lya u, in ka ngapən mullən mbatlu, a tusintaka, Gaki bwaswakən ki lya ma tən tusi'kin bezən ləħawakən taka. **26** Inkida tusti mulnə ngapənti mbatl takawai u bwaswakən ki lya ma tikən ndusi'kin ulnə ki pəliti u takawai." **27** Nəspalswa Ulshelima u, ti dut tyagelu libi ki Lya, i Ləbəsi ne'mi'bəl lashti zhil ki Musa, nə mi'kina ki mbalən is mbə ma'ti, **28** Is ul Yesu su, "Nə shitu u kən kipəl usidə u? Wokən bəlkishitu kəpəlti nəgu?" **29** Yesu i' ulsisu, "Ta pəllikin undi gyepton. A ndəgi nəni, amine adlamı'kini nə ndəti ki okən amipəl usi da. **30** Baptisma ki Yahaya sul lya, kənpeka koki mbalən kəni? Dləminəni!" **31** Is gob shottibi ne' elsəni asi usu, "In ma ulnəsu, 'Sul lya kən pe'ku' tən ulminsu 'Ya lakida bəma ndə ninəti dəwai?' **32** Ngo nənəgu sa ussu, 'Ki mbalən kən u'" (Sibulti' hwu'mbalən, nə kowongi simani Yahaya mul nje shinka ki Lya kəni.) **33** Is ndəgi' Yesu, "Simani wai." I Yesu usu, "Akən pi'kini nə ndaltru kən amipəl usi dəwai."

12 Yesu pəlisi shilən nə cibəlti, i ulsisu, "Mullən da mulnə pəl gu inabi. I' gandəli, i' dushu ki cetti mill inabi isi. I' kən yakən kəs ki mul ħutti gu. Ip bəl mbalən yen mi' kwolu kə ləbi. Iləge Atliwon. **2** Nəgis cilu, i shin zheliwasi ma mi' kwolu i tə'kami' na mil inabi i te'di. **3** Ngo nənəgu mi'kwolluyi is gobti, is liti is kattı tohwas koni. **4** I' shin zheli won' danu ma'si; is li'muli aga, is lati ge'sha. **5** I' shin gon'danu, tibo, is tloti. I shin gen danu diħəli; genwasən gen'bo is tlosi, genwasən ge'si bo is li'si. **6** Hal nəgunma Yakən, nəm diti. Gunə laħasi nemi' lashti zhil ki Musa nəskumshiləni u nje' bwasi nganni, Mi tloti, aləħayi dəmginən.' is gop ngau shitu kigoptiti sə'tloti, gaki mbalən **8** Is gobti is tloti, is latitaka tyakalbi. **9** Yakən diħəli sikupbultwasi, mus dopga ki mbalən si tə mulgu i pəli? Tən mbəti a tlwami' kwollu i kup gagashit ki kushtiwasi. **19** Nə su' pə u Yesu si, ab bəlmbalən yen gu isi. **10** Kinibō ka yanən ne' milkushtiwasi is pe' də ge'gadli. **20** Nəkyau shilən ki Lya ki laci gasonwaiya? Ki laci da si beuti, is ye'kah nəsi akokkənyi hal nə tlilgisi, də ussu, 'Zəngə u nə mi' kəbbi nge u, i dəm **21** Bitlus dambəlti i' ul Yesu su, "Mullashti, nəya! zəngə gəsbi ki ze'ki. **11** Gu kyautən ki Lya kəni, Kah u nə' pəlibbi u. Akokkən!" **22** I Yesu ndəgi. ma'mini ulki gagashi'kəni." **12** Bal ləba, nə mi' I' ulsisu, "Lakən mbadli tən Lya" **23** "Bali a bətl lashti zhil ki Musa ne' mi'kina is ngau shitu

ki gobtiti, simani cimbälti u tənsi ni, is kum kini da u lolu.” **34** Nə Yesu Ye'ni tapəlli shilən ki bulti ki hwu mbalən. Gaki nəgū is zati, is ziga zeki u, I ultisu, “Kida lolu nə gu'ki Lya wai.” Pa'ti wasən. **13** Is shin palisiyawa yentey nə mbalən bisi mulən a ngemti nə ndəl ki mbatl ki ullən ki Hildus, gaki si hwodəl Yesu geshila wasi. nuwai. **35** Nə Yesu də, kulcik mbalən age libi ki **14** Nəs mbə u, is ultisu, “Mul, lashti mimani Lya i' usu, “Yalaki i mi' lashti zhil ki Musa usu ki mul dləb balini, kida olt mbalən wai, i' kan almasihu yakənkə Dauda ni? **36** Dauda gawasi, kowonngi ndatce, sai kullcit mbalən shitu ki tən ndəl ki yalki mbatl ki Lya ki gunti I usu, Lya kənkida. A ndalini ki tənbalt upki banya, ki “Lya ul Lya i usu, “Dəm tən toh shimtimi, he nə Kaisalya bal gu ki Loma, ko imi? **15** Təm ətəliya azəkki a ga də mik ngekki.” **37** Dauda gawasi kobən ətəliwai?” Ti'ma nəm mangashtwasən u immən' ki ‘Lya.’ Yala'ti atdəm yakuwasda?” nəsikən ndətti u, I'ulsisu, “Yalaki i ki cimbəltən Hwu mbalən is ga'ki' kəm nə holtugi. **38** A ge'lü da? Nə kaminən ulpu te'di tanəyani.” **16** Is kulcik mbalən ki Yesu, i' usu, “Pən deməm kamikta. I ulsisu, “Shin ki wokəni nə shishiptioni nəmə bətl lashti zhil ki Musa, mi' lyap dunna bas ki wokəntənki? Is ultisu, ki Kaisalkəni.” **17** I Yesu lulugəl, lyamtiwasən tə mbalən gob shinnissi ulsisu, “Bələn Kaisal, ulnə ki Kaisal u, a'bələn age'lü ulti nə ultitaka, **39** lyamtiwasən tə mbalən Lya ulnə ki Lya u.” Is kum gagashinti ki Yesu. **18** bətəlsı ludəp kizəki age'lü dopga ki Yahudawa, Sadukiyawa, si ussu, tləllyə ki mi' mashtidəwai, nəlu daddabəl. **40** Siki mi'fap ləfə ki mudliyi nə is mbə ma ti, nə gyemti, **19** “Mul lashti” is usu, mwani məcisi u, nə pətl pyası' shilən nə Lya “Musa alacimi, ən yelse ki mulən aməcə, isza gaki gəl assan. Sisə' pocisi batlıt mulndəlti.” **41** kəliwasi bə yakən ni'dawai u, adəmi hwel ki kan I Yesu dəm malgun kəlu kap up ki libi ki Lya, kəlisi, azi yelse wagisi mil. **20** Is, pəl mbalənyen ati ya' ulpu nəsi utti agibəl u. Hwu mbalən elsəni ini mwani gudəl ninngi. Nəm pəl kutleti, mik ulki toh ası utti ulpi milnaltı. **42** Amma imməci taza yakənwai. **21** Kilopisi ma i kənkəli guli kəliwonmbə gunə bə ullən nəsfawai u gunə i, tima imməci, tambi Yakən sitwai. Ki maki ma mwaniwas məci i bəl bwasti dlom ki kobo, iki nəgu. **22** Nəgū must ningi i səmbi yakən ne'twai. kobo nəm, **43** I Yesu təki milkushtiwasi bi, i Patibisi ikəli i məci. **23** Gas, tləllyə kəmik mashti, ulsisu, “Balini, amipikkini, ulnə guli u utti u kəli kəwo kəntidəmi age' si? Gaki muswasən gunə bə ulən nədə wai u ngəl ki mbalən kap. **44** sadəm nəkəli isi i.” **24** I Yesu ulsisu, “Gaki nəgū Musswasən si bəlini təngəki usən wasən, ti bo ki gəlni dəwaiwa? Gaki kimanən lwabatwai, jwa ulnə nətəh u təbəli, gunə itidəmiti.” bəmanən pəlti ki Lya wai. **25** Gas tləllyə kəmik məshti kuletti nən dəwai, abəkəndəti nən dəwai, sitdəm kənə milshinkən ki Lya kəni. **26** Gaki tləl lya kimi məshti, kataba, dlap lashti ki lwabakki musa waiya, kənəquna Lya ultisu, ‘Ami ki Lya ki İbrahim, nə Ishaku nə Yakubu waiya?’ **27** Gi'nə Lya wasən bə mul mushtiwai u, Lya wasən kamini. Balini kəgəlni i.” **28** I mul bəl lashti won ki Musa imməbə immbisi də shottı bi ne yelsəni. Nə' en Yesu apəlisi shilən ki zeki u in gyem Yesu, “Zhilu kənki mul natl kəni?” **29** I Yesu ndəgiti i ultisu “Mul nəlti tikə, ‘Kumini mi' Islaila, Lya i nən, Lya nəmkəni. **30** Lyam Lya wagi nə mbadlwagi, nə dliwagi, nəmənti wagi, nə ndəl twagi.” **31** Mul bəltli iki, ‘ki Lyam yelsewagi kənə gawagi.’ Zho ulən nəndə ti ngətl gu nənaltwai.” **32** I' mul lashti zhil ki Musa i ultisu, “A ndəgi balini mul lashti, Lya nəm kəni, gonnən dəwai saiti, **33** A' lyam Lya nə mus mbatlwagi, nə mus mantiwagi, nə mus ndəltwagi, a' lyam yel'sewagi kənə gawagi, Ai ngətl ulnə ki kyeli Lya u nə poshti poshti u nə

13 Yesu dəpeti tet libi ki Lya, nəm age'mil kushtiwasi i ultisu, “Mullashti, nəyən undi zəngə i na kəpbi il!” **21** Yesu ultisu, “Kən dəye' unndibas kapbi iwa?” Ba zəngə u nə bəkən dizhatti takawai u. **3** Yesu kədəmi atən zəga Zaitun gunə də ya' libi ki Lya u iki Bitlus, nə Yakubu, nə Yahaya, nə Andalawas is gyemti amalgəni **4** “Dləmimi anəmə səppəl usi u? Undi ulu kəntən yeni gasi u nədə lyap ndat?” **5** I Yesu ulsisu, “Maninca bə mulən gəl kiniwai. **6** Mbalən dişəli sən bəti ge' shin ini, asi ussu ‘Siki ami,’ hal Səngəl mbalən dişəli. **7** Inki kup shilən ki dlati dlati nə kuminri kuminri wasən u bə ətəliwən təwəi. Hwel nəgū tənda, amma pati bisi i' balla u wai. **8** Mbalən nəntli yelsəni mbalən, gunti, nəntli gunti. Nəngotti kup nyapti ki atlı agə luyen, nə kuzən. Ngo nənəgū la'ti gəs ki bənəni.” **9** “Pən deməm nə gawakən, gakisən tilakin kina də mik atlı, as likin age lu dopga ki Yahudawa. Gaki shin ini, kin dlti akina dəmik kəndədlom nə gumsi tən gaki ki

pisi ulnə' manini u. 10 Adəmi hwel gopti shilən ki Lya kən pa tən dləmi mbalən. 11 Ga'si unə satəlakin kina də gumisi' u, bə hwok kiniwai, ngo nənəgu kini kəmil shilənwai, Yalkimbatl ki Lya kən bətl kin ulki dləmi. 12 Yel'se nən bətl yel'sewasi as tloti, bwasi tən bətl yakuwası mil nən tləlli' mizzi'si as laki a tləsi. 13 Mbalən nənngə'kini gaki shin ini, ngo nənəgu mulnə a ngashbi nəpatwasu tənpeti." 14 Ka yenən a dlləl bezən kyautən mull cik zhenti gelu unə bə a mbunwai u (mull dləm lashti təmmənica), Gine ge' atl ki Yahudiya u as kitəli as tege'zənga. 15 Mulnə ge libi ki lya u bəppə' sudi atte' libi gaki ka' ullənwai. 16 Mulnə agegu u bə pal te' də ka' lulutwai. 17 Mi' tugi nə mi' mil kali age'cin u ulki cik go'kəni! 18 Shilənni nə Lya bə ulu nda age' watlənwai. 19 Age cin u nənpəl bezən ləba u nə bə a pəldə gason wai u, tun nə Lya pəl dəpləba, i mbəl cin ki səti, kənpəl u ndwas nəwai, nəpatiki dəpləba. 20 "Tə' Lya abosən mutti takawai u, da mulən kənsatwai, gaki gina olsı i, in ndokəl mutti taka. 21 Age cin u inmüllən a ulkisu, 'Yen Almasihu ngu u!' Ko 'yenən, ti ngwa!' Bə ndəniwai. 22 Gaki almasihu ki ləgati nə mik njeshinkən ki Lya ki ləgatti sən peti tedi asi pəl ulkə gagashinti tən gaki sə'gəl gina' olsı i, ənnən pətu. 23 Təngəki nəgu a' pən demdem; apikini mus ləba u nə nən ndatu." 24 "Amma age' muttyi, kalki bəna, "Cin nəndəp dəmshal, Liy kən cil nuwai. 25 Cadləl nən gobti nda sullya, Nən wu' bas ləba ki lya." 26 "Age' cin u mbalən nən ye' Yakən mbalən də mbətigə' ku'kuti, nə naltwasi nə ndəlti. 27 Tənshik mil shinkənwas sudı as dom gina' olsı kal nə kina, tohna nə tohshimti, nə ngwatlı ki dəpləba nə ki lya." 28 "Kulcin ulən tən pət ki kah: Kayenən təbəl dəltu, manini watlən bal nja i. 29 Dadanu kayenən u ndigi də ndatu, manini təbəl nja i, tən bidlabi kən tibali. 30 Balini, amipikkini, hwonnu kənpətwai, sainə mus usi a nda. 31 Lya nə atli nən pati amma shilən yini kənpə'twai." 32 "Amma cini nə gasi isi, mullən maniwai ko mik shinkəni ko Yakəni, mul zətti mani katl. 33 Pən demdem! Dəmni nə manti aki shilən nə Lya! Gaki ki manən gasi u nətə cin u mbə uwai. 34 Kənə mullə'lə kəni: Isza' libiwasi ipbal zheliwasi kyautən ko gukəni nə kyautənwası, i'ul mul kitən dləbi usu Dləlgal. 35 Dləlnigal, gaki kəmanən gasi unə təmullibini paluwai, ko asuti ko agasi ko abilucili ko nə kyau. 36 Bəm

mbə katl, ambikin də nde' Yemmbudwai. 37 Ulna dləmmikini u, I ami pikki: 'dlənlə galt!"'

14 Mutti lob kən də as pəl dəddabəl ki dəkəshti ki biledi u' nə bə Yis dagibiwai u, I bas ləbəsi ki Lya nə mi'lashti zhil ki Musa is ngau shitu u nə sə' gob Yesu da u ki hwuni sə' tləti. 2 Is usu "Bəspəli ge' dəddabəl luwai, gaki 6a mbalən tləl dlati." 3 Yesu a Betaniya a libi ki mulnə si mbəti ki Saminu dəkəl. Ti damti ngu, I kəliwon mbə nə yakən ləda gunəs pəli nə zəngə ki onis, nə mil a gəbi ki naldı mul ulpi. It tatlı ləda mili, it ci ndəlli' Yesu aga. 4 Gine a ləbi u is kum lwetl ki mbadla, is ul yelsəni su, "Ya lak kon nə milu da nəgu? 5 Tə'sa ulin taka u, ngətl upki ndəcin ki hwon nəm as bəlginə bə ulən nisi dəwai u, da nən gəltli!" Is mati kəli isi. 6 Iki i Yesu usu. "Zakənti, Ya laki iki hwtottiti da? Ulki zokki təpəlini. 7 Gine bə ulən nisidəwai u sinekkini ko gasiukəni. Ko gasiukən ki lyamtini kin pəlissi zo'ləba, gaki ko gasi u kən kine'kənwai. 8 I kəliyi pəl pəl tiwasi. It bene mil adlı it li'kənəni kamin gutəni. 9 Balini amipikkini, mus lu unə tə dələp shilən ki Lya tən dəpləba u, sin gobti dələp ulnə kali u pəli u gaki da mbəlti." 10 I Yahuza Iskalyoti, nəm ge' mil kushtiwasi kutl nə lobpi, illəmə bas ləbəsi ki Lya gaki təbbəl yesu masi da. 11 Nəskumi nəgu u is pəlhəwlə mbatlı, is ndigi sə'bəlti ulpi. 11' Yahuda ngwau shitu ki bəlti. 12 Cin ki nəm ki dadabəl ki biledi gunəbə yis dagibiwai u, a kudi patlı dli i də poshtı yakən mbəla gaki dadabəl ki dəkəshti, i mil kushtiwasi gyemti is usu, "A ukən ki lyamti tən le' likəni' lu dəp dadabəl ki dəkəshti?" 13 I' shin mil kushtiwasi gudəl lob, i' ulsisu, "Ten ge'gətlə, kin mati nə mullən ki kami nə tobmal a' bələnti kali. 14 Ulən mullibə u nə' te gəbi usu, 'Mul lashti də ngau: kabəsi nətə' dəməti ti' dəp ulki dəmi ki dadabəl ki dəkəshti ne mil kushtiwasi?" 15 Tən mbokikin toh tənbəl kəpsən ki libi ki lya, guna ki likəni ki zoki. A ləbi ki likənimi." 16 I' mil kushtiyi za'ləbi, is su ge'gətlis, is mbi ulisi kəna gunə Yesu dələmisi u. Is likən dadabəl ki dəkəshti. 17 Nə bisu pə u, i Yesu mbə ne' milkushtiwasi kutl nə lob. 18 Asi dəp ulki dəmi ngu, i Yesu usu, "balini amipi'kini, nəm agekini tən bəltəni, guna ti dəmti nə ami u." 19 I mikushwası ispəl du'tugi, asi ultisu nə nəm nəm, "ko a mini?" 20 I' ulsisu, "Nəm ge' kutl nə lobpi gunə ami dəmti ge' gal nəm miti. 21 Ya'kən mbalən nən zə'ga, kan u nəsə kəlacı təntu.

Amma ulki za'go'kəni tənmulnə nən bətl yakən "mullashti!" I'kucenti. **46** Imbaləni gob Yesu is mbalən u, nən ngətli' muli tə azəntwai." **22** Si ngapti nə ndəlti. **47** Nəm ge' milkushti ki Yesu ge' dəmti, i Yasu kan biledi, nən ngem Lya u, ki dləli njə nəti, in ndust pəga wasi ittele zheli iccaccali, ibbəl mil kushti wasi, i' usu, "Kamini; ki bali ki bas ləbəsi ki Lya nde'ti, ippa'ti kəm. **48** gubo dliyikəni." **23** Iki i'kan mbəgamal, kimal I Yesu ulsisu, "kipe'ni ton nə bas pəga nə kuşəl ki innabi iki in ngem Lya, ibbəlsı, muswasən is wakən ki' gobpannən dama ami magəlkəmə? **49** tle a gিফ. **24** "Guki hwulayini ki njikə' alkawali, Ko gasiwu kəni amine'kini, age' libi ki Lya ami gunə bəna dli gaki mbalən u" i' ulsisu. **25** "Bali dləp shilən ki Lya, kagobnənwai. Pələn dli nəgu ami pikkinı, akən tle' malki innabi nuwai, sai gaki tə shilənki Lya njikənənda." **50** Musswasən gasiwu nəta tle pyale' i ge' gu'ki Lya u." **26** aləbi is za'ti, is kitəli. **51** Yakən gidənsiwon gunə Nəs ulwul ki ndwa'ti Lya u, is peki is totən bə ulən niddə dliwai u amma ul idlatlı katlı, zəgə ki zaitun. **27** I Yesu ulsisu, "Muswakən kən ati bətl Yesu kal. **52** Nəs'gob Yesu u, i' kitəli bə ndatini, ki lacida: 'An li'ti mul byatlı mbəla i', ulən niddə dliwai, is zakkisi ul idlatti. **53** Is təla mbəla i nən dla'ti ga.' **28** Amma kal ki tləl lya Yesu ma' ki bali ki bas ləbəsi ki Lya, mus bas ini, an ngətltikin də mbəkəshти a Galili." **29** I ləbəsi, ne' mi'kina, ne' mi'lashti zhil ki Musa is Bitlus usu, "In muswasən sən ndat, ami akən domga ma'ti. **54** I Bitlus bəlti kali, alolu lolu, ndatwai." **30** I Yesu ultisu, "Bali ami dləmi'ki, swa dlomban da ki bali ki bas ləbəsi ki Lya. age' gasu, kapən tə guda la'yal asən lop, kən usu Aləbi iddəm ne' mi'butti dləbi, a ti ko'utu. **55** kəmanən wai asən maki." **31** I Bitlus go' dləmti Bas ləbəsi ne'mi'dlil shilən si ngau ulnə səm nəndəlti ati usu, "In nən tlotən imimiku, akən mbi tən Yesu u tədəmkı ta pəl byasləbəyi səm nge' makkiwai." Muswasənma nəgu sə dləmi. mbi sə'tlotti da, sa mbiwai. **56** Mbalən dibəli **32** Is ləğe'luwon nədə mbəttiki Gətsemani, i' ul is lige'ga, biwasən anda nəmwai. **57** A ge' kale mil kushtiwasisu, "dəmənki ta shilən nə Lya." igyen, shali Yesu ləğə'ga: **58** "Məkum ti usu, **33** I' kan Bitlus nə Yakubu, nə Yahaya, a ge'nəgu 'Tan bətti libi ki lya u nə mbalən kəni nə toh u, i wuli gop hwottiti a mbədlwasi, i wuli tlwedli. a'kən kundu ge'mutti maki, gunə'bə kəntiki toh **34** I' ulsisu "Məbadlı də bəna, kənə ta məci. Dlilni wai u." **59** Mus nə nəgu biwasən a nda nəmwai. aki, a dlilni gal." **35** Nə' feukina ten ngulen u, in **60** I ki bali ki bas ləbəsi ki Lya hiliya akinawasən, nda atlı, in ngem Lya, i' usu, in nən pətu akami' ingem Yesu, i'ultisu, "Ulki dləmi ni'dawaiya? bəna u taka. **36** I' usu, "Abba, Bwasinən, mus Shilən u nəsi dləmti tənkupa?" **61** Yesu a shilən ləbə mul pəkəni amaki. Kami mbəgamalı taka. wai ta dləmi' ulənwai. I ki bali ki bas ləbəsi ki Musnə nəgu bə manti ki gayiwai, gwagi." **37** Lya ngemti dəddənu, "Ko kiki Almasihu yakən Ippal te ma' mil kushtiwasi im mbəsi də nde' ki mulnaltwa?" **62** Yesu usu, "Amini, kən ye' yemmbudi, i' ul Bitlus su, "Bitlus! Nde' embukən yakan mbalən kidəmi təntohship ki mul ndəl ki kidaya? Kəkən maddəb kəpədəliwaiya? **38** Dəməni Lya, ti süssüdi ge' kukkuti." **63** I ki bali ki bas ki pədəli a ngemən Lya, 6a'ndan ge' cibaltı, ləbəsi kye'kyesh lulugallwasi. In gyemi, "Undə yalki mbətl ki lya akami i' amma dli a ndəlwai." sheda ukən tən ngayin dadənu? **64** Ka kumən **39** Ippal tya dəddənu, in ngem Lya, kənə kidigi. musən Lya u nəppəli uwaiya. Ya kiyənəni?" Mus **40** Nəppal te'du, im mbəsi də nde' yemmbudi, i mbaləni pochi shilən gaki sə'tloti. **65** I gen gaki yemmbu' a njikən dəwədən wasən. Is hwol gob bezetti makən, is kəndi' dəwədən, is lili'ti, si ulnə sə' dləmitu. **41** Patl te' ki makisi, i' ulsisu, ultisu, "Dləmimi okən liki!" Mik butti dləbi ki "Kidə nde' yemmbudi aki shu'ta? Anjikən i! libi ki Lya is gob lilititi. **66** Bitlus a atlı adlomban Cin ambə i. Yanini, sabəl yakən mbalən a toh ge' libini, I zheli Yakən kəli kə bali ki bas ləbəsi də mi' pətl bezən laba i'. **42** Hillya! Məzəngə! mbə. **67** Nə en Bitlus diko' utu u, i' yati kizekki. Mul bəltən u balu!" **43** Ti ge' shilən, Yahuda I' utsusu, "Kima a yenənki nə Yesu, Banazelet ngu, nəm ge' mil kushtiwasi kutl nə lopi, im tu!" **68** Amma i musən matti, i' usu, "Aman mbə ne' hwu' mbalən siki ngapi nə bas pəga ulnə ki dləmti uwaima." Nədl dləmi nəgu u, nə kumbəl, bas ləbəsi ki Lya, mi' lashti zhil ki i' hilya illəbidla, aləmdəmtwai i guda la'yali. Musa, ne' mi'kina shinsi sudı. **44** Mulbəlti u, **69** I zheli yakən kiliyi yenti, itl dləmi ginə ki takəndi nesi i, "Mulnə akacenttu, tiki mullisi: dləli aləbi u, "Guma age' si tida." **70** Immusəntə a'gobpənti, a'zengane'ti a'ngappənti kizeki." dadənu. Alən damtwai, iki dlili i is ul Bitlus **45** Nə mbəkki Yahuza, I'ləmak Yesu, I' utsusu, su, "Kima nəmwasən kəni, gaki kimul Galilini."

71 I Bitlus pəli gawas bi. Ati Lenceti, ati ussu, **23** Aləbi sitaki' malki inabi kigushli nə mul in "Aman mulnə kishilən təntuwai." **72** Aləbi aləbi i nge tleti. **24** Iki is tolti tən gadlənnga. Is bwas guda la'yali asən lob. I Bitlus dambəl shilən unə luləgəlwasi age' dlomwasən, is pəl kuli a tən Yesu pitu, "Kapən təgunda la'yali ki asən lob, gaki sə'en ulnə tə kowon ngi mbi u. **25** Nə dom kənmusənti nə ami asən maki." Nə' dambəlli u, ki nətapsi ki nikyeukən si tolti tən gadlənnga. iki immbutləkekulu.

15 Nəcil kəlu, bas ləbəsi ki Lya nə mikkina ki lashti zhil ki Musa, mus mi' dlil shilən is dləl shilən. Təngaki sə' kəndə Yesu, is ziga nəti, is bəl Bilatus ti. **21** Bilatus gyemti i' ultisu "Kiki guu ki Yahudaway?" I Yesu ndəgiti i'usu, "Nəgu ki dləmi." **3** I bas ləbəsi ki Lya is gob dagəlti tənləbə dibəli. **4** I Bilatus gyemti danu i' ultisu, "Ki ngu, si dagəlti tən ləba dibəli, kikən ndəgissi waiya?" **5** Amma hal nəguni Yesu appallisi shilənwai, i uli hwot Bilatus. **6** Ulna guu kudə pelti agas cin ki dadabəl tən zakkissi mulnəmi nəm kige' kulkuku gunə mbalən ngemi u. **7** Mulənda si mbəttiki Balnabas gunə ki kəndə age' kulkuku u, ne'mi'ndəlkiga gina mbə məşhti age' cin ki ndəlkiga. **8** I dobga ki hwu mbalən is mbə ma'Bəlatus təppəlisə ulnə' kudə pəlti u. **9** I Bəlatus ngemsi i'usu, "Ki lyamtini ta zakikkın guu ki Yahudaway?" **10** Gaki tamaniyi si usu gaki ngettə lakida i bas ləbəsi ki Lya bəl Yesu a tohwasi. **11** I bas ləbəsi ki Lya is datti mbalən shilən bi, sə'usu təzzakisi Balnabas ge'shuki Yesu. **12** I Bəlatus ngyemsi dədanu, "I mikən ta pəli nəmulnə ki mbətti ki guu ki Yahudawa u?" **13** Is mbəl la'ti yal tənki dədanu asi usu, "Tolənti tən gadlənngal!" **14** I Bəlatus ngemsi, "Yalakida? Bezən ləba yakən təpəli?" Is mbəl tləlyal tənki asi usu, "Loti!" **15** Bəlatus də lyamti təppəli mbalən ulnə mba tlwasən də lyamti u, is zakisi Balnabas. Illaki is lə' Yesu u, ibbəli, sə' tolti tən gadlənnga. **16** I sojoi zəga natı a tya bidla də guu, (iki bidla ki gunti) is domi dibał sojoi ga. **17** Is laki'luləgal undi ki gumsi mul hwula gagı, is pəl kulu gawon ki gumsi ki ili, is shimi'ga. **18** Is go'shinitti si usu, "Tə Lya pəli'pyasti ki mutti guu ki Yahudawa!" **19** Is go'li'titi aga nə kumbəl, asi bezetti makən. Is ngus atlı tənsi bəlti nalti. **20** Nəspa' lakkittı bi nəgu u, is tusi' luləgəl ki guntisi takə, is lakkı' luləgəlwasi. Iki is sulti dla gaki sə'tloti. **21** Sige'zəggə, sai mulən kəngü də beuti, mulshin Siman, mulki Sayilin, mul zəg Elekzanda nə Lupus, ti petite'ge' yakən gatlon, is la'ti nəngesi dəka' gadlənnga ki Yesu. **22** Is təla Yesu gel'uwon si mbəlləbisi ki golgota, (iki "Luga mbalən").

26 Is lash shilən ki dagəlti aga cə'ka, "Tiki Guki Yahudawa." **27** Is tol məgəlsi lop tən gadlənnga ne'ti, gudəl nəm tən toh shimti, gudəl nəm tən tohna. **28** [Gukə njika'ki nasi u nə' usu, "Sa bəlti ge'mi' pəl byas ləba."] **29** Mi'beuti is go'pitti du shilən du shilən ya' shuge mbalən, asi wuga, asi ussu, "Kiwinə kin batti libi ki Lya, a'kəni ge'mutti makwa, **30** Pe'sutəstənən gadlənnga uda, a' Pe'kəl gawa' da!" **31** Nəgu bas ləbəsi ki Lya ne'mi' lashti zhil ki Musa is gob lakkittibi age' dlomwasən asi ussu, "Tapekəl gen i', bətaman pekəl gawa swai! **32** Almasihu u, guki isla'ilə, təppe'suddə tən gadlənnga nəgun da, mama anyeni anla' mbatləfa." Ginəs tloti ne'tu sima is gob byalti. **33** A bal dloncin, i dəmşhal idla atlı, i dom maki ki su'pəda. **34** Nə dom maki ki su'ti, i Yesu shilən nə ndəlti i'usu, "Eloi, eloi, blama sabaktanı?" (iki, "Lya yini, Lya yini, ya lakida i'lakəntaka?") **35** Na ginə ki dlili aləbi kumi nəgu u, is usu, "In ngu, timbe' Iliya bi." **36** Nə mwasən kitəli, i lap soso ge'mbya mal ishimi tən kumbəl It təki Yesu gaki tətle, i ussu, "Diləni tən ya nini ko Iliya nən pekəlti südi." **37** I Yesu shilən na ndəlti, iki məşhtəwi. **38** Iki labule kige libi ki Lya bwasi ləbi lop, nə alya nə tli. **39** Mwani mul ndəl ki mbəlti, gunə ki dləlli akina də Yesu u, nə' yen məşhti, ki Yesu u i' usu, "Balini, mulu yakən ki Lya kəni!" **40** Mudli yen is dələtel lolu də yallu. Ge'si Malyamu Magadaliya, nə Malyamu dyaki Yakubu Yakəni nə Yusupu, nə Salomi. **41** A te' Galili mudliyi bəlti kali asi pələttii kyautən. Mudli yen dədanu dibəli nəs mbəne'ti a Ulshelima asi ləbi. **42** A suti, də mbətti talu cillu cin ki shuti ki Yadudawa. **43** Yusupu mbə, mulki Almatiya, mul dlil shilən kəni, mul pəli'mbalən zo'ləba, mul butti gukki Lya u, tə mbə. İppəl ndəlki mbadli illəmə'Bilatus, in ngemsi sə'bəlti dlikı Yesu. **44** I Bilatus kum gagashinti na'kumi Yesu a məccu. Imbe soja yibi in ngemti balima Yesu a məccuwa? **45** Nəm mani nəgu u abidi soja u, ibbəl Yusupu dli i. **46** I Yusupu wul likkapani ki lilin. Nə'shi' Yesu u, illa'ti ge'li'kapani ki lili i, illa'ti ge'lu gum mbalən gunəs dugi ge' zəngə u, ibbədəl zəga i tən bishu gun mbaləni. **47** Malyamu Magadaliya

nə Malyamu dyaki Yusupu is yen lu u nəs guti da u.

16 Nə cin shuti ɓe u, Malyamu Magadaliya, nə Malyamu dya ki Yakubu, nə Salomi, is ul mil ki tukəni dli mul təmti, gaki selle' tukə dli ki Yesu. **2** Gas cin ki kina ki shuti, a bilucili petito' kəccin is ləge'lu u nəs gutida u. **3** Asi tən shitu is ngem yelsənisu, “Okən jakənimmin yegan u taka dəbi shu ki gum mbalən u?” **4** Nəs tlil ga lya u, is yeni, a jakən yegəni taka malgəni i, in ngu, balini. **5** Sisu'ge'lu gum mbaləni, is yen yakən gidənsiwon ki dəmi tən toh shimti, ki dlili nə hwol luləgəl. Is kum banti. **6** Tine i'ulsisu, “Bə kumən ɓantwai. Yesu mul Nazalat kənki ngauhtiya? Gunəsolti tən gadlənngawa? Ta hilya tidawai. Yenən lu u nes la'ti da u! **7** Nəgun u zəngə ki dlimi mil kushtiwasi, nə Bitlus, ‘Yesu yinən ngəltikin nə mbəkəshti a Galili, tyaka ki yenənti kənə kan u nə' dlimikini u.’” **8** I mudliyi pe'nə kitəl, uli a hwossi i asi nepti ki dli. Sa ul mulənsu ulənwai, gaki sikub ɓanti. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Nə Yesu hilya ge' mi'məshu nə kyeu gascin kəkina ki shuti, im mbəl gawas ma' Malyamu ki Magadala, kəli u nə Yesu pe'kəli' mi'gatlı ningi u. **10** Tine is zəga ille'dləmi mbalənyi nə, sine' Yesu tedü, ginə si du mbadli, asi kulu. **11** Nəs kumi Yesu a məci ta hilya u, tima kəliyi i'enti, sine sala' mbatl nətiwai. **12** Kalki nəgu i Yesu bə gedli kishotı Immbel gawasi ma' mbalən yen'lob age' mil kushtiwasi asi ləti ge' ya'kən gatlon. **13** I lopi paltya is dlimi na yelsəniyi nə sine' siyi, is nge nditi nə dlimtiwasən. **14** Age' kale immbəl gawas ma'kutl nə nəmisi, sigawasən, nəsi dəmti u. Immatisi tən ngela'ti mbadlwəsən nə ndilə gawasən, sa ndi'nə ginə yen hillya wasuwai. **15** I'ulsisu, “Zəngə ge'dəpləńa, ki'dləmi mus mbalən shilən ki Lya. **16** Mus ginə ala'mbadlu, i pəlisi baptismə u, səm mbi' pe'ti. Mulnə a nge la'ti mbadlu təkən mbi' pe'twai. **17** Nən ye' ulki gagashinti ma' mi'la'ti mbadli, nə shinyikən səppəkkəl mi'gatlı, sən shilənti nə undi biyen, **18** Səmma' ka' uci nə toh, səmma' tle' byasləńa, kən pəlissi ulənwai, səmma'zə' mil gottoh as ndoki.” **19** Ge' kalki Yesu apa pissi shilən i, is kanti twalya, iddəm tən toshipki Lya. **20** I mil kushtiwasi peki, is go'dləb shilənki Lya, a Lya go' dətl isi, is mani bali shilən u nə' dlimisi u tu'tən ye'gagashintu nəsi pəli.

Mi'shinkən

1 Age lwatbatu ki nəm, Tiyapolos, na laci atən mus unna Yesu gop pəlti nə kushti u, **2** i mbəl cin u nəs kanti twalya u, kal ki ta bəl zhili tu'ma Yal ki mbatl ki Lya ma mi'shinkən u nə'shinsi u. **3** Kal ki tle bənawasi immbəl gawasi masi tən sə' mani kami tida nə ndəlti mul nalti, ati mbə ma'si dlepglep mutti kutl kutl ləbi upsi, ati dləp shilən ki libi ki gu' ki Lya. **4** Age cin won, ati dap ulki dəmi nesi, immbəlsi zhil gu "Bəs zəga də Ulushelima pa wai, sə' mbu' njika' ki shilən u nə mul ban pəli u, gunə' kumin abi i u, **5** Yahaya 6o, nə mal kən tə pəli mbalən batisma, amma kal ki mutti ten nə Yal ki mbatl ki Lya kən tə' pəlikin batisma." **6** I mil shinkənwas domga ma'ti is gyemti, "Mulban, nəgun u ki' palli Islaila gunta?" **7** I' ulsisu: "Mat cin ko hwon nə mulban guu Lya zi' tən ndəltwasi gwakənkənwai. **8** Amma kən nje ndəlti in Yal ki mbatl ki Lya a suikin sudu; kən dəmitən mi' yenti nə dwadi Ulshelima, nə a Yahudiya nə Samaliya, nə pa'ti ki dəp ləba." **9** Kal ki ta dləm gu i, i kanti twa lya atən dwadənwasən, i kukuti idlati, sa yenti nuwai. **10** Səge yallu twalya ati zə'ga, iki mbalən loppən kənni ge' hwol lulutı amalgunwasən. **11** Is ussu, "Mbalən ki Galili, yalakida i'l dəlni aki, aki ya'lū twalya da? Nəm Yesu u, nəs kanti twalya u, tən palti kan u nəs kanti taka də ma'kini twalya u." **12** Iki i mi'shinkən paltya Ulshelima nəs palsud tən zəngə gunə də mbetti ki Zənga Zaitun, gunə nja nə gadl ki Ulshelima lə' ki mil nəm. **13** Nəs mbəci' u, is toge' kəpsi ki lya gunə si dəp a gibə u. Gınə mbəyi siki Bitlus, Yahaya, Yakubu nə Andalawus, Pilibus, nə Toma, Baltholomawus nə Matiyu, Yakubu yakən ki Halpa nə Siman Zaloti, nə Yahuza yakən ki Yakubu dəfanu. **14** Mus is dom ga nə mbatl nəm asi shilən nə Lya, ne' mudli yen nə Maliyamu dya ki Yesu, nə yelsəni ki Yesu. **15** Age muttiyi Bitlus hillya gal adlom ki mil batl Yesu kal (dopga ki mbaləni kutl cen nəm nə kutl ləbi lop) **16** Kini "Yelsəni ini mwani nə mudli, hwel kən tən njikən lwatbatu gunə Yal ki mbatl ki Lya shiləni tu' bi də Dauda tedi tən Yahuza, gunə nde mi' gopti Yesu kina u. **17** Timə nəmkəni ge'mini tedi gunə olti təppəl kyautən ki Lya ne'mini u." **18** (Nə ulnəs bəlti ki bezən kyautənwası, Yahuza ul lu da; a kikən tə nda nə ga, i tugwas mbutli, i

mus o'twas bena. **19** I kowonngi a Ulushalima kumgu, iki is mbe ləbisi na biwasən Akaldama, iki, lu ki hwula.) **20** Bitlus usu, "Tən gaki ki laci da ge' lwatbatu ki Zabula: "Libi wasi nən dəmti ko'nı, bə mulən dəmgibəwai." 'Naltwasi tə mulən akami." **21** "Nəgudə, hwel kəni tən ollən mulən age' mbalən i nə ne'mini u, mus cin u nə Mulban inən Yesu də dəp ne'mini u, **22** Gopi tən batisma unə Yahaya pəli u, i mbəl cin u nəs kan Yesu dəma'mini u. Hwel kəni nəm age' mbalən gi, ti' pəl yenti nə dwadən ki hillya ki Yesu ge' mi'ləməshti, ne'mini." **23** Is mbo' tohtən mbalən lop: Yusupu gunə si mbeti ki Balsaba (si mbeti dəfanu ki Yustus) nə Matiyes. **24** Iki is shilən nə Lya, is usu, "Mulban inən ki mul ma' mbalt ki mus mbalən. Age' mbalən lopi mbokimi tohtən gunə' oltu, **25** tə' dəp mulshinkən ki kyautən gunə Yahuza zaki is zəga ge'lū unə mbunnitu." **26** Iki is pəl olti, i ndatən Matiyes; i mbəltən kutl nə nəm mi.

2 Nə cinkə penticos mbə u, kummwasən mi'kushti asi gelu kənəmi. **2** Sige nəgu i kum otiluwon sullya, kənə mbə' ki bal yetəl, i mbə i ikən libi u nə siki dəmi gibə u. **3** I uliyen kənə ləga ki bələn utu i bwasi tya tən gawasən. **4** Kummmwasən is ikən nə Yal ki batl ki Lya is gop shilən nə unndi biyen nə Yal ki batl ki Lya bəlsi u. **5** Yahudawa yen da mi' bətl zhil ki Musa, asi ki dəmi a Ulshelima, nəs pete'ge atlen ki dəpləba. **6** Nəs kum o'tilu u, i dopga ki mbalən mani, ilu hwodəli, təngəki kowonngi də kupsı asi shilən nə bishilənwasən. **7** Iki is kum gagashinti, asi usu, "Mi' Galili də shilən u waiwa? **8** Ya lakıda musinən mi kupsı də shilən nə bi inən? **9** Mingu paltyawani nə Madiyana nə Elamawa, mi' dəp ki atl ki Bagadaza, nə ki Yahudiya nə ki Kapadokiya, nə ki Pantas nə ki Asiya, **10** nə ki Pilijiya, nə ki Bampiliya, nə ki Masal, nə kuma yanki Kulane ki atl ki Libiya nə səmbəlsi te' Loma, wato mi gınə zəmə ge' bətl Lyə ki Yahudawa, nə mbalənyi nə tege' bətl Lyə undi ki Yahudawa u, **11** nə Kalitawa nə Lalabawa, mus mi kupsı də shilən ki bas ləba ki Lya nə bi kige' gatlınən." **12** Mus is kum gagashinti, is hwodəli, is gop gyep yelsəni, "Yakən ngu?" **13** I gyen, ngayisi shilən is usu, "Mal ki innabi si tle iye." **14** Iki i Bitlus hilya nə kutl nə nəm mi, i' tləl Yal i' shilən nə dībəl mbalən, i' usu, "Yelsəni ini Yahudawa nə mus mi' dəp a Ulshelima, hwe ta pikin shilən u; gakən kəm ki zeki tən ulnə ta

dləmi u. **15** Mbalən yi sə tle mal ki innabiwai, wagi.” **36** Tən gaki nəgu, mus Isla'ila sənmanica kan u nəki zitini uwai, nəgun dom ki nətapsi katl Yesu u nə' tolți tən gadlənnga u, Lya apaltı kinəkyau! **16** Guki ulnə Joyel mul nije shinkən mulban nə Almasihu.” **37** Nə mbalən kumi nəgu ki Lya shilən tənki u ti usu: **17** “Age pa'ti ki u, i shilənisi tənisi mbadli, is ul Bitlus nə na dəp ləba, Lya usu, anbine' mus mbalən Yal ki mi'shinkən usu, “Yelsəni, yakən tən pəlini?” **38** mbatlı ki Lya sudı. Millwakan mwani nə mudli I Bitlus pisi, “Zakən pətl bezən ləba a palikin sən shilənti nə ndətl ki Lya, tlu'ti nən mbi mil Batisma, kowonngi, ge' shinki Yesu Almasihu gidiənsiwakən, kolsiwakən sən tlu'ti. **18** Nəgudə, tən ti' paci kin bezən ləbawakənda. Kən mbi ge' muttu zhelsi ini mwani nə mudli anbine'si bəlti ki Yal ki mbatlı ki Lya ki zoki. **39** Nda'tu Yal ki mbatlı ki Lya sudı sən shilənti nə ndətl ki kini pəli kini nə milwakan nə ginə lolu, nə mus Lya dadanu. **19** Anpəli'si ulki gagashinti a lya, gina mulban Lya nən mbessibi u.” **40** Nə shilən nə lwadi su'atli, iki hwula, nə utu, nə hillya ki mul dişətlər kən tə dəlisi kəm; i' matisi, “Pekələn cil. **20** Kapən mba ki Mulban balçın mul naltu, gawakan dəge' besən hwon ki nəgumi.” **41** Ginə cin nə patlı dəpshal lyi nən patlı hwula. **21** Age' kum shilən u ipəlisi Batisma, ge'cin u mbalən cin u nən dəmti mus mulnə mbe' shin ki Lya u zangu maki mbəltənsi. **42** Is ga'kəm, tən kushti tən mbi pe'ti.” **22** “Kini yelsəni ini Isla'ilawa ki mi' shinkən də połti u, ası ma'ga nə yelsəni, gakən kəm tən shilən u: Yesu mul Nazalat gunə ası dəmti gelu kənəmi, ası shilən nə Lya. **43** Is Lya kəni ma'kini tu tən, pəl ulki ki gagashinti, kum bənti, nə ulki gagashin nə lwadi nə Lya nə ulki ngaptibi nə lwadi, gunə Lya pəli ge' kini pəli ma mi' shinkən u. **44** Mus mi'bətl Yesu tumati, gunən yeninini nə dəwəfəwakən u. **23** si ge'lü kənəmi mus ləbawasən ge'lü kənəmi. Mul gu, Lya nə gawasi ti bəlkinti a toh wakən nə **45** Is ul ləbawasən taka nə nisidə u ası bwasi' kan u nəs zi nə mantıwasi nə ndə'twasi, kini na yelsəni wasən ulpisi ginə bənisi dəwai u tən dəlkə mil bezən ləba, ki tolinti tən gadlənnga i' lyamtiwasən. **46** Ko gasiwukəni si dopga age' tləti. **24** Ngona nəgu i Lya tləlti də ge' mi'məshti, libi ki Lya nə mbatlı nəm. Ası dəp ulki dəmi təngəkəi mushti aman ngaptiwi. Lya tləlti də a libiwasən ge'lü kənəmi, si dəpti ası tleti nə ge' mi'məshti, təngəkəi mushti aman ngaptiwi. hwoltugi, nə ndəti ki mbatlı. **47** Is dəmshot si **25** Dauda shilən tənti i' usu: “Ko gaswukəni nəgep Lya ası mbi hwol hwula ma mbalən. Ko cin Mulban akina ini, ti tən toh shimtini, tən gaki u kəni a Lya də mbəl dişəltwasən tənki ginəsən fəwuni. **26** Təngəkəi nəgu mbatlini də hwoltugi, pe'tu.

ləga ini də utl ulki hwoltugi, dli ini nən dəmti nə lati mbatlı, **27** təngəkəi nəgu tikən zati dli ini age zudiwai, ki kən zati mulguntwagi apboswai. (**Hadəs g86**) **28** Tən la'ti aman shitu ki mbadli. Tən ikəntən na hwoltugi akinawası. **29** “Yelsəni ini Isla'ila, amma' pi'kin shilən bəna catl mbadlwai atən bwəsi ki bwəsinən Dawuda. Dawuda ta məci, akupti. Zudiwasi ama'mini hal nəgumi. **30** Amma ti mul njeshinkən ki Lya kəni timanini Lya apılı' ndə'ti nə ndaltannaca, tən za'həm ge' gəswasi tən guntwasi. **31** Tun tedfi Dawuda a yenini, i' shiləni tən hillya ki Almasihu də ge' mi' məshti, təkən zatiti age zudiwai, dliwas kən bostwai. (**Hadəs g86**) **32** I Lya tlilti Yesu də ge mi' məshti, mussinən dadanu mi' yenti na dəwəfan kəni. **33** Ngo nənəgu a nalti tən tohship ki Lya i, ta nje Yal ki mbatlı ki zoki mul gunti ma bwəsi, kan u nəppəl ndə'ti, tin bina' Yal ki mbatlı ki Lya tən ga inən, i mbəl ulnə yeninini u nə ulnə kuminini u. **34** Dawuda tolyawai, tina gawasi, i' usu, “Mulban ul mulban isu, “dəm a tohshimtini, **35** Sai nə ala' mi'ngəki agəs asən

3 Gasiwon Bitlus nə Yahaya silə libi ki Lya cin ki shilən nə Lya, dom ki maki ki cin su'ti. **2** I ki mulən kən ngu gunəs zə'ti dakəl, si mbəltli a bidlabi libi ki Lya guni də mbe'ti zeki, aləbi si zə'ti ko anəmi də nəgeplu ma' ginə də te'ge libi ki Lya u. **3** Nə'yen ki Bitlus nə Yahaya u də te' libi ki Lya u. I' ngəmsi də ulpi. **4** I Bitlus utti' dəwədən, isi Yahaya. I Bitlus usu, “Yamil!” **5** I mus i' ga'kisi kəm, nə lati mbatlı ki mbi ulən ma'si. **6** I Bitlus usu, “Upbo ni dəwai, tan gaki nəgu ulnə ni də ita bəlkə. Ge shinki Yesu ki Nazalat, dəki lə.” **7** I ki i Bitlus ngap tohwası ki tohshmti, i' tliltilya, nə dleuti asənwasi nə Yal asənwasi i ndəli. **8** Nə dleuti ippe'lyə tən asənwasi i' gop ləti. Illə libi ki Lya ne'si, ati ləti nə pe'ti lya də natlı Lya. **9** Nə mus mbalən yenti də ləti ati natlı Lya u, **10** Is manti tikudə dəb abidləbi libi ki Lya də nəgeplu, is ikən nə ulki ngaptibi nə ulki gagashinti atən ndə'twasi. **11** Amuli də bətl ki Bitlus kal nə Yohanna, Mus mbalən mba nə kitəl ma'si age' libi ki Lya gunə si mbəttikə

lu shu'ti ki Sulemanu u, asi ngapti bi. **12** Nə ma a Ulshelima. **6** Nə Hanana bal ləba ki Lya ti Bitlus yen gu u, i' ulsisu: "Yelsəni ini İsla'ilawa, aləbi nə Kayapa nə Yahaya nə İskandali nə mus yalakıda ullu də bətlkin ngaptibida? Təngaki gəskə ki bali ki bas ləbasi ki Lya, **7** Nəs mbəl yakən ki ya'midə nəgu, ki yenti ndəltinən ko ki Bitlus nə Yahaya akina u is gop ngepsi: "Nə bətl Lya inən kən laki i mulu lə'daya? **13** Lya ndəltu kəni ko nə shin u kən, ki pəltin nəgu?" **8** ki İblahim, nə İshaku, nə Yakubu, Lya ki mi'zə Bitlus, ki ikəni nə Yal ki mbatl ki Lya, i' ulsisu: mi'zə'mini, innal zheliwasi Yesu. I ngeti a kina "Kini gumsisi nə kolsi! **9** Ki takimibi asəti tən ki Bilatus, nəl lyami təs za'tu, guna' bələnti ki ngepmənmi tən ze' ulnə pəli dakəl mulu nə is tloti. **14** I' ngeti mulguntu nə zo'mbatlu i' tu' imi kənti ndoda, **10** manənnu, kinə mus ngemini sə' zakikin mul tlo mbalən u. **15** I' tlo mbalən ki İsla'ilə: Mul gu nə ki dləli kinawakən gəs ki mbadli, iki i Lya tləlti də ge' mi' məşhti. ki ndoki u na shin ki Yesu almasihu Mulnazalat, Nəgu mi yeni ndatən dwadən inən. **16** Nə la'ti gunə tolənti tən gadlənnga u guni Lya tləlti mbatl ge' shin ki Yesu, mulu nə' yenintu, nə' da ge' mi' məştu, **11** Yesu tiki, "Zərnəga gunə manəntu, mulnə bəlti ndəltu tiki Yesu, nə la'ti kini mi'kəpbə nə u, iddəm zənnga ki zoki ki mbatl nə shinwasi tu'mati təmbi ndokəl ti mul kəpbə." **12** Peti kən mbidli ma mulunwai, kuma gu nə muswakən ki yetti u. **17** "Nəgun, yelsənə shinwondawai guni bəldli a lya nə atlı nə ge' ini İsla'ilə amani ge' ləshi ma' ulənkən ki tloti mbalən adəpləsə hwel ma'ti tənmbi peti." **13** da kan u nə mi'kina wakən pəli u. **18** Ngonə Nəs yen ndətl ki mbatl ki Bitlus nə Yahaya u, nəgu Lya a ikən ulnə' dləmi tun te'du abi ki is mani sa pəl lashtiwai, mi'ləshi usun kəni mus mi'nje shikən ki Lya, də usu Almasihu dədənu, is kum ngaptibi is mansi mbalən gi wasi tən tle' bəna. **19** Zakən pətl bezən ləba, tədi ne' Yesu sida. **14** Amma nəs yen mulnəs a' palnitai ma Lya, təngaki tə' santikin bezən ndokəltu ki dləli nesi u, is hwol ulki dləmi. **15** ləşawakənda, an ndəllikin mbadli, **20** i'shin Ngo' nənəgu is bəlsi zhil ki sə'peki də bidla nə Almasihu, guna' olıkini u tun te'di, tiki Yesu. **21** sə'şilən nə yelsəni u, **16** is usu, "yakən tən Hwelkən tə Yesu dəm twa lya hal gasi u nətə pəlin nə mbalənyi? Mus mi'dəp a Ulshelima Lya patlı mus usi pyale u, nə Lya dləl shilən tun sə mani sa pəlin ulki gagashinti, tu'imi kəntən te'digi abi də mi'nje shinkənwasu. (aiōn g165) **22** pəlin nə mbalən i u məkən ma'ussu sa pəl ulən Musa usu, 'Mulban Lya wakən nən tləli' kin mul wai. **17** Amma təngagi fa ulisi mbəl du'tənki ge' njeshinkən ki Lya won kənə ami age mbalən mbalən, tən daləsi kəm bəs shilən nə mulin a wakən; hwelkən ki gakən kəm tən mus ulnə ge' shin u nuwai." **18** Iki is takisi bi te' dədənu ti' pikini u **23** Mulnə a nəge gakitti kəmu nən is dəlisi kəm bəs shilən ko kushti ge' shin ki pe'kəlti də ge' mbalənwası.' **24** "Nəgudə, i gopi Yesu nuwai. **19** Amma Bitlus nə Yahaya is pallisi tun tən Sama'ilə, i lətən gina mbə kali is shilən shilən is usu, "Shilən ki Lya kən tən bəliya ko tən mutti. **25** Kini ki gəskə mi'njeshinkən, kini gwakən? Dəmbələn kini. **20** Mibo, məkən ma'dəb ki mi'nje ndəti nə Lya pəli mi'zə'mi'zə'kini. I' ul shot tən ulnən yeni u nə ulnən kumi uwai." **21** İblahim su, 'Tu'ma'gəs ki mbalən wa'kən mus Kal ki samatisi i, is za'si, təngaki sahwol kan mbalən mi'dəp ləba nən mbin nalti.' **26** Nə Lya u nə si'hwotisi ishdfə u i təngaki mbalən, mus a tləl zheli was sudu, makini tishinti pa, tə zikin malən si natlı Lya təngaki ulnə nda u. **22** Mul toh ki patlı kowonngi tet taka də tən shitu ki gu nə pəli' ulki gagashinti ki ndokəltu ta bəl hwon kutl ləbi upsi kali. **23** Nəs za'ki Bitlus nə Yahaya u, is ləma' mbalənwasən, is palisi shilən u nə ləbəsi ne' mi'kina pisi u. **24** Si dədənu nə kumti nəgu, is tləl yali musswasən nə mbatl nəmən ası shilən nə Lya, is usu, "Lya mulnaltı," ki pəl lya nə atlı nə bal mali, nə mus ulnə gəbi u. **25** Ki shilən tu'ma' Yal ki mbatl ki Lya nə tubi ki zheliwagi, bwasınən Dauda "Yalakıda gina bə Yahudawawai u imbatlı lewisi? Mbalən dədənu is dəmbəl ulnə də baliwai u? **26** Gumsi ki dəp ləfa is kəndə gəski dəlati, Mi'kəndədlom is maga, is nəge Lya, nə Almasihuwası dədənu.'

4 Ləbəsi, nə mi'kina ki butti dləbi ki libi ki Lya nə Sadukiyawa is mbə ma' Bitlus nə Yahaya ası ge' shilən nə mbalən. **2** Is lyau mbadli nə mi' kushti ki Yesu təngaki si kulci' mbalən, tən hillya ki Yesu ge' mi' məşhti. **3** Is gop ki Bitlus nə Yahaya is idlasi sai nə lu acili təngaki su' kən bəli. **4** Amma gina kum shilən ki Bitlus is ndə'nənali u; dəfəltwasən sa təla zangu nantam. **5** Lu cilisi mi'kinawasən nə kolsiwasən nə mi'bətl lashti zhil ki Musa is

27 "Bali nəguda Hilidus nə Buntus Bilatus sa 10 Aləbi aləbi in nda a kinawasi imməci. Nə maga i age' gatlu ne' ginə ba Yahudawai u nə milgidəsi i tetedu, is mbiti məci, is kanti is mbalən ki Isla'ilə si dutu' nə Yesu zheli wagi pekəlti taka, is guti ma'mwaniwasi. 11 Iki i bal mul guunti, guna' palti Almasihu u. 28 Sa domga 6a' gop İkilisiya musswasən, nə mus ginə kum i təngəki səppəl mus ulnə kəndə tən ndəltwagi shilən ki usi nə nda u. 12 Milshikən pəl lwadı nə nə lyamtiwagi tənda u. 29 Nəguni, Lya, yani si ulki gagashinti mul dibəlti age' mbalən. Mi'bətl lyap hane'mi kyautən, bətl zhelisiwagi ndətl ki Yesu kal musswasən nə mbətl nəm kən si mati mbadlı ki dləp shilənwagi nə ndətl ki mbətl, age lu shu'ti ki Sulemanu. 13 Amma age' na 30 ta' tohwagi ki ndokətl mbalən, apəl ulki mbalən gon apəl ndətl ki mbətl ki te' ge'siwi, gagashinti nə lwadı tu'ma' shinki zheliwagi ngonənəgu mbalən də natlsi. 14 Mus nənəgu guu Yesu." 31 Kalki sa shilən nə Lya i, lu u mi' ndə'ti nəti mwani nə mudli mbətltin ki sida nəs domga u igo' nyapti. I mus is ikənsi nə ngətl ki kali. 15 Hal atala gunə si pekətl mi'gonti Yal ki mbətl ki Lya, is gop dləp shilən ki Lya tən bishitu də latisi tən lumutti ki dom nə bə nə bəntwai. 32 Mus dopga ginə də duk nə lumutti təngəki Bitlus bəl ھeetu ko gwasənwas Yesu u, ko yangiwasən nəm kənə, mbadlwəsən ma abəli tən nami wasən. 16 Mbalən 6o is gop nəm, mulən da tə' usu ulkə tohwasi gwaskən dopga te'ge' gatlen nə ki gandəli nə Ulshelima nə gwaswai, koyangni mus gwasən kami. 33 I u, is gop mbətl mi'gonti nə ginə dumı'gatdli mi'shinkən ndakina nə dləmī'mbalən dədanu də hwottisi u, musswasən is ndoki. 17 Iki i bal tənpətl ki Yesu kami ndə'ti ki shilən mul ndəlti ləba ki Lya tləte' lya, nə musgınə ne'tu, nə mi' tən hillya ki mulban Yesu ge' mi'məshti. Ulkə dəlikə ki Sadukiyawa, si kub dutu' iye, 18 is gop zo'ki mul nalti tən kowon ngi ge'si, 34 hal milshinkən yi, is la'si gelu kəndə'mbalən. 19 ma mul hwol ulən da ge'siwi, təngəki mus Amma age' gasi iki mul nje shinkən ki Lya kən mi'gu ko libi sa əlitaka i, is mbəl ulpisi, 35 is zi' ngu i' bəub'bul dləbi ki lu kəndə' mbəlinisi, i' akina də mi'shikən, i bwasi kowonngi ndə'ce pekəlsi todı, i' əlsisu, 20 "Zən ga, a' dləlni age' nə ulkipəliwasi. 36 Age nəgu iki Yusupu, mul libi ki Lya, adləmī mus mbalən pyal shitu ki Balawiyə, gəswasi mul ki tsibilin Kublus, gunə Lya." 21 Nəs kumi nəgu u, is tege' libi ki Lya nə mi'shinkən də mbətti ki Balnaba, (ikə mul ndətl kyau, is go' kulci mbalən. Nə bal ləba ki Lya ne' mbadli), 37 i' ul guwastaka, immbəl ulpisi i'zi gına si ne'tu mbə u, is taki mi' dləl shilən bi, akina də mi'shikən.

5 Amma mulən mul shin Hananiya, nə kəliwasi

Səpilatu, i' ul ulən gina niddə u taka. 2 Isə' kəliwasi is hwundəl nami age' ulpisi, iki is mbəl na ulpisi akina də milshinkən. 3 I Bitlus usu, "Ki, Hananiya, tu' imi kən Shaida ikkən mbətlwagi, hal i ləge Yal ki mbətl ki Lya, i' hwundəl na up ki gu wa'da? 4 Nə'uli taka u 6o gu i 6o gwa'kən waiya? Kal ki ka uli taka i dədanu, ulpisi gwakən waya? Yalaki i' dəmbəlkı i' pəl unndi uluda? Mbalən kən ki ligəsiwai Lya kən ki ligeti." 5 Nə Hananiya kum gu u, i' ndə atli aləbi aləbi imməci. Mus ginə kumi u, i bal 6a' gopsi. 6 I giðənsiyen tləte' dı, is kan hwuri is lati ge' lumutti is gadəlti, is kanti is pekəlti taka, is le' guti. 7 Kal ki cimbəlti ki dom məki i kəliwasi tetedi, bənə ma' ulnə nda uwai. 8 I Bitlus ul kəli su, "Dləmini, nəgu ki ulən gu u takawa?" Iki i' usu, "e nəguni." 9 I Bitlus ultisu, "Tu' imi kən ki manən bi ki cimbələn Yal ki mbətl ki mulban da? Kum lə' ki ginə gwu' mwaniwagu, hal sambəci dləbi i, sən ka'ki, as pe'nə hwunwagi."

ki tlwotu. **31** Ti Lya nalti a toh shimtwasi, mul gunə teda ittege' atdini ki Yahudawa u. **6** Gi kən kina nə mul pe'kətl mbalən, təngaki tə' buli si mbəlsı kina ki milshinkən. Kal ki sa shilən nə Isla'ila dlabi ki pe'ti də ge bezən ləba i, as mbi Lya i, is zisi toh. **7** Shilən ki Lya mbəl tənki da, pashti ki bezən ləbəwasən də dədəfanu. **32** Mi dəbətl ki mi'bətl Lya ge' gatl ki Ulshelima mbətl bo mi'yenti na dwudənwas kəni atən usi, nəgu tinki da iye, ləbəsi mi'difəlti iye is ndə nə la'ti dədəfanu Yal ki mbatlı ki Lya, gunə Lya bəl ginə də mbadlı tən Yesu. **8** Lya bəl Istapanus, ze'ləba pəlli kubbi u." **33** Nəs kumi nəgu u, iki i mbatlı wasi nə ndəlti, ki pəl ulki gagashinti mul nalti lyewisi iye, ası lyamti kənə sə' tlosi. **34** Amma nə lwadi a ge' mbalən. **9** I genge' ginə pe'to' ge' mul Palise won mul shin Gamaliyal, mul kushti ginə mbi gawsən. Sə pe'to' ge' gatl ki Yahudawa zhil ki Musa, gunə mus mbalən də natlti, i' ki Sayilin nə Aleszandaliya, nə atl ki Silisiya nə hilya age' ludlətl shilən, ibbal zhil ki sa' pyakəl Asiya, is gob shotibi ne' Istipanas, **10** Amma ko mbalanisi swadla pa. **35** Aki kən tə usu, "Kini mil ten sa mbə'ci sə'sho' bi ne'twai təngaki ta pəl Isla'ilawa, pən demdem tən ulnə ki lyamti ki' shilən nə malləba i, nə Yal ki mbatlı ki Lya də pəli mbalən gi u. **36** Hwon u nə 6ew u i mulun dlotiti. **11** Is hom mbalən ki hwundəli, si usu, mbə, kise ti Tudas, ti patlı gawasi ulən, mbalən "Mə kumi Istipanas də byatlı" Musa ati konnə kutl cen kutl ləbi upsi də bəltli, amma i tloti, shinkə Lya." **12** Nənəgu is tləli mbalən mbadlı i mi' bəltli dla'ga, is koni. **37** Kalwasi dədəfanu, nə kolsı, nə mi'bətl lashti zhil ki Musa, sine is imulan mul Galili mul shin Yahuza mba age' nde' ga, is gopti, is mbəlti a kina də mi' dlətl hwon ki bətl mbalən, illa dibał mbalən də bəltli. shilən. **13** İki is mbəl mi' dləb ulnə bə sayeniwai Tima is tloti, mil bəltli mus is dla'ga. **38** Təngaki u, is usu, "Mulu tədə bwastiti nə dləp du shilən nəgu, ulu tən ki ami pi'kin shilən, zakən mbalən tən libi ki Lya u wai, nə kushti ki Musa, **14** tən sə zəga, in ulnə si lyap poltı u ko kyautən wasən gaki mə kum Istipanas ti ussu Yesu mulnazalat ki mbalən u, nən dlatiga. **39** Amma in ki Lya kən nən batti lu u, at shot ulnə Musa zaki mini u." **15** u, kikən ma'dləl mbalən iwai. Seko ki' dəmni I mus mbalən ki bidla i is uti' Istipanas dwadən, mi'nge'ulnə Lya pəli u." **40** İki is bəlshilən ki is yen kinawasi kənə ki mul shinkən ki Lya.

Gamaliyal, is taki milshinkən nisi bi is te' gi'bı is li'si. Is matisi bəs saka shilən ge' shin ki Yesu u nuwai, is za'si is zəga. **41** I' milshinkən nisi hilya is peki a kina ki mi'dləlshilən, nə hol tugı təngaki sayeni i sakəmi sə'tle bəna təngaki shin ki Yesu i. **42** Hu cin u kəni, a libi ki Lya nə a libi nə libi, saza' kulci' mbalən shilən ki Lya wai, si ussu Yesu tiki Almasihu.

6 A ge' muttu nə mi'kushti də mbəltənki u, iki Yahudawa mi' kup Helinancı is gob nalən tən Iblaniyawa təngaki sədə bətl mudli ginə mwani məcisi u ulki dəmi wai, kənə nəgen wai, a ge' lu bwasti ulki dəmi ki ko cin u kəni. **2** İki kutl nə lopi is taki mus mbalən mi'bətl Yesu kal bi, is usu, "Ambuni, tənza' dləb shilən ki Lya wai təndəm tən shilən ki ulki dəmi katla wai. **3** Yelsəni mwani nə mudli, olən mbalən nənngi a ge' kini ginə' manənsi u səkə njikən nə Yal ki batlı ki Lya nə ma' ulən, ginə tən bələnsi kyautən u. **4** Mini an bələn mba dlinən tən shilən nə Lya nə kushti shilən ki Yesu." **5** Ulnəs dəməni u i mus təməni mbalən bi, iki is ol Istipanas, mulnə ki ikəni nə la'ti mbatlı u na Yal ki mbatlı ki Lya mul gunti nə Pilibus, nə Bulokolas, nə Nikanal, nə Timan, nə Balminas, nə Nikolas mulkə Antakiya

7 I bal ləba ki Lya ngem Istipanas, "Gu nəgu daya?" **2** Istipanas usu: "Yelsəni ini nə mi'kina, gaki nən kəm. Lya mul nalti i' mbəlgawası ma' mul zəmini Iblahim, age muttu nə ti a Bagadaza u, bə ta dəm a Halan uwai, **3** i' Lya ultisu, 'Hilya də ge' atlwakən, nə dəge' yelsəniwagi, ki ləge' atlu nə ta mboki toh tənki u." **4** İki i' hilya də ge' atl ki Kaldiyawa, i' dəm a Halam. Tyaka dədəfanu, kal ki məşhti ki bwasi, i Lya bəlti atlu nə nəgun kini ki dəməi aləbi u. **5** Amma Lya a bəlti, na' atl ko ki zi' asən wai aki, iki i Lya pəlli' ndəti ge' kalwasi tən bəltli atlisi da gwasi, ge' cinisi amma Ibilahim yakən ni' dəwai. **6** I Lya shilən nə Ibilahim: 'Gəswasi sən dəmti səmbəlsı ge' gatl nə bə gwasən kən wai u, mbalən kige' gatl nən patlsi zheli as hwotisi bəna hal hwon kutl cətl upsi.' **7** I Lya usu, 'amma an hwotisi atlu nə palkın zhelu u bezən ləba,' kalkı nəgu sən pe'ti də ge' gatl nəllən agelə u.' **8** Ta pəli Ibilahim ndəti ki səlkən. Nə Ibilahim zə' Ishayaku u mutti usəpsi nə zə'ti is səlti. I Ishiyaku zə' Yakubu, i Yakubu zə mi'zə'mini kutl nə lopi. **9** "Mi'zə'miniyi ne, təngaki si dutugi nə Yusupu, is ulti taka, i talati Masal. Amma Lya nə ti, **10** i Lya pe'kəlti də ge' mus bənawası. I'

bəl Yusupu ma'ləba nə hwol hwula ma pil'auna gu'kəni. 34 Balini, a en bezən ləba u nə si pəli' Gu ki Masal. Ti Pil'auna ne i' palti mul gunti ki mbalən i'ni ki Masal u i, a kum kuluwasən i ki Masal, i kan mus mbalən ki libiwasi. 11 "Iki, i kup dli, a pe'sul lyə i təngəki ta pekəlsi. Nəguni, kuzən nde mus atl ki Masal nə Kan'ana, təngəki mbə ta shinki tyə Masal." 35 "Ti Musa u nəs bezən bəna u, hal mi'zə' mini is hol ulki ngetu asi ussu, 'Okən laki də mul kina inən nə dami. 12 Amma na Yakubu kumi alkama da a mul pətl shilən?" Ti Lya nə gawaskən shinti sudı Masal u, lə'ki nən i' shin mi'zə' mi'zəmimi. 13 tə dəm mul kina, nə mul pekətl mbalən, tuma' Də lətwasən ki lop, i Yusupu əulisi gawasi ma' mul shikən ki Lya u nə mbə mati age dəlgən yelsənwasi, i Pil'auna man mbalən ki Yusupu. ge' bələn utu. 36 Ti pekəlsi də Masal, kalki pətl 14 Iki i Yusupu shinshinkən tən Yakubu bwasi ulki gagashinti nə lwadı a ge' atl ki Masal, nə tən mbə, nə mus yelsəniwasi, mbalən kutl kutl dəkəshti gəu dləlka, nə hwon kutl kutl ləbi upsi ləbi ningi nə namtam. 15 Iki i Yakubu lə Masal. a ge dəlgən. 37 Guki Musa u nə ul Isla'ilawa Ti ne' mi'zə' mi'zəmini a tyə ka si məci. 16 Iki usu, 'Lya nən tləli'kin mul nje' shinkən ki Lya is yem hwun wasən te'di is palsi tyə Shekem, ge' yelsəniwakən kəni ami.' 38 Ti ne'kini u age i la'si ge zədi u nə Iblahim uli nə upki azulpa dəlgən, nə mul nje shinkən ki Lya u nə shilən ama' mil ki Hamol aki a Shekem. 17 "Nə cin nəti, tən zənnga Sinai u, ne' mi'zə'mi'zə'mini ballı Lya nja tə' ikəni Iblahim pətl ndətwasu, dədənu. Ti kan shilən mul bətl mbatlı summa dəbətl ki mbalən nisi a Masal a mbəltənkiyi iye. Lya im mbəlli mini. 39 "Amma mi'zəm'i'zəmini 18 I ki i pəl pyal guu won a Masal, gunə bə'man nge bəli'ti, is ngeti i mbatlwasən pal tyə Masal. wokən ki Yusupu wai u." 19 Guu u ta tlə dlə' 40 Is ul Haluna usu, 'Pəlimi lya gunə tən ndəmi mbalənyinən i', ati hwotı' mi'zəmini ishi ati kina u. Tən gaki Musa u, nə' pekəlmi te' Masal la'tisi sə' la' hwal mil gunə zəsi u taka. 20 "Age' u, məman unna ndanatiwuwi." 41 Age' cinisi muttisi sə zə Musa, yakəni mbunini. Lii maki a iki is kən yakən tla. Is mbəli' hadaya is pəl də ngaptiti a libi də bwasi. 21 Nə zəti a dla u, hwoltuki nə kautən u nəs pəli nə tohwəsən u. yakən ki Pil'auna yakənkəli it kanti it kyetəlti 42 Təngəki nə gu i Lya bəlsi kal, is zasi də bətl kəni yakuwasi. 22 Iki i kulci Musa mus ma' ləba cin nə lyi nə cadləl. Kan u nəda ki laci ge' lwat ki Masalawa, ti kuma mul ndətl kəni age' shilən batı ki mi'njeshinkən ki Lya u, i' usu, "Kini nə kautənwasi. 23 "Nə Musa pal hwon kutl ləbi Mbalən ki Isla'ilə amı ki mbəllinən hadaya ki tlu upsi u, i' kəndi a mbatlwası tə le' ya mbalənwasi, ki ban hwon kutl kutl ləbə upsi ge' dəlgənya? Isla'ilawa. 24 Nə' eni si hwotı' yelsewas ishu, 43 Ai, du'nı nə kəs ki Molek nə lwa' cadləl ki iki illə də dətləti i' li' mul masali im məci. 25 Lapan, lya unə pəlini aki ngepti u. Ami ne am Musa də ziti mbalənwas manı tu matı tə Lya pəl patlkın tyə kina də Babila." 44 "Mi'zəm'i'zəmini kautən ki pekətsi, amma sima niwai. 26 Lu cili si nə libi ki Lya aması age' dəlgən. Gunə pəltli nə Musa mbə ma'lı u nə mi' Isla'ilawa lop də kan u nə Lya pi Musa u, kəna kan u nə' eni dlatu. Il lyami tə masi tən shitu ki ussu, 'Kini u. 45 Kal ki nje libi ki Lya, mi'zəm'i'zəmini mbi mbalən kənəmini yalaki ki lyap kumi' yelsəni is mbə nənali ge' atl u ge' hwon ki Joshuwa, ciwo də?' 27 "Amma mulnə kumi yelsewas ciwo kalki sa kan atlisi i mbalən ginə Lya katsı tən u i' jakən Musa i' ussu, 'Wokən laki də gunti duwadənwasən u. Libi ki Lya u da i mbəl hwon nə pətl shilən tənmi? 28 Lyamti kida ki tləni ki Dawuda, 46 gunə mbi holhwula ma' Lya u kənə gunə tlo mulmasal a hwudəwa?" 29 Nə Musa i' gyemi tə pəlli Lya ki Yakubu libi. 47 Amma kumi nəgu u, i' kitəli ippəl dəpkı səmbəl tyə Sulemanu kən kəni' libi nisi. 48 Mus nə nəgu Madayana, ge'lü u tə zə mil mwani lop. 30 Kalki mul naltı tən də dəp ge' libi i nə yakən mbalən hwon kutl kutl ləbə upsi, i mul nje shinkən ki kəni nə tohwai. Kan u nə mul nje shikən ki Lya Lya mbə ma Musa ge bələn utu, ge dəlgən nja dləmi u: 49 Lya usu, "Twa lya kən ki lu dəptini nə zənəngi Sinai. 31 Nə Musa yen gu u, i' kum ki guntini, a atl kən ki luza' asən ini. Unndi gagashinti nə unna yeni u. Na' shə'tya də yati libi u ken ki kəninəni? Ko kuma awu kən ki u, i' kum yalki Lya də usu, 32 'Ami ki Lya ki mul lushutini? 50 Ami nə gayikən a pəl usi wai ya?' zə' mulzə' ki, Lya ki Iblahim nə Ishayaku nə 51 "Kini mbalən mil ndətl ki ga, nə ndətl ki kəm. Yakubu." Iki i dli ki Musa gop nyapti, ta pətl Kənə mi'zəm'i'zəkini kini də: ko anəmi ki pəli ndətl ki mbatlı ki yatiwai. 33 Iki i' Lya ultisu, Yal ki mbatlı ki Lya natlı ki ga. 52 Age' mi' nje 'Tus kaptilanwagi lu u nə kida ki dləli u, lu mul shinkən ki Lya gukən mi'zəm'i'zəkini a hwotisi

bezən ləbwai? Kuma is tlo ginə dləm shilən **16** Gaki Yal ki mbatl ki Lya a mbi gon wasən atən mbə ki mul ze' mbatlu, nə neti i tloti, **53** uwai; a palisi baptisma i katl ge'shinki Yesu. **17** I kini kamən zhil ma' mi' shinkən ki Lya, amma Bitlus nə Yahaya zəsi toh, is mbi Yal ki mbatl ka bəliniwai." **54** Nə mil dləl shilən kumi nəgu ki Lya. **18** Nə Saminu eni zəttoh ki milshinkən u, is kum du tuki hal is ash bi ki hwodî tən gaki də bətl Yal ki mbatl ki Lya u, ibbəlsı ulpi. **19** I' kup du tugi tanti. **55** Amma Istipanus, ki ikəni usu, "Amima bələnnən mantı u gaki mus mulnə nə Yal ki mbatl ki Lya ki gunti, i ut duwa dən a zəttoh u ammbi Yal mbatl ki Lya da." **20** I twa lya, i' en natlı ki Lya, a Yesu ki dləli tən toh Bitlus ndəgi i' usu: "Məshnə ulpwagi, gaki ki shipti ki Lya. **56** I' usu, "Yanini, a en lya ki əuliyi enti kən ma'ul'tı bəlti ki Lya nə ulpa! **21** Ulən a yakən mbalən ki dləli atən tohship ki Lya." **57** lakkı nə uluwai, gaki mbadlwa'da nəm akina Amma is ca kəmwasən, is tləl yali, is nde ga də Lya wai. **22** Gaki nəgu za'pətl bezən ləba a' nə mbatl nəm, **58** is pekəlti tyə kal gatli is gop ngem Lya dəgon a' okəlkı də ge' ulnə' ngapi lalati nə zəngə. Kuma, mil enti nə dwadən is zi ge' mbadlwa gu. **23** Gaki a eni i ka njikən nə lulutuwəsən ma yakən gidən siwon shinwasi dashti nə ngapti bezən ləba i." **24** I Saminu Shawulu. **59** Asi lalatiti nə zəngə, a Istipanus də ndəgi, "Ngemən Lya gayini gaki ulnə' dlimini shilən nə Lya, "Mulban Yesu, kan mbadlini." **60** u ba ndanə ami." **25** Kalkə dlib shilən ki Lya lki i' ngus nə ga hwulen i' tħil Yal nə dalti, i' usu, wasən nə ndə'twasən nə Yesu, Bitlus nə Yahaya "Mul ban, bə zisi bezən ləba u agawasənwai." is paltya Ulshelima, si dlib shilən ki Lya ge' mil gatl ki Samaliya dəfili. **26** I mul shinkən ki Lya ul Pilibus su, "Lə tu'tən tona ki shitu dəlgən gunə pe'te' Ulshelima dələ Gaza u." **27** I' hilya ippeki, tən shitu wasi imma isə mul Habasha Ndami bal mbalən mul nalti, gu' ni'da ge' gu' ki Kandakatu, tıkə mul zi' ləba (Kə "Salauniya ki Habasha"). Muli mbə Ulshelima də ngep Lya, **28** Ti patlı tyə libi tiki dəmi ge' Bəsdomwasi, ti dlib lashti kəgə' Iwabbat ki Ishaya. **29** I Yal ki mbatl ki Lya ul Pilibus su, "Sha'tya ma' Bəsdomu." **30** I Pilibus kitəl tyage' Bəsdomi, i' kum muli də dlib lashti kəgə' Iwabbat ki Ishaya. "Kimanən ulnə ki dlimti ge' lashti uwa?" Pilibus usu. **31** "A mani una," i' usu, "Ai se nə mulən adlimini." Immbe Pilibus bi səddəm siti. **32** Gukə shilən ki Lya unə ti dlimti u: "A dalti kənə mbila ge' lu poshtiti, kənə kan unə bəgəmdla da atoh də mul swattiti u, nəgu ta əulbiwai. **33** A ge' shidətgawasi is nge bəlti baliwasi. Wokən matl dlib gəs ki mbalənwasi? Akan dliwas taka dətən dəb ləba i." **34** I bali i ngem Pilibus, "Dlimini, mul nje'shinkən ki Lya u, shilən ki o tı dlimti, gwasa ko ki mulən?" **35** I pilibus gob dlib shilən ki Lya itl dlimi' shilən ki Yesu. **36** Si ge' ləti is mbəkəci ma' bal malon i bali i usu, "Ya mal kən ngu. Ya la'tida bə kəkkən pəlitən baptisma wai?" **37** I pilibus usu, inka la'mbatlu, nə mbatl nam mu, nan pəlikı baptisma." I bali i ndəgit i' usu, "A ndəgi Yesu yakən ki Lya kən." **38** Ibbəl zhil tə dlil bəsdomi. Ndən wasən Pilibus isə Bali i is sugə' mali i Pilibus pəli' baptima. **39** Nas pe'toddə ge' mali u, i Yal ki mbatl ki Lya kan Pilibus, Bali i a yenti nuwai. Izzəga ati pətl

8 Shawulu də batlkal ki tlo' istipanus. Agasisi, i bal bəna mbi İkilisiya ki Ulshelima mus is dla'ga tyage' atl ki Yahudiya nə Samaliya, sai milshikən kən katl. **2** I mi'bətl Yal kelen gu Istipanus is kuli gawasi. **3** Amma i Shawulu go' pəli' İkilisiya bezən pəlti. A ti bətl libi libi, ti dədl mwani nə mudli a ti la'tisi ge'lü kəndə' mbalən. **4** Ginas dlakisi gayi is go' dlib shilən ki Lya mus lu unəs lədə u. **5** I Pilibus su ge' gatl ki Samaliya ti dləb shilən ki Almasihu. **6** Nə hwu' mbalən kumi is yen gagashintu nə Pilibus də pəlti u, i mus səpə demdem nə ulnə' dləmi u. **7** Nə la'ti Yal i du mi'gatli pe' dəge' mbalən diğəli, mi'tle ki dli ne' dakkəlsı diğəli is mbi ndo'ti. **8** I hwoltu' pəldli bali a ge' gatl. **9** Mulənda mulshin Saminu, tedi ti pətl gonti age' gatl, hal də bətl mus mbalən ki Samaliyawa gagashinti. Ti dagagga ti usu ti bal mbalən kəni, **10** Mus mbalən, bazi ni mil, is gakkı' kəm asi usu, "Mulu də mbettiki dətl ki Lya mul nalti." **11** Si bəlti kal təngəkəi ta ləndəp də pəlisi gagashit u nə pəlti gontwasu i. **12** Amma nəs la'mbatl nə dləb shilən ki gu' ki Lya nə shin ki Yesu ki Pilibus, i pəlisi baptisma mudli nə mwani. **13** Saminu gawasi illa' badli i pəli' baptisma. Iki ibbəl Pilibus kali, i' kup bənti nə ye' bal ulki gagashintu. **14** Nə milshikən ki Ulshelima kumi mi' Samaliya a ndə'nə shilən ki Lya u, is shin Bitlus nə Yahaya tya Samaliya. **15** Nəs mbəkaci u, is shilən nə Lya gaki mi'pyal bətl Yesu kal gaki səmməbi Yal ki mbatl ki Lya da,

hwoltugi. 40 Ngonənə gu i Pilibus lə' mbi gawasi a Azontus. Ibbəl gatl tyai, a ti dlib shilən ki Lya mus ge' gatl hal immbəcci Kaisaliya da.

9 Shawulu də ngalcik mi'bəlt Lya kali, ti usu tən ti tlosi, i' lə ma' bali ki bas ləbası, 2 i' gyehti ndəgini ki laci lwabati ki galu dopga ki yahudawa ki Dimaskus, gaki nəgu in a mbi mil bəlt shitu u mwani nə mudli, a mbəlsi ge' galt ki Ulshelima a kəndəsi. 3 Ti lək kən ngu, nə bal nja ma' Dimasku u, bənə man tiwasau swai chilton kən ngu sul lya ki ga ndəli nəti. 4 I' nda atli i' kum yalon də usu "Shawulu, Shawulu ya lakida ki ngalcı tənda?" 5 Ti kuma i' usu, "Kiwokeñi Mulnaltı?" I usu, "Amiki Yesu u nə ki ngalcitə u. 6 Amma hilya kələ ge' gatl, tya ka sə dləmi' ulnə ki pəli u." 7 Ellənsi u nə si lə ne'tu is hol ulki dləmi, si kup yali sayen mullan wai. 8 I Shawulu hilya, nə bul dwdədən u taman yeluwai. Is nde' kina is sulti Dimasku. 9 Muttu maki bati da yelluwai, bətida damtiwai bətida tletiwai. 10 Mulan da mul bəlti a Dimasku shinwasi Hananiya. I Mulban shilniti age' dlutti i' usu "Hananiya." I' ndəgi amingu Mulban." 11 I mulban ultisu, "Hilya ki bəl shitu u nə də mbeti kitaki, a gyemi a libi də Yahuza ko mul Talsus nən ki, mul shin Shawulu, ti ngu də shilən nə Lya. 12 A ge' tl'u'ti i' en mullən mul shin Hananiya i' zi' toh ga gaki tə' yelludu." 13 Ngonənəgu i Hananiya ndəgi i'usu, "Mulban, a ləm mutti də kub shilən ki muluyi ma' mbalən di mbəli, ti pəli' mi'bəlt Lya besən ləba a Ulshelima. 14 In ngu bas ləbası sa bəlti ndəti ta' gob mus mi' mbe shinwagi." 15 Ngonənagu mulban i' ul Hananiya su, ləma' mulna oltu tə'dləm shin ini ma' ginə bə Yahudawa wai u nə gumsi nə mbalən ki Isla'ilə. 16 Ami nə ga ini an mbokiti toh tən mbəna u nətə' tle u gaki shin ini." 17 Iki Hananiya lə i' tege' libini i'zi shawulu toh ga, "Yelse ini Shawulu, mulban kən shinəni, Yesu unə peki tən shitu u nə bəli u, ti shinəni gawagi ki yellu da dadanu, a' nji kən nə Yal ki mbatl ki Lya ki gunti." 18 Aləbi aləbi i ulən pekki Shawulu də dwdədən kənə kal pəti, i'go' yellu dadanu. Iki i' hilya i pəli' baptism, 19 kal ki nə' dəmi u, i ndəltwas palləbi. Shawulu ləm mutti a Damasku ne' mi'bədl Yesu kal. 20 Aləbi aləbi i' gop dləb shilən ki Lya age' lu dobga ki Yahudawa, tən Yesu yakən ki Lya kəni. 21 Mus mi' ginə kumti is kum gagashinti is ngemi, "Tikə mul nə dlaki mi' shilən nə Lya ga nə shin u, a Ulshelima u

waiwa? Tə mbənki gaki tə' təlasi akina də bal ləba ki kəndi." 22 I Shawulu mbəl ndətlə tənki, ti hwotti mbatl ki Yahudawa yi nə də dəb a Damasku, ti ussu Yesu tikə Almasihu. 23 Kal ki ləb mutti i Yahudawa kəndə bi tən sa' tloti. 24 Amma i Shawulu kum ulnəs kəndə u. Gasi nə dloncin asi butti dlabi gatl gaki sə' tloti da. 25 Amma a gasi i mil kushtiwas kanti is shimiti ge' dəsi is shimiti swage' dlabiwon tən dli gatl bi. 26 Nəm mba Ulshelima u i' hilya də te'ge' mi' bətl Yesu kal, amma mus is kum 6antwasi gaki sa la'mbatl nə ti mul bətl Yesu kal kən wai. 27 I Balnaba kanti it təlati ma' mi'shinkən. Ippisi kan unə Shawulu yen Lya tən shitu u, i Lya shilən nəti, nə kan unə dləm shilən ki Lya ge' shin ki Yesu bəni batwai a Damasku u. 28 I Shawulu dəm ne'si ati du' ne'si a Ulshelima, a ti dləb shilən ki Lya nə mbatl nəm age' shin ki Yesu. 29 Ti shilən ne' Yahudawa mil kup bi ki Helinawa, ti shotti bi ne'si, amma is gob ngau shitu ki tlotti. 30 Nə mi' bətl Yesu kal mani nəgu u, is mbəlti a Kaisaliya is shinti tya Talsus. 31 Iki i mus dobga ki mi' bətl Yesu kal ki ati kən Yahudiya, nəkə Galili nəkə Samaliya i mbi dəb ki zoki, si pətl ləbawasən nə 6anti Lya, a yal kə mbatl ki Lya də dətsi, is mbəl tənki da. 32 To na Bitlus gandəl atli mussu, illə də shini' mbalən ki Lya mi'dəb a Lidda. 33 Aləbi tə mbi mulən mul shin Iniyasu, tina tle' ki dli hwon usəpsi tən lumutti. 34 I Bitlus ultisu "Iniyasu, Yesu Almasihu a ndokəlkə. Hilya ki gadəl lumut twagi." Aləbi it hilya. 35 I mus mbalən ki Lidda nə ki ati kə Salona nəs yentu, is pal temma Lya. 36 A Yapa mul bətl Yesu kalon da mul shin Tabita guna də mbetti kə Dokas dadanu, ti pətl ulkə zoki ati dətl mi'gini bə ulən nisi dawai u. 37 I' goni imməci, nəs uti' malu, is zəti twage' kəps ki lya. 38 Lidda nja nə Yapa da; Nə mi' bətl Yesu kal ki Lidda kumi Bitlus a Lidda u, is shin mbalən lop tya ma'ti, sə' ngemti, tətl dlewti tem ma'si. 39 I Bitlus zəga ne'si, nəm mbəkəci u is tolti twage' kəps ki lya ni. Mudli i nə mwani wasən məci is dlil nja nəti, ası kulu, ası mbo'ti toh tən lu'ləgəl gini Dokas pəlisi tedi nəsi ne'tu. 40 Amma i Bitlus pyakalsi mus swadla, in ngus atli in ngem Lya. It juyati temma hwunisi, i' usu, "Tabita, hilya." Ibəbul dwdədən, i' en Bitlus, i hilya iddəm nə gəsi. 41 It takit toh itl tləlti lya. Im mbe mi' ki Lya bi ne' mudli gini mwani wasən məci ibbəlsiti kami. 42 I gu mandli mus a Yapa, i mbalən dibəli la'mbatl nə Lya. 43 Illəm

mutti dībēli a Yapa a libi dā mul pətl bati mul shin Saminu.

10 A Kaisaliya i pəl mulən mul shin Kaliniyas, mul kumti nə gawasi age' mi' dobga ki sojōgi gunə dā mbetti ki dobga ki Ataliya. **2** Ti mulbəlt Lya kəni nə fūlti Lya nə mbałən ki libiwasi ti bəlt mbałən ulkə toh wasi nə mbalt nəm, ati shilən ngwash ngwash nə Lya. **3** Gason dom maki ki su'ti, i' en mul shinkən ki Lya age' tluti, immbə i' ultisu, ki "Kaliniyas!" **4** Kaliniyas utti dwađən nə banti, i' usu mulban yakəni? I mul shinkən ki Lya ultisu, shilən nə Lya nə bəlti wagi a mbə kina də Lya i. **5** Nə gun u pəl shinkən swa Yapa sə' taki Saminu bi gunə si mbetti ki Bitlus su. **6** Ishiti ma' Saminu mul motti bati guna libi was nja ma' bal malu." **7** Nə mul shinkən ki Lya nə shin nitu zəga u, i Kaniliyas taki zheli was lob bi, nə mul kəndətl dlomon mul bəlt shilən ki Lya ge' gina də pəlliti kyautən hu gasi u kəni. **8** Nadl dlimisi mus ulna nda u is shinsi tya Yapa. **9** Lucili a dlönçin gal nja i, sə' bal nja nə gatlu ngu, i Bitlus toge' kəpsi ki lya də shilən nə Lya. **10** Kuzən a gobti, ti lyap damti, amma də pətl ulki dəmi i, i tluti mbiti. **11** I'en lya a ɓuli, ulən də sussudi kənə bal ul idlam mbałən, də shitti su' atli ge' zheltwas upsi. **12** A giđi mus ləba ki dəlgən nəki ban, nəm'i' dətl tugi, nə gala'sa nə yadli. **13** I yalon ultisu, "Bitlus hilya, ki' pocı a' dəmi." **14** Amma i Bitlus usu o o, a dəm bezən ulən gason wai ko ulnə bə mbunwai u. **15** I' kum yali dədənu, ki lop, usu, "Ulnə Lya a li'n'i' u, bə palli besniwai." **16** I gu pə asən maki, aləbə aləbə i dəl ulisi twalya. **17** Uli də hwotti Bitlus kən ngu tən tlutu nəs pəlitu, iki i mbałən i nə Kaliniyas shinsi tedu, tən dlabi, sa ləge sa ngem libi ki Saminu i. **18** Is tabi is ngemi Saminu gunə də mbetti ki Bitlus nən dəwa. **19** Tun a Bitlus də dambəlti tən tlutu, i Yal ki mbatl ki Lya ultisu, "I ngu mbałən maki də ngauki. **20** Hilya ki' pe'swai, ki bəlsi kali. Bəkum ɓantwai, gaki ami shinsi tedi. **21** I Bitlus pe'swa ma' mbałəni, i' ulsisu, "Ami ki ngautəma. Ya mbəlkini?" **22** Mbałəni usu, "Mə mbəni te'ma' ndəl mulən mul kina ki mil kəndə dlom gəni də mbetti ki Kaliniyas, mul zo' mbadli, mul banti Lya, guna mus mbałən ki Yahudawa də ndwa'titi, mul shinkən ki Lya mul gunti ultisu, ti ta shinkən, ki lə libi dəfka, tə' kum ulnə ki' dlimi u." **23** I Bitlus mbəlsi a libini. Nə lucilu i' hilya is zəga ne'si is dəm

səmbəlswasi, ge' mi' bətl Yesu kal ki Yapa is la'ti shitu. **24** Lucili im mbəkəci a Kaisaliya. Kaliniyas də la'ti mbatl ki mbə twasən, im mbe yelsəni bi nə yelənsi wasi. **25** Bitlus də te' libi ni ngu, i Kaliniyas njeti in nda kina da'ka, in nalti. **26** Amma i Bitlus tlətli lya, i' usu, "Hilya, amima yakən mbałən kəni." **27** Nə Bitlus də shilən situ, it te' giđi in mbi mbałən dībēli a domga i. **28** I' ulsisu, "Kini nə gawakən ki manini, a mbunwai tə mul Yahudiya maga ko sal le' shinni mulnə bə biwas kən wai u. Amma Lya a mboki toh ba ul mulənsu mul bezən mbadlwai, ko mul ulkə ci'zhentwai. **29** Gaki nəgu, nəs ta shinkən ta mbə u, a ngewai. To nəgun ami lyamti ta kumi ya laki i' takinən bida." **30** I Kaliniyas usu, "Asəti mutti maki ngu, lu nəguni, ami shilən nə Lya ki dom maki ki su'ti a libi də ka, bənə mantiwai sai mulən kən ngu ki dlili nə hwol luləgel akina də ka. **31** I muli usu, Kaliniyas, Lya akum shilən nətiwagi, bəlti wagi a dəm ulki dambəlti akina də Lya. **32** Gaki nəgu a' shin shinkə tya Yapa ti taki Saminu bi, gunə də mbetti ki Bitlus su, am mbə a libi də Saminu mul pətl bati abi bal mal." **33** Aləbi aləbi ya taki' shinkən, a mbuni ni' mbə u, to nəguni i ngu mus ma mbə a kina də Lya i, gaki tən kum undi zhili u nə Lya piku." **34** I Bitlus pisi i' usu "Nəgun amani balini Lya da nge mbałənwai. **35** Amma mus mbałən milbantiti nə mul pal ulki zoki ulkə kamini amatti. **36** Lya ta shinkən tu'ma' mbałən ki Islaila, asi pitsi shilən multəmti ki holtugi tu'ma' Yesu Almasihu, tikə Lya kə kowagi. **37** Kəmanən shilən u nə dla'ga age' alt ki Yahudiya, tun te' Galili kal ki pəli' mbałən batisma ki Yahaya atipi' mbałən shilən ki Lya. **38** məkum shilən ki Yesu Banazalat gunə Lya swati nə Yal ki mbalt ki Lya kə zoki mul ndaltti, i' gobduti ati pətl ulkə zoki, ati ndokəl mus ginə shedan də bəlsi kalu gaki Lya matti. **39** Mine mi'enti nə dwađəkəni ki Yesu nə mus ulnə pəli age' alt ki Yahudiya nə Ulshelima u. Iki is tlotti atən gadlətgə, **40** Amma i Lya tləti age' mutti maki i' mbəlgawas ge' mbałən. **41** Ma' mbałən mus kən tə mbəlgawas swai, se mami' enti nə dwađənwasi ginə Lya oli tun te'di wato mini u nən dəmini i' tle ne' tu kal ki hilyawas ge' mi'məshti. **42** Ippimini tən dləmi mbałən shilən ki Lya, mini ne mi'enti nə dwađənwaskəni tən ti Lya latti mul pəli' mbałən mi'dli nə mi'məshti shilən. **43** Mus milnjeshinkən is pel enti nə dwađən də ussu tu' ma shin wasi mus mulnə alambatlı tu' ma'tu tən mbi' pekəlti." **44** Bitlus

age' shilən kəngu, i Yal ki mbatl ki Lya i nde su, is lə tyage' atl ki pinikiya, nə calgatl ki mus mi' kubti sudi. 45 I Yahudawa mi' ndəti nə Kubulus, na gatl ki Antakiya, sədə dləməi' mulən səlkən is mbə ne' Bitlus su is kub gagashiti hal shilən ki Lya wai Yahudawa katl. 20 Genwasən, ginə bə Yahudawa wai u is mbi bəlti ki Yal ki mbalən ki Kubulus ne' ki Kulane, is lə Antikiya mbatl ki Lya ki gunti. 46 Ama is kubmi si shilən is go' dləməi' mi' gina bə Yahudawa wai u, zo' nə bi dibəli asi natlı Lya. I Bitlus usu, 47 "Mul shilən tən Yesu. 21 Toh ki Lya tensi, i mbalən ma' hana pəlit mbalən i baptisma nə mal nən dəbəli la'mbadli is pal temma' mulban. 22 I daya? Sima sa mbi Yal ki mbalt ki Lya i kan shiləni mbəci ge'lu libi ki mi' bəlt Lya kal ki u nən mbini u." 48 I Bitlus bəlsi zhil səpəlisi Ulshelima, iki is shin Balnabas tya Antakiya. 23 Baptisma age' shin ki Yesu Almasihu is ngemti Nən mbəkəci u i' en ulki zoki u nə Lya pelisi tədəm kə mutti lob ne' si.

11 Mi'shinkən ne' yelsəni gini ge' atl ki Yahudiya nəs kumi, mi' gina bə Yahudawai u sa ndə' nə shilən ki Lya i. 2 Nə Bitlus mbə Ulshelima u, ginəs ndə' nə səlkən u is shimi' shilən, 3 is usu, "I ngu ka te libi də min gina bə sa salsiwai u i, i' dəmi ne'si." 4 I Bitlus gop dləmissi mus shilən nisi, 5 "Ami, a ge' gatl ki Yapa ami shilən nə Lya, i tlu'ti mbi ni, yayen ulən sul lyə də süssudi kənə bal ul idla mbalən, tuge' malgən upsi, i mbə ma'kəni. 6 Na wutti' dwadən u, yayen tlu ki dəlgən nə ki ban mi' asən upsi ki ge dəp ləba, ne' mi'dal tugi, ne' yadla a gibə. 7 Ya kum yalon ah ulənsu i', Bitlus. Hilya, ki' poci, adfami.' 8 Ya' usu, a nge i, mulban, gaki bezən ləbawon a tee bi gasonwai.' 9 I Yal shilən sullya ki lop, i' usu, 'Ulnə Lya a li'ni' u, bə mbe besniwai.' 10 I palgu asən maki, iki i dəl uli twalya dədanu. 11 Bənə mantıwai he mbalən maki ngi ki dləli abidləbi u nə amida u, sə shinənsi ma'kəni te' Kaisaliya. 12 I Yal ki mbatl ki Lya ulənsu ta zəga ne'si, bənə cetl mbadlwai. Yelsəni gi məkkə i is zəga ne' kəni, illə libi də muli. 13 Itl dləmimini kan unə en mul shinkən ki Lya mbəl gawasi a libi dakka u, ti ussu, 'Pəshinkən swa Yapa səttaki Saminu bi, gunə simbetti ki Bitlus, 14 Təh dləmikkın shilən u, nə ki nə mus libi wagi ki mbi pekətl da.' 15 Iki is zə Bitlus a ge'lu kəndə' mbalən, dobga ki "Nə gopti shilən ini, i Yal ki mbatl ki Lya ndesi sudi, kan unə ndemi sudi te' kalu. 16 Ya dəmbəl shilən ki mulban, kan u' nə' usu, 'Yahaya 60, nə mal kən ti pol'! mbalən batisma, kini 60 na mi' bətl Yesu kal is go' shilən nə Lya gawasi. 6 A səppəlikini.' 17 Kan u shilən ki Lya wai mba' i lu kəndə mbalən u, nə la'ti mbatl nə mulban Yesu Almasihu u, ni cili. Illi' Bitlus tən malgən itl tlilti lya, i' ami ki wongi ta dləli nə Lya!" 18 Nəs kumi nəgən usu, "Dleuki, də tləl lya!" Iki zhim domi waki u, is hol ulnə sədləmi u, is nal Lya is usu, "Ai, Bitlus də toh. 8 I mul shinkən ki Lya ni ultisu, ginə bə Yahudawa wai u Lya a bəlsi pe'ti də ge' "La' lu'ləgəl a shim kaptalanwagi." I Bitlus pələ bezən ləba nə mbim mbatldi." 19 Ginə dla' ga nəgən. "Dla' ul idlakiwagi a' bələnkal," 9 I Bitlus tən gaki bəna u nə nda gunə mbəl tlo Istipanəs bəlti kal is pe' dəge' lu kəndə mbaləni, amma

təman ulnə mul shinkən ki Lya də pəlti u kənə ki Lya ki gunti usu, “A'wolinən Balnabas nə baliwai; enti tida kənə tlu'ti. **10** Is dəkəsh mi' Shawulu gaki kyautən u na mbesibi da u.” **3** butti ki nəm nə ki lop is mbə tən dlabi ki dom Kalki ngaptibi nə ngep Lya wasən, is zəsi toh, is ki te' ge' gatli. I dlabini əulisi nigawasi, is petya pallisi bi. **4** Si lopi, tən shitu wasən nə Yal ki giş. Nəs gollətu is mbəkəci lu unə bal shitu batl ki Lya shinsi u, is lə Salukiya tyaka is tege' i pa'fa u, a ləbi a labi i mul shinkən ki Lya kundələn ki mal is la Kubulus. **5** Nəs mbəkəci ni za'ti. **11** Nə Bitlus pal ge' dliwasu i' usu, a Salami u, is dəmisi shilən ki Lya ge'lü lu “Nəguni amani i, bənənə bwasti mbadlwai Lya dobga ki Yahudawa, Yahaya ne'si ti dətlsi. **6** Is kən shin mul shinkən was sudı təppə'kələn te' gadəl cal gatli hal is mbə a Bapusa. A tyaka is toh də Hildis nə mus ulnə Yahudawa də la'ti mah ne' mul Yahude won mul pətl gonti, mul mbatl ki ndatwa su.” **12** Nəgu ndanəti u, illə nje'shinkən ki ləgati, mul shin Balyashuwa’ **7** libi də Maliyamu dyaki Yahaya, gunə də mbetti gunə isə mukaddas Saljiyas Baulus, mul malləba, ki Malkus dadanu, lu u'nə mbalən domga də it taki ki Balnabas bi isə shawulu gaki ti lyap shilən nə Lya da u. **13** I Bitlus du dlalabi ki dla, i kup shilən ki Lya. **8** Amma Alimas mul idlatl zheli won mul shin Loda lətə' də ya' woki mul dwdən u (gu iki shinwası) in nge' shilənwasən, du' dlabi ni. **14** Nəm mani yal ki Bitlus kən u, ta in ngayi təb bwas mukaddasiyi də tən la'ti bul dlabi niwai i' kum hwoltugi ippal tyə nə kal mbadlwasi nə Lya. **9** Iki Shawulu, gunə də nə kitəl itl dəmi, “Bitlus tən dlabi. **15** Is ultisu mbəttiki Bulus dadanu u, ki njikənə, nə Yal “Ama ga niki dawa. Nə'go' dəmissi nəgu da u, ki batl ki Lya, i'uti Alimas dwdən i' usu, **10** is usu, mul shinkənki Lya was kəni.” **16** Amma “Ki yakan ki shedan kənə, mul dutuki, nə ləba i Bitlus go' du' dlabi ni, nəs bul dlabi ni u is kizok! Ka njikən i nə gədl mbalən nə shiptotugi. enti, is kum gagashinti. **17** I Bitlus u nisi toh Kikən za'ti jitti shitu ki Lya waya? **11** In ngu səddəm shot itl dəmisi kan unə Lya pekkəlti toh ki Lya də leuh mbatl nəki. Kən dəmti dwa dəge' lu kəndə mbalən u. I' usu, “Dləmi Yakubu ki ləpdəmti, ki kən ma'etcitl ki cinwai.” Aləbi ne' yelsəni mwani nə mudli tən ulu,” is za'si aləbi i wolkənnədi nə dəmshal idlati, i'go' ngauti, illə ge' kundu lu. **18** Nə lu cılı i bal dlatl nda ge tə mulən dəllit toh. **12** Nəmul mukaddasi yen dlom ki mi' kəndə dlom tən ulnə nda nə Bitlus ulnə nda u, illə' mbadlə, i' kum ngapti bi tən su. **19** Kal ki nə Hildis ngauti ta mbitwai u, i' shilən ki Mulban. **13** A te' Basusa, Bulus ne' gop pətl mi' buttiti i nə shilən il laki tə tlosi. yelənsi wasi is tege' kundələn ki mali is mbəkəci iki i Hildis za' Yahudiya illə Kaisaliya iddəm Balyata ki Bampiliya, aləbi Yahaya za'si ippal tyaka. **20** Hildis də leuwi mbatl tən mbalən ki tya Ulshelima. **14** A te' Balyata is lə tya Bisidiya Taya nə Sidon; is maga is mbəmati nə mbatl ge' atl ki Antakiya. Gas cinshu'ti is tege' ludopga nəm, kal ki ngau dətl ma' Bilastasa, zheli ki guu ki Yahudawa is dəm atli. **15** Kal ki dəmisi lashti is ngau dəp ki zoki, gaki tən atl ki guu nisi də zhil ki Musa nə ləwatbat ki mi'nje' shinkən ki Lya, ga'tisi si mbə' ulki dəmi da. **21** A tən cin unə mi'kina ki lu dobga ki Yahudawa shin shinkən zədli, i Hildis la'luləgəl guntwasi, it dəmtən lu tənsi, is usu, “Yelsəni, in shilən nikində ki ndəlli' dəmti ki gunti ippəli mbalən shilən. **22** Is la'yali, mbalən mbadlu a' dəmmini.” **16** I Bulus hilya “Guki Yal ki lya, ki mbalənwai.” **23** Aləbi aləbi, i' unisi toh, i' usu kumənnəni, “Kini Yelsəni gaki Hildis a nal Lya wai, imul shinkən ki Lya Isla'ilawa nə kini mi' bətl Lya gınə bə Yahudawa li'ti atli, i zhəbəl gob dəpti in mətci. **24** Amma u. **17** Lya ki mi' Isla'ilə i' ol mi'zə' mi'zinmini; in iki shilən ki Lya gop mbətl tənki a də fulti. **25** nal mbalən wasi nəs dəm a Masallu; nə ndətl Balnabas nə Shawulu nəs ngatl kautən wasən u, ki nətəwaskən tə pekkəlsi də ge'atli; **18** Hwon is pulsu' Ulshelima, is mbə ne' Yahaya, gunə də kutl kutl ləbi upsi ati ngashtibi nəsi age' dəlgən; mbetti ki Malkus dadanu u.

13 Age' lu dobga ki mi'bətl Yesu kal ki Antakiya, mi'nje'shinkən ki Lya en da nə mi'lashti: Balnabas, nə Saminu guni də mbetti ki Baki, nə Lukiyas ki Kulane, nə Manayan gunəs nal to'dı isə Guu Hildis nə Shawulu. **2** Nəsi natl Lya nə ngaptibi dadanu u, i Yal ki batl

19 Itl tlwa mbalən gatl ninngi a Kan'ana, ibbəl mbalənwas atlwasən də gwasən. **20** Musgi akan hwon kutl cen upsi nə kutl ləbi nəntam. “Kal kigu, i Lya bəlsi mi'pətl shilən hal cin ki mbə ki Sama ila mul nje'shinkən ki Lya. **21** I mbalən ngawi ta bəlsi gunti, ibbəlsi Saul yakən ki Kish, mulisi ge' bi ki Bilyaminu, ippal gunti ki hwon kutl kutl ləbi upsi. **22** Kalki tusti Saul taka, ippal

Dauda də guu wasən. I Lya ndə'nəti, i' usu, 'A mbadlə səccı kina da, ge'alheli ki Lya. **44** Nə cin mbi Dauda i, yakən ki Jessi, mulnə ami lyapti ge' mbadlı u; tən pətl mus ulnə ami lyamti təppəli shuti mbə dadanu u kənə mus mbalən kige' gatlı domga təngəki sə'kum shilən ki Lya. **45** Nə u.' **23** Age' gəskə mulgu Lya mbilli Isla ila mul Yahudawa en hwu' mbalən u, is kum dutugi, is pekkətl si Yesu, kan u nə dləlli u. **24** Kapən mbə' gob nge' ulnə Bulus də dləmti u asi byatlti. **46** I ki Yesu, Yahaya a dləmi Isla ilawa sə'za'patl bezən ləba appəlisi baptismal muswasən. **25** Nə Yahaya fəl nja ki ngwaltlı kyautən wasu, i' usu: 'Wokən ki paltəni? Ami ki gunə ki buttən uwa. Amma mulən də ti mbə' ge' kalini gunə zhim kaptəlan wasi akən mat təngoltiwi.' **26** "Kini mil ki İbləhim nə na mi'bəntil Lya age' cili ge' mi'ginə bəs man Lya wai u, gaki ki dəm kini, mini shinimin shinkən ki pekkəltü sudı. **27** Mbalən ki Ulshelima ne' guumsisi wasən saman Yesu wai, ngo'nə konnətti u is njikən dləmti ki mi'nje'shinkən guna də dlipdli huh gas cin shu'tu. **28** Ko nəbə sa mbiti nə bezən ləba ki tlotwai u, is ngem Bilatus tətl tloti. **29** Nəs njikən mus ulnə lashdli təntu, is shitti suddə tən gədlənngə is la'ti ge' zudı. **30** Amma i Lya tləlti dəgə' məşhti, **31** Mutti diğəli ati bətl gawasi kushka ki asən wasən taka tə dəm dətləkəmdə ma' ginə mbə ne'ti a Ulshelima te Galili nəguni tənsi is lə tyə İkoniya. **52** Milkushtıwas njikən siki mi' yenti nə dwdənwəsi ma' mbələn i nə hwol tugi nə Yal ki batl ki Lya.

nən. **32** Mi dləmikin zo'shilən: Ki ndətu nə Lya

pəli' mi'zə'mi'zinmini u. **33** Ta njikənimini i, mini milwasi, tən tlətl Yesu lya. Kan unə də ki laci u ge' Zabula ki lop: "Ki yakuyi kəni; Asəti adəm bwagi. **34** Lya tləlti ge' mi'məşhti təngəki təkən patl ge' shukə bostinuwai, Lya usu, "An bətlkin albalka kizoki u na pəli Dauda dləlit u." **35** Tən gaki Zabula won a dləmin: "Kikən za'ti mul guntwagi tab fosawai." **36** Dauda 60, i' pəl ulnə Lya pitu age' hwonwasi, in nde yemmbudi; i guti ne'mi'zə'mi'zitti i dliwas bəsi. **37** Amma gu nə Lya tləlti də ge' mi' məştuwai ta fosawai. **38** "Gaki nugu yelənsiyini, ami lyamti ki'manini tu'ma' Yesu dlimi kini pashti bezən ləba. **39** Tu' ma'ti mus mulnə ala' mbadlu ta mbi pekkəltu ngu dəgə' mus byasla'ba, guna bə kushti ki Musa taman pekətl kiniwai u. **40** A' yanən lu gaki 6a ulnə mi'nje'shinkən dlimi u ndanə kini. **41** "Ya nini, kini mi'mbətl ləba. Kən pətl ga gashinti a gəlni, an pətl ulnə ge' hwonwakən gunə kəkkən la'ti mbətl nə nali wai u, ko tə mulən dlimi kini." **42** Nəki Bulus isə Balnabas də pe'ti dəgə' lu dopga ki Yahudawa u, i mbalən mbesi bi səmmibil dləmisi shilən tən usi gas cin shuti mul mbəti. **43** Nə dopga ki mbalən zəggə u, Yahudawa dəbəli ne' mi' ginə te'ge' undi bəlti ki Yahudawa is bal ki Bulus kal isə Balnabas, sine is pisi shilən asi ndəllisi

mbadlə səccı kina da, ge'alheli ki Lya. **44** Nə cin gatlı domga təngəki sə'kum shilən ki Lya. **45** Nə Yahudawa en hwu' mbalən u, is kum dutugi, is pekkətl si Yesu, Yahaya a dləmi Isla ilawa sə'za'patl bezən ləba appəlisi baptismal muswasən. **25** Nə Yahaya fəl nja ki ngwaltlı kyautən wasu, i' usu: 'Wokən ki paltəni? Ami ki gunə ki buttən uwa. Amma mulən də ti mbə' ge' kalini gunə zhim kaptəlan wasi akən mat təngoltiwi.' **26** "Kini mil ki İbləhim nə na mi'bəntil Lya age' cili ge' mi'ginə bəs man Lya wai u, gaki ki dəm shitu mbi pe'katlı ki mbalən də hal pa'ti ki dəp kini, mini shinimin shinkən ki pekkəltü sudı. **27** Mbalən ki Ulshelima ne' guumsisi wasən saman Yesu wai, ngo'nə konnətti u is njikən dləmti ki mi'nje'shinkən guna də dlipdli huh gas cin shu'tu. **28** Ko nəbə sa mbiti nə bezən ləba ki tlotwai u, is ngem Bilatus tətl tloti. **29** Nəs njikən mus ulnə lashdli təntu, is shitti suddə tən gədlənngə is la'ti ge' zudı. **30** Amma i Lya tləlti dəgə' məşhti, **31** Mutti diğəli ati bətl gawasi kushka ki asən wasən taka tə dəm dətləkəmdə ma' ginə mbə ne'ti a Ulshelima te Galili nəguni tənsi is lə tyə İkoniya. **52** Milkushtıwas njikən siki mi' yenti nə dwdənwəsi ma' mbələn i nə hwol tugi nə Yal ki batl ki Lya.

14 A İkoniya Bulus isə Balnabas is tege' lu dobga ki Yahudawa kan u nəs kuda u is dləm shilən ki Lya hal i hwu' Yahudawa ne' ginə bə Yahudawa wai u la'mbadli. **2** Amma Yahudawa ginə nge la'ti mbadli is ho' ginə bə Yahudawa wai u is kon nə dlomwasən ne' yelsəniwasən. **3** ki Bulus nə Balnabas is ləmdəp tyaka, si dləp shilən ki Lya na ndəti ki mbadli, i' pəl enti nə dwdən tən shilən ki alheli wasi gunə la'si də pətl ulki gagashintu. **4** I mbalən ki ge' gatlı bwassi; nami tən Yahudawa, genne si tən kal ki mi'shinkən. **5** I ki gyen ginə bə Yahudawa wai u nə Yahudawa ne' mi'kinawasən, is kəndi səl la'si ge' sha as la'si nə zanga. **6** Amma nəs kum shilən nə u, is kitəl tyage' gatl ki Likoniya ki Listila nə Dalba, nə atlı ki malgəni. **7** Aləbə sə mbəl dləp shilən ki Lya tənki. **8** A Listila mulən də ki dəmə atlı dakəlkəni, nəgu sə'zətti ta ləm la' gason wai. **9** Ti ga'ki' shilən ki Bulus kəm, i Bulus uti' dwdən, i' en la'ti mbətl ni'da akəm ki ndo'twasi, **10** it ultisu nə ndəlti, "Hilya tən asənwag!" Gaki nəgu, i muli pe' lyə i' gob ləti. **11** Nə hwu' mbalən yen ulnə Bulus pəli u, is la' yali nəbə ki Likoniya is usu, "Inngu lya yen a ndəmin sudə kənə mbalən!" **12** Balnabas is mbekki Zapsa, tine Bulus is mbekki Hamisa gaki tikə mulkina ki shilən. **13** Iki i labə ki zapsa,

gunə libi pətl gontwas a kal gatlu, immbal bas tla nə dwadən ki buzha pətti abidlabi gatli, u, i mil iklisiya nə mil shinkən nə kolsi ulisi gaki ti ne' mbalən si lyap pəli'si hadaya. **14** dem, sine is dlimisi mus ulnə Lyə pəli tu'ma'si Amma ki Balnabas isə Bulus, nəs kumgu' u, is u. **5** Na mi'bətl Yesu kalen, mi'bətl dalika ki kyash lu'ləgəlwasən is te'ge' mbaləni nə kitəl, Palisiyawa is hilya is usu, "Ginə bə Yahudawa asi tləyal: **15** "Yelənsi, ya laki i' pələn nə guda? wai u nən sətsi la'si nə ngesi amus sabbəl zhil Mima mbalənni, kənə kini. Shilən ki Lyə kən ki Musa." **6** I milshikən ne' Kolsi is maga sa'yə mi mbəlli' kini, də utlkinsu ki' zakən ulnə bə shilən u. **7** Kal ki shottı bi wasən mul ndəlti, i mbunwai u, a' palni ma' Lyə mul mbadli, gunə Bitlus hilya idləmisi shilən: "Yelsəni, kimənin pəl lyə nə atlu, nə basmal, nə mus ulnə ge'si te' ge' cinyen te' ka Lyə a wolin nən ge' kini, u. **16** Tini tun tedfi is za' mbalən sə' bəl shitu u abi daka ginə bə Yahudawa wai u sə'kum shilən nə si lyamti u. **17** Ngo nənəgu taza' gawas ba ki Lyə as la' mbadli. **8** Lyə mul ma' mbadli, ta mi' enti na dwadəwai, tən gaki ti pəli' alhelə, ti mbo toh i ta ndə'nəsi i, hal ibbəlsə Yal ki mbatl gunə də pəli'kin mal ki lyə ne' ləba ki ge' gu ki ki Lyə mul gunti, kan unə' bəlmi u. **9** Ta bwas watlin; ti bətəlkin ulki dəmi iye, ti njəkənkin nə dlominən ne'siwai, gaki ta okəl mbadlwəsən hwoltugi." **18** Mus nə shiləngi, nə ngeskən sə tako i gaki la'ti mbadlwəsən. **10** Gaki nəgu, ya hane mbalən hadaya gawasən. **19** I Yahudawa lakida iki lyap cimbətl Lyə da, ka zi mi'bətl Yesu yen pe'te' Antakiya nə İkoniya is shel mbaləni. kali kaya unnə mini ne' mi'zə' mi'zə'mini ma, Is lalla! Bulus is dəlti kal gatli, si yenti kənə ta mamañən kanti wai u? **11** Ma la' mbatl tən məcci. **20** Amma i mi' bətl Yesu kal is dopga is alhelə ki Yesu mə mbi pe'kətl də, kənə kan u gadəlti, i' hilya ippalıtya ge' gatli. Lucili is lə nəs mbi u." **12** I mus hwu' mbalən i dəm shot, Dalba isə Balnabas. **21** Is dlim shilən ki Lyə a si gakkı' Balnabas isi Bulus kəm, nəsə dləmissi ge gatli is mbi mi' bətl Yesu kal dibəli. Iki is gagashintu nə Lyə pəli ge' ginə bə Yahudawawai paltya Listila nə İkoniya nə kuma Antakiya, **22** u tu'ma'si. **13** Nəs pakı u, i Yakubu shiləni. "Kini Si ndəlli' mi' bətl Yesu kal mbadli, si dəlissi kəm yelsəni," Kumənnəni. **14** Bitlus dlimmimmi kan sə' dlil tən la'ti mbalwəsən. "Nə bəna mul dibətl unə Lyə gob likənti i otl mbalən ge'shin wasi kən tən ten ge' gu' ki Lyə," Is usu. **23** Bulus nə te'ge' ginə bə Yahudawawai u. **15** Shilən ki Balnabas is ollisi mi'kina hu lu dobga ki mi' bətl mi'nje shinkən nda'ce kəndə nəgu, kan unə Yesu kalu kənə, nə shilən nə Lyə nə ngap tibi, dəki laci u: **16** "Kal ki gu an palti, dadanu akən is za'si a toh də Lyə, guna tənti sa'la' mbadlu. libi ki Dauda guna nda u Ankənti a dlilli ləbi. **17** **24** Nəs pa' du' a Bisiidiya u, is mbə a Bampiliya. Gaki tə mbalənyi nə sa' i, sə ngau Lyə da, hal ne' **25** Nəs dləm shilən ki Lyə a Balyiyata u, is su ginə bə Yahudawawai u nədə mbe' shin i u, Lyə Ataliya. **26** Te' Ataliya is paltya Antakiya ge' usu, mulnə pol usi u." **18** Ləba ki Lyə ki manida kudələn ki mal, ge' lu' u nə tedfi shilən nə Lyə mati tun tedfi. (**aiōn q165**) **19** "Gaki nəgu, yenti ini, gawasən də u is mbi alhelə ki pa'ti kyautən də. ginə bə Yahudawa wai u, a mbunwai tən zisi bal **27** Mbəkəştiwasən tyaka, is domi mi' bətl Yesu uləngawai mi'patl te'ma' Lyə i. **20** Age' shuki kal ga is dləm mus ulnə Lyə pəli tu' ma'si u, nə nəgu tən laccisi an dlimisi bəs dam ulki dəmi kan unə' guldəlabi imi' gənə bə Yahudawawai u mbi ki lyə ki mi'pətləgontwai, nə pətl kontwai, nə pe'tu. **28** Is ləm dəp təya ka ne' mi' bətl Yesu kal.

15 I mbalən yen pe'te' Yahudiya is mbə Antakiya si kulci' mi'bətl Yesu kal: si usu "In a səlkin kan u nə mbidli ma' Musa u wai u, kikən mbi' pe'kəltwai." 2 Tən shilən gu mbəlli ki Bulus nə Balnabas shotti bi mul ndəlti ne'si. Is la'ki təkə Bulus nə Balnabas, ne' mi'bətl Yesu kalen, sətto Ulushelima ma' milshinkən ne' kolsi tən shilə ni. 3 A si tən shitu wasən, kələ' tyə pinikiya nə Samaliya, i Ikilisiya la'si shitu, ası dlib kan unə ginə bə Yahudawawai u bəl Yesu kal. Shilən gu i laki mus mi'bətl Yesu

Mi'shinkən

tləlinkin kin mbadli, ulnəs dlimi u a də hwoti ki Lya a ndəgisi i sə'dləm shilən ki mulban age' kini. **25** In ndəgi musinən tən pekkəl gen inən an atl ki Asiya wai. **7** Nəsbə tən bisi ki atl ki Misija shinsi tyə ma'kini nə yelənsi inən ki Balnabas nə u, is lyami səttege' atl ki Bitiniya, amma Yal ki Bulus, **26** mbalən gina bəlgawasən gaki shinkə mbatl ki Yesu a ndəgisiwai. **8** Is bəli malgən Yesu Almasihu u. **27** Gaki nəgu, mashin Yahuza Misija, is ʃeu swa Talwasa. **9** A gasi i Bulus nə Silas sa' dlimikin ulnən laci u nə biwasən. tlu ki tən mul Makidoniya tikə dlallı ti ngepti, **28** Gaki a mbuni Yal ki mbatl ki Lya i nə mi, "Mbə a Makidoniya ki dəlmə." **10** Kal ki tlu'ti ki bən zikin ulən mul dibətl aga tə ngətl gina Bulus, in hilya də lə' Makidoniya, ma mani i də lyapdli u wai. **29** Bə dəmən ulnəs poci lya Lya kən taki mibi tən dlimisi shələn wasi. **11** ki mi'pətlgontwai, nə dap tlu nə hwula giş, In hilya də Taluwasa in tege' kundələn ki mal nə dap tlu u nəs modəli' yalu nə pəttya ne' illə tya Samutalas, lucili illə Niyabolis. **12** Te' mbalən. Kən dəmti lau ən ka zakan pətl undi ləbi in zəga tya Pilibi, gatlu nə Lomawa pəlisi gi u. Se agason. **30** Sine nəs pallisi bi u, is gunti bal gatl kəna Macidoniya. Illəm mutti su swa Antakiya, aləbi is dom mi' Ikilisiya is tyaka. **13** Gas cin shuti in pe' abidləbi gatli in su bəlsi lwabbati. **31** Nə mbalən dləm lashti u is dləlka, ge'lə' u nəmi la'ti mbadli mən mbi' lu kum hwol tu' nə shikən ki ndəlli' si mbatl. **32** shilən nə Lya u. In dəm atli in gob dləmə! mudlə Yahuza nə Silas, si ma gawasən mi'nje'shinkən i nə domga ləbi i shilən. **14** Nəm ge' mi'gaki'mi kəni, is dləm shilən ki ndəlli' si mbadli iye. **33** kəm kəli ki ge' gatl ki Tayatila mul shin Lidiya, Kal ki ləp muttwasən tyaka, i mi'bətl Yesu kal mul utl gou lulut taka, mul bətl Lya kəni. I Lya pallisi bi nə hwoltugi, is paltwa ma'gina shinsi bul mbadlwasi i' ga'kəm tən shilən ki Bulus. **15** sudı. **34** Silas yeni ambuni tətdəm ləbi. **35** Amma Kal ki pəli' kəliyi baptisma ne' mi' libiwasu, im Bulus nə Balnabas is dlil a Antakiya, aləbi si ne' mbəmi bi a libi da'ka. I' usu "Ən ka ndə' ni ami gen dibəli asi kulci'si shilən ki Lya. **36** Kal ki mul bətl Lya kal kən u," "Nganni ki' dəmni libi ləpmutti i Bulus ul Balnabas usu, "Tən paltyai daka." I' shelmi. **16** Gason mi za'ga ge'lə' shilən ma' mi'bətl Yesu kal ki ge'gatlu nə mus nən nə Lya, in ma ne' zheli yakən kəli mul yallu, ti dləm shilən ki Lya da u an ya kan unə si da domi' mulbanwas ləbə nə yalluwasu. **17** İbbəl u." **37** Balnabas də lyamti sə' zəga nə Yahaya, Bulus kal ne' mi, a ti la'ti Yal, "Mbalən gi mi' guna da mbetti ki Malkus, ne'si. **38** Amma Bulus ki Lya kəni, si dlimi' kin shitu ki pe'ti." **18** Ip yeni a mbuni sa' zəga ne'twai, gaki ta za'si a pətl gu mutti dibəli. Il le'ci Bulus lo'si i' yalu kal Bampiliya i, ta fieukina ne'si də kyautəni wai. i' ul mul yallu isu, "Ge' shin ki Yesu ami bətl **39** I ləshi manti tegge' dlomwasən, Hal is bwassi. ki zhil pe' dəge'ti!" Aləbi i mi'gatli za'ti. **19** Nə I Balnabas kan Malkus is te'ge' kundələn ki mal mulban yeni shitu mbi' ulpwəsən a caku, is gob is lə tya Kublus. **40** Amma i Bulus wol silas is Bulus nə Sila is dəlsi swa bi lu dobga ki utl ləbə zəga, mi'bətl Yesu kal is shilən nə Lya gawasi taka akina da mi' pətl shilən. **20** Is tələsi kina də tə alhelə ki Lya bəli nəti. **41** Is du tya ge' atl ki mi'pətl shilən is usu, "Mbaləngi Yahudawani, ko Suliya nə ki Kilikiya, ti ndəlli' Ikilisiya i mbadli. animi si tləli'mi gatl lya. **21** Si kulci' mi shilən u nə bə ambuni tən bəliwai u təngəki mi Lomawa ni." **22** I hwu mbalən dopga tən ki Bulus isə Silas, i mul pətl shiləni laki ta tusisi lu' lagəl a li'si nə kumbəl ki dom. **23** Kal ki li'tisi iye, is la'si age'lu kəndə' mbalən, i la'mul kəndə' mbaləni təp bu'si ki zoki. **24** Nə' kan zhilu u, is sulsi swa giş i' ki ndəsi tən ancın ki ngapti asən. **25** Age' dlom gasi Bulus nə silas si shilən nə Lya asi utl ul ki natl Lya, nami' ki ge'lə' kəndə' mbalən də gakisə kom. **26** Nəgu katl, i pəl bal ukkə atlı sai nə gəsbi ki lu kəndə' mbaləni uni. Aləbi aləbi i dləbi ki lu kəndə' mbaləni ʃuli, i mus zhim dom ki kəndə' mi'ki kəndəyi ʃabatli. **27** Nə mul kəndə' mbaləni hilya u, nə' en dləbi ni ki ʃuli u, ittus bal pəga tətl tlogawası, gaki ti yenti mi'kə

16 Bulus mbə a Dalba nə a Listila. Mul kushti wonda mul shin Timothy, dyawasi mul Yehudiya ni, ti mul bətl Yesu kal kənə amma bwasi mul Helinawa ni. **2** Mi' bətl Yesu kal ki Listila nə ki Ikoniya si dləb zo' shilən tənti. **3** Bulus də lyamti sa' zəga siti, is zəga siti i' səlti da gaki Yahudawa yi nədə dəb a ləbi u, mus simani bwasi mul Helinawani. **4** Nəsi bətl gatl nə gatl tya u, is gob dlimi' mbalən zhilu nə mi'kina ne' kolso ki Ikilisiya kəndə a Ulshelima u, gaki ta mbalən shindal ga da. **5** Nənəgu i mi'bətl Yesu kal ndəndəl ge' la'ti mbadlwəsən da, hu gasi ukəni si mbil tanki. **6** Bulus nə mbalənwəsi is gadəl atl ki Pilijiya nə Galatiya, gaki Yal ki mbatl

kəndə i sa kitəli. 28 I Bulus tləl Yal i usu, “Bə ki Yesu.” 8 Nəs kum gu u, i hwu' mbałən ne' kumi gawa! Ciwowai musinən mida!” 29 I mul mi' kəndə' dlom kige gatli i mbałwasən tləh. 9 kəndə mbałəni ta' bi tə mbəlli' cilti, is su gībi in Sa za'si pa is zəgawai sai nəs kan up batimi ma' nda kina də Bulus nə Silas nə nepti ki dli. 30 I ki Yason ne' yelsəniwasi. 10 Nə gas pə u, i mi'bədl ippekkəlsi totldla i' usu, “Mi'kina, ya tapəli ta Yesu kal shin Bulus nə Silas Tya Biliya. Nəs mbi pe'ti da u?” 31 Is ndəgi, “La'mbatl nə Yesu, mbəkaci tya ka u, is tege' lu dobga ki Yahudawa. kən mbi' pe'ti ki nə libiwagi.” 32 Iki is dləmi' 11 Yahudawa ki Biliya ngətl ki Tasalonika nə zo' shilən ki Lya ti mus ne' mi'libi wasi. 33 Age' gasu mbałdi, gaki sa kan shiləni nə lyamti, asi ya' imul kəndə mballəni yemsi i' okkəlisi usuwasən lwabbatı hu anəmi sə' eni ko ulnə Bulus dlimi u taka; Aləbi ti mus ne' libiwasi i pəlisi baptism. balini. 12 Gaki gu, dəbəli ge'si is la'mbadli, hal 34 Im mbəlsi libi dakkı im mbəllisi ulki dəmi; in ne' bas mudli ki Helinawa ne' mwani Helinawa njəkən nə hwol mbałdi gaki ta la'mbatl nə Lya dibəli. 13 Amma nə Yahudawa ki Tasalonika i mus nə mi' libiwasi. 35 Nəlu cilu, i mi' pətl kum Bulus də dlib shilən ki Lya a Biliya u, i shiləni shin mil shinkən ki guu, summa mul gen lə tyaka asi co'tisi asi tləl mbałwasən. 14 kəndə mbałəni nə zhil: “Tə za' mbałən i.” 36 I Aləbi aləbi i mi'bətl Yesu kal shin Bulus tya mul kəndə' mbałəni ul Bulus su, “Mi'pətl shilən dləka, amma Silas nə Timoty is dlil a Biliya. 15 a bil zhili ki tə zakkini ki zanga. Nə guni kən Gini la' Bulus shitu i is mbitli a Atina, i Bulus ma'zəgga. Zənga nə hwol tugı.” 37 Amma i Bulus za'si nə zhil səppi Silas nə Timothy sə'su mbəti. ul mi'kina i su: “Age' mbałən kən sə li'mi bəma 16 Nə Bulus də buttisi a Atina u, i'kum dutugi pəlisi ulənwai, mus nə mima Lomawa u, is la'mi gaki gatli a njikən i nə lya ki mi' pətl gonti. ge'lü kəndə mbałən. Nəgun si lyap pe'kətl mi 17 I' gob shotti bi ne' Yahudawa nə Helinawa shota? Hwe səm mbə nəgawasən səppékəlmi. mi'bənti' Lya age' lu dobga ki Yahudawa, nə 38 I mi' kəndə dlom mi dlimi mi'pətl shiləni, ge'lü dobga ki ulti nə ulti taka hu cin u kənə nəs kumi Bulus nə Silas mi' Lomawa u, is kum gına ta mbisi ləbi u. 18 I dobga ki Abikuliyawa bənti. 39 Is mbə də nəgəp pashti ma'si, is pekəlsi nə Sitokiyawa mi' ma' ləbə is gob shotti bi ne'ti. də ge'lü kəndə mbałəni, də nəgəpsi sə'za'gatli. Nami ge'si ngəmi, “Ya mul shilən hutu də lyap 40 Kalki pe'ti ki Bulus nə Silas dəge' lu kəndə dləmti ngu?” I gen usu, “Də yedli mul bətl lya mbałən u, is lə libi də Lidiyə, lu unas ma ne' ki Atlen kəni.” Sə dləmən gu u gaki Bulus də yelsəni mil bətl lya mwani nə mudli is ndillisi dləp shilən mul təmti tən Yesu nə hillya was mbałdi. Is zəga.

17 Bulus nə Sila is 6eu tya Ampibolis nə Apolloniya, is mbə Tasalonika, lu u' nə lu dobga ki Yahudawa da. 2 Kan una kufa u, i Bulus te'ge' lu dobga, gas cin shuti maki ati shoti bi ne'si ge' lwabbatı, 3 Ti dlimissi nə ndəlti tən Almasihu nən tlebbəna atl hiliya dəge' mi'məshti. I' usu, “Yesu u nə ami dləmikini u tikə Almasihu.” 4 Genge' Yahudawa is dəgi is maga nə Bulus isə Sila, nəgu hwu' mi' Helinawa mi'bənti' Lya ne' bas mudli bə tengulen wai. 5 Amma na Yahudawa yen kum dutugi; is yem mi' ndətl ki ga tye' ge'lü utl ləbə taka, is dom mbałən is tləl dləti age' gatli. Is lə libi ki Yason, si ngau Bulus isə Silas gaki səppékəlmi to' kina də hwu' mbałən. 6 Ama nəbə sa mbisi wai u, is dəl Yason ne' na mi'badl Yesu kal te' akina də mi'kəndə' dlom kige' gatli, asi la'ti Yal si usu: “Mbałən i nə də tləl gatllyā i sinngi sa mbəki i, 7 i Yason njesi libi da'ka. Muswasən si nge' bətl zhil ki Kaisal, si usu, gu wonda, si mbeti

ge' mi'məshti. 19 Is kanti is tolți tən dani ki Alasa, lu unə mil dlətl shilən də dopga da u aləbi is ultisu, “Kən dlimimi yakən pyal kushti u də mbillitiya? 20 Ki mbəllimi səmbəl shilən a kəm dəmi, mi' lyamti tən man ulnə də dləmti u.” 21 (Mus Atinawa ne' səmbəlsi gına də dəb Atina u, si dəb katlı ba pətl ulən, amma sai kub səmbəl shilən, nə mbəlti tənki.) 22 I Bulus hilya a dlom ki mi' dlətl shilən i' usu: “Mbałən ki Atina! Ayeni i hu tən shitu u kəni kini mi' ngau ma' Lya kəni. 23 Nə ami duttya u, ami ya' ulnə ki pəli' mi'bətl Lya u, hal ya mbi bagadi ki kyetl ləbə nə lashti tənki də usu: Tən Lya u nə bə mantwai u. To ulnə ki bətləti kalu ki manəntwai gu a mbə ta dlimi kini. 24 “Lya unə pəl dəb ləbə nə mus ulnə gībi u tikə Lya ki lya nə atli tida dəbge' lu dobga u nə mbałən kəni nə toh uwai. 25 Nəgu ni tida ngau dətl ma' mbałənwai. Amma t inə gawas kən tibəl mus mbałən dli nə shu'ti nə mus ləbə. 26 Tən mul nəm kən təpəl mus mbałən, gaki sə dəb hu una adəp ləbə da; idillisi dəmtwasən nə bisi ki atlwasən. 27 Lya

pələn gu u gaki sən ngauti da agon as mbiti, ko nə bə zhil kən wai u.” 14 Nə Bulus də lyap shilən nə bə tida lolu nə nəmī nən wai u. 28 ‘Gaki tu’ u, i Galiyo ulsisu, “Kini Yahudawa ki shilən tən ma’ti mə mbi dli da, ami malləd da nə ndal ləba lati asən giş u, tə kapbi pəldli ma u, da an gaki’ inən da.’ Kan unə na mi’ utl ulwakən dlimi’ u, kin kəm. 15 Amma tun nə shoti bi katl ki ləntu, ‘Mima u nduwas kəni.’ 29 “Gaki nəgu tun nə nə shin nə zhil lwakən u likənin nə gawakən. mini gaski Lya kən u, məkən usu kənə zinaliya Akən shilənti tən undə giwai.” 16 Iki i’ katsi ko azulpa, ko yegən wai, ulnə mulən pəli’ nə taka də bidla pətl shilən. 17 I mbalən ki ləbi manti wasi. 30 A te’fo Lya a zakən mbalən ge’ is gop Sastanisu mul kina ki lu dobga is li’ti ləshi matiwasən, amma nəguni ti bəl mbalən a kina də lu pətl shilən; amma Galiyo ta pəl zhil hu a una səppal tem ma’ Lya. 31 Tun nə ta ulən tən kiwai. 18 I Bulus ləm mutti a Kolinti. Is zi dəbləba cin ki za’ 6atlti ki ci’gontu, tu’ ma’ za’ yelsəni mudli nə mwənə it tege’ kundələn mulnə’ la’tu. Tən tləlti mulu də ge’ mi’məshti ki mal illə Siliya, nə Biliskila na Akila. Kapin ila mbalən də ndəti.” 32 Nəs kum shilən ki təzzaga, i’ utl ga taka a Kakiliya gaki dləlti u mi’tləllyá ge’ mi’məshtu, i nami la’ki’bi, amma i nə’ pəli u. 19 Is mbəkəci Apisa, aləbi Bulus za’ nami usu, “Mi lyab kub ki dəfənu tən shilən u.” Biliskila nə Akila. Tinə gawasi it te’ge’ lu dobga 33 Tən gu Bulus za’si. 34 Nami ge’ mbaləni is bəl ti shotti bi ne’ Yahudawa. 20 Nəs ngemti təl ləm Bulus kal is la’mbadli. Age’ si hal ni Diyonisiya, dəp ne’ si u, in nge. 21 Amma nə’ pal bi ne’ yakən majelisa ki Alasa, nə kəlion mul shin si u, i’ usu, “Anpalti tedi in Lya a ndəgu.” Iki is za’ Apisa i’ tege’ kundələn ki mal. 22 Nəm mbəkəci a Kaisaliya u, illə Ulshelima it shin ni ikilisiya iki illə Antakiya. 23 Kalki ləb muttwas tyā Antakiya, i Bulus hiliya dələbi i’ gob lət tyā ge’ lu nə lu ge’ atl ki Galatiya nə Palijiya, ati ndəlli’ mi’ bətl Yesu kal mbadli. 24 Iki i mul Yahudiya won mul shin Apolos, atl ki zətti ki Iskandaliya, immbə Apisa. Mul malləba ni, tə man shilən ki Lya ki lwabbati iye. 25 A kulci’ shitu ki mal Lya yi, ti shilən ki Lya nə mboltlı, ti dlib ləba tin Yesu kənə kan unə də u, amma baptisma ki Yahaya tə mani katl. 26 Iki gob dlib shilən ki Lya bə nə bultwai age’ lu dobga ki yahudawa. Amma nəki Bilkisu nə Akila kumtu, is mbebbi a libi dasi ka is mbəl dlimitti shitu ki mal Lya da iye. 27 Nə Apolos lyam dəkəshti tyā Akaya u, i yalsəni dəlti is laci mi’bətl Yesu kal sən njeti in ta mbə u, Mbəkəstwasi ma ginə lambatlı nə Yesu tu tən zo’ ləba ki mulban i dəm nə dəlti iye tənsi. 28 Gaki ta la’ Yahudawa nə shotti bi mul ndəlti iye ge’ mbalən i, ti dlimissi tu’ ge’ lwabbati Yesu tikə Almasihu.

18 Kalkə gu, i Bulus za’ Atina illə Kolanti. 2

Tyaka is ma isə mul Yahudu won mul shin Akila, atl zətti ki Pantas, ta ləndəb patl su’ Italya uwai nə kəli wasi Biliskila, gaki Kalaudiyas bəl zhil mus Yahudawa sə’za’ Loma. I Bulus lədə yas si. 3 Gaki kyautən wasən nəm kəni ki tləlti tənti ni, iddəmi ati kyautən ne’si. 4 Mus cin shuti ati shotti bi nesi a ge’lu dobga ki Yahudawa, ati tle ga ki Yahudawa ne’ ginə bə Yahudawa wai u. 5 Nəki Sila nə Timothy pe’tə’ Makidoniya, i Bulus gob mbətl dləb shilən ki Lya tənki, ati mbəki Yahudawa toh Yesu tikə Almasihu. 6 Amma is nge dələmti ki Bulus asi byatlti, ibba bat lulutwas taka i’ ulsisu, “Hwula wakən a ga wakən! Ulən alakən wai. Nəguni an ləti ma’ ginə bə Yahudawai u. 7 I Bulus za’lu dobga ki Yahudawa illətən dləbi libi ki Titus Yustus, mul bədl Lya libi wasi nja nə lu dopga ki Yahudawa. 8 I Kilibus, mul kina ki lu dobga, ne’ mus libi wasi is la’ mbətl nə Lya; Kolantiyawa dəbəli mi’ kub Bulus is la’ mbadla i pəlisi baptisma. 9 A ge’ gason i Lya shilən nə Bulus ge’ tlu’ti: “Bəkum bəntwai; gob shilən ki Lya, bi dəm shotwai. 10 Gaki ami miki, mulən kən tile’ ki dləti a’ kumi’ yen. 21’ ul sisu, “Nə’ lakən mbətl ka mbi Yal ciwowai, ami nə mbalən dəbəli age’ gatlu.” 11 I ki mbətl ki Lya wa?” Is ndəgi, “Is ultisu, ma Bulus dəm a Kolanti ti kulcissi shilən ki Lya, hənən nəm nə bwasti dlom. 12 Amma nə Galiyo də mul kina ki atl ki Akaya u, i Yahudawa ki Kolinti is maga is tlih Bulus nə mbətl nəm is mbəlti akina da mi’pəlt shilən. 13 “Mulgu,” si ləba ti pəlti. Ti dləmi’ mbalən səllə’ mbətl nə usu, “Ti tle ga ki mbalən səbbəl Lya tən shitu u mul mbə ge’ kalwası, tiki Yesu.” 5 Nəs kumi nə

gu u, i pəlisi baptisma ge' shin ki mulban Yesu. nə mus Atlki Asiya. Ti usu lya unə pəldli nə
6 Nə Bulus zisi toh u, i Yal ki mbatl ki Lya mbisi, toh u lya kən wai. 7 I ngu kuma bəna da kina
is gob shilən nə biyen, asi dləb shilən tən ləba kəni, bə ulti nə ultitaka u ti hwol zo'shin wai,
ki Lya. 8 Si mus mbalən kutl nə lop kən katl. amma hal nə bal libi ki lya ki Altimas nən dəmti
9 Bulus tegge lu dobga ki Yahudawa ti' dləb kənə baliwai; ginə də bətl lya a Asiya nə tən
shilən ki Lya bəna fəntwai lii maki, ati shotti dib ləba u, nən bwastiti nə naltwasi." 10 Nas
bi ne' si ati patlsi təttən shitu guk ki Lya. 11 kum gu u, i mbatl lewisi is tləl yal lya: "Natl
Amma i nami pəl ndətl ki ga is nge la'ti mbadli, tən Altimas ki Apisawa!" 12 Ləbdəb ten i gatli
si byatl shitu i akina də mbalən. I Bulus za'si. hwodəli. Imbalən gob dətl Gayus nə Alistalkus,
I' emmi' bətl Yesu kal ati shilən ne' si hu cin yelənsi dukkə Bulus su' Makidoniya, muswasən
ukəni age' lu kushti ki lashti a Tilanas. 13 Hwon is dlewsı tya lu dopga. 14 Bulus lyam lə' kina də
lob adə pətl gu, hal i mus Yahudawa ne' ginə bə hwu mbalən, amma imil kushtiwas haneti. 15
Yahudawa wai u, ginə də dəb ge' atl ki Asiya Hal ne' na bas mbalən ki atl ki Asiya, yelənsi ki
u, is kum shilən ki Lya. 16 Tu' ma' Bulus, i Lya Bulus, is taki' shinkən tən bəga shelti təppə'
pəl gagashin gunə bə a ki də pətl dliwai u 17 dlawai. 18 Mbalən i nə dom ga u is hwodəli:
Hal hankicin ko lulutwasi in sa tile mi' gontu, Nami də tləl Yal də dləb gwasən a gen də dləb
as ndoki a du mi' gatli za'si. 19 Na Yahudawa gwasən. Na mbaləni səman ulnə lakida is domga
yen ginə də duti də katti du mi' gatli is lyap uwai. 20 I Yahudawa kəge mbaləni is jakən
pətl shilən nə shin ki Yesu tən mi' bəna nə du Iskanadali tya kina, is tləl Yal si pətl shilən
mi' gatli. Si ussu, "Ge'shin ki Yesu unə Bulus də tənti. I' uu toh tə dəm shot gaki bulti' dləti. 21
dlib shilən wasu, ami bətl kin zhil ki pe' ni." 22 Amma nəs mani mul Yahudiya u, i mus sə tləl
Mil nin ngi ki Siba, bal ləba ki Yahudawa, sidə yel lya ki dom lop: asi usu, "Natl tən Altimas
pətl gu. 23 Gason i du mi'gatli ulsisu, "Aman ki Apisawa!" 24 Nə mul kina ki Lashti Iwabbat
Yesu, a man Bulus, amma kini ki wokəni?" 25 I kage' gatli shel mbalən u, i' usu: "Kini Apisawa,
mul du mi' gatli pe' lya inndesi ga inngətl si okən mani ki gatl ki Apisawa də butti bal libi nə
nə ndəlti mus. İppəlisi li'ton hal is pe'də libini shishipti ki Altimas swai, nə yegən u nə nda sul
nə kitəl bə nə lulutwai nə hwula adli. 26 Nəgu, lya uwaiya? 27 Tun nə bəkən ma'shot tibi tən
man dli ge' Yahudawa u, ne' Helinawa mi' dəp usi wai u, nən mbunti ki mudələn mbadlwakən
Apisa, i kummwasən butl gobsi, i shin ki Yesu bə' pələn ulən nə kitilwai. 28 I ngu ka mbəllən
mbi nalti. 29 Dibəli ge' mi' la'ti mbadli is mbə mbalən i ki i, si kuma sa məgəl age' libi niwai
bə ki hwuniwai a si dləb ulnəs pəli u. 30 Mbalən bə sa pəl bezən ulən aləbi wai. 31 In Dimitiliyas
dibəli mi' pətl gonti is mbil ulpətl gontwasən ne' yelənsi ultitakawasi shilən nisidə ne' mulən
ge' lu kənəmi i kwetldli a kina də mbalən. Nəs u, lu pətl shilən kənngu ki buli mi' dlətl shilən
cimbəl natl ki lwabbatu is en nən pət up ki kənngi. A' tala dləmti. 32 Amma in ulən ki lyab
azulpa zangu kutl ləbi nantam. 33 Tu' nəgu mbəlliti u, to a' telen kina də mi' dlətl shilən. 34
i shilən ki Lya mbəl tənki nə ndilti. 35 Kalki Nəguđa mige' bəna ki, pətl shilən ki nditl kiga
ndakkə mus usi, i Bulus kəndi ge' mbadlwasi ki ulnə nda səti u. Tən shilən gu məkən ma' dlib
təs su' Ulshelima, abbəli tu' Makidoniya nə a ulən tənkiwai, tun nə bə shutu was dawai u." 36 Akaya. I'
usu, kal ki alə tya ka, nə ngessi kən ta suti Loma." 37 I' shin lop mi' dətləti, Timothy nə
Alastas, swa Makidoniya, tine inna' ləmdəp ge' atl ki Asiya. 38 Age' cin u ndəl dləkən pəl dli a
tən shitu ki bətl Yesu. 39 Mul guptishugupon da ti gubti palpalu mul shin Dimitiliyas, mul
pətl Azulpa ki lu dobga ki Altimas, də mbəlli' mi' pətl ulti nə ultitaka ləkkina aləbi. 40 Immbe
sibi ge' lu kənəmi, ne' mi' kyautən ginə də pətl undi ulti nə ulti taka u, i' usu: "Kini yelənsi, ini
ki manini ma mbi ləkkinaki zoki i tən ulti nə ultita gu i. 41 Ki yenti a ki kumti kan unə mi'
bətl Bulus kal də tle ga ki mbalən aki a Apisa,

20 Kal ki mutti ki mbatl ki mbalən, i Bulus mbe
milkushti was bi kal ki ndəllissi mbadlə,
ippallisi bi illə tya Makidoniya. 2 İddu tya ge'
ləbə, ti dləmi' mbalən dəbəli shilən ki ndətlki
mbadlə, ngwaltwasi imməc'i ge' atl ki Hellas,
3 akikən tə dəmmi li maki. Nə na Yahudawa
yen akəndə biwasu, nə' bal nja ki tə' tege'
kundələn ki malu təllə Suluya, i' kəndi tə patl
tya tu' Makidoniya. 4 Ti isə' Sopata yakənkə
Palus te' Beleya, Alistalkus nə Sakundas mbalən
ki Tasalonika, nə Gayus mul Dalbe, Timoti nə

Tikikus nə Talopimas, mbalən ki atl ki Asiya. 5 wakən i. 27 Gaki a kum bakkə dlimikkın mus Mbalən ginəs zəga kina u is bummi a Taluwasa. ngati ki Lya wai. 28 Butən gawakən, nə kuma 6 Amma in za' Pilibi ge' kundələn ki mal kal mus hwu mbalən nə Yal ki mbatl ki Lya pəli daddabəl gunə bə yisti nit dawai u, in mbisi a kini, dəmni mi'zə' dwaðən tənsi u, dəmni mi' Taluwasa kalki mutti nantam. In dəm ləbi mutti byatlı mi'bətl Yesu kal ginə' ulsi nə hwulawasu. ningi. 7 Ge' cin ki nəm ki mutti ningi in mba 29 Amani kal ki zəggə ini, mi' dashti ki tugen nən də dəamtı ki catl bəledi. I Bulus dləmi mbalən teti ge' kini, səkən kub ciggokə hwu mbalən i shilən, gaki ti lyab zə'ga lucili, i' gob dləb shilən wai. 30 Age' kini ma mbalən yen nən tləttodi, hal a dlom gasi. 8 Cilti da dəbələ ge' libi ki lya u as gəl bali gaki səddəli gawasən mi'bətlsi kal nən domga da u. 9 Yakən gidənsi won ti ki dəmi da. 31 Gaki nəgu dlilni gal! Dambilini, hwon tən dləbi ko' yetil mulshin Aptikos, i yemmbu' maki ngu aza' pikkin shilən wai gasi nə dləncin, kanti nə Bulus landəp də shilən u. Nə yemmbu' hal nə lu. 32 Nəguni ami za'tikin toh də Lya, kantu, tika dəmi ge' kaps ki lya mul lu tom maki nə zo shilən wasi, i like' kini abbəlkən gado ne' innda su'atli i kanti hwuni. 10 I Bulus pe'su' mus mi'zo' mbadli. 33 Azi dwaðən tən upki ko atlı, im muttwatən yakən gidənsi isi it kucenti, lulut ki mulənwai. 34 Kini nəgawakən ki manini i'usu. "Bə hwok kiniwai," "Ti kami!" 11 I ki toh i kən də bəltən ulnə ami lyamti u, nə ki ippal twage' kaps ki lya ni dadanu itcel biledi it mi'ginə ami ne'si u. 35 Age' mus ulna pəli u, dəmi. I' gob shilən halcitlkəlu izza' ləbə. 12 I ami nune' kini, tu'tən botlıt kyaутən hwel kən mbalən kan yakən gidənsi i tyə libi kahmi, is tə dələn mi'ləshi ndətlə da, aki dambətl shilən ki kum hwoltugi iye. 13 Mine in ndakina in tege' Yesu nə usu: "Bəlti ngətl kanti nə albalka." 36 kundələn ki mali illə tyə Asus, ge'lü unə tən Nə Bulus ngwətl shilən wasu, in ngus atl mus kan Bulus da u. Nəgu ta kəndini tən təllə tyaka ne'si is shilən nə Lya. 37 I muswasən is go' kulu, tən asən. 14 Nəm mbimi a Asus u, inkanti ge' is kucen Bulus asi swattiti. 38 Ulna mbəllisi kundələn ki mal in mbə a Mitilini. 15 Lucili in du mbadlu iki shilən wasu nə' usu sakən yetti tege' kundələn ki mal tekka in mbə'ci a Kiyos. nuwai u. Iki is la'ti shitu tyama' kundələn ki Lucili danu in dəkəci tyə Samas, lucili danu in mal.

21 Kal ki bwastimi ne'si, inte ge' kundələn inta'mi swa Kos, lucili insu Lodas nə Patala. 2 Nəm mbi kundələn mul dəkəshti tyə ge' atli ki Pinikiya u, inte gisə inziga. 3 Nən yen Saipulus te'ka u inpalı tən tona, in əew kina dələ' ge atl ki Suliya, in shiti a Taya, aləbi tə kundələn ki mali shi' kayawasi. 4 Nən mbi lu u nə milkushti da u in dəm ne'si mutti ningi. Tən ndətlə ki Yal ki mbatl is pi Bulus bəllə Ulshelima wai. 5 Amma nə cin tləti nən pə u, in hilya in əew kina dələti. Muswasən, mudli nə mil, is la'mi shitu tyə kal gatlı, iki ingus a tən bəgası in shilən nə Lya. 6 Kal ki palli' yelsəni bi inən, inte ge' kundələn, sine ispal tyə libi. 7 In gop ləti nən a Taya u in mbəci Talamayas, inshinni yelsəni, in mun nəm ma'si. 8 Lucili in hilya inmbə Kaisaliya, in tye libi ki Pilibus mul dləp shilən ki Lya, gunə nəmkəni ge' ningi i' u. 9 Tina mil mudli upsi, gina bə apal ki nditli wai u ginə də dləb ləba ki Lya. 10 Kal ki mutti ten aləbi, i mul njeshinkən ki Lya won mbə, shinwasi Agabus immbə te' atl Yahudiya. 11 Nəmməbə ma'mi u, i' kan ul kəndə dlom ki Bulus i' kəndə toh nə asənwasi, i' usu "Ulənə Yal ki mbatl ki Lya dləmi u ngu, 'Nəgu

Yahudawa ki Ulshelima sən kəndə mul ul kəndə is gob Bulus is dəlti twa dla də ge' libi ki Lya, dlom u a bəlti atoh də ginə bə Yahudawa wai is dleusi də le'dlabiyi. 31 Si ge' ngau shitu ki u." 12 Nən kumi nəgu u, mi ne' mbalən i nə ləbi tlotti gu' u, i shilən ləkina də bali ki mi' ki ndə u in bəl Bulus bi bə su Ulshelima wai. 13 I Bulus dlom ki Loman kise mus gatl ki Ulshelima də usu, I' usu "Yakən ki kulu aki calitən mbatl də? dlati. 32 Aləbi i' em mi'kə ndə'dlom ki Loma A mi'bə galkən amında, amida fultti' kəndə twai na na ki bazi ki mi'kə ndə'dlom is tla swa ge' sə lyami as tlo a Ulshelima tən shin ki mulban hwu mbalən. Nə mbaləni yen ki bali ki mi'kə Yesu." 14 Nə bəta kum sheltwai u, indəm shot, ndə dlom nə mi'kə ndə' dlomwasu, is za' liti in usu "Tə Lya pəl ulnə mbunitu." 15 Kal ki gu, Bulus. 33 I bal mulkina ki ndə dlomi hilya i' in kan shitu ki su' Ulshelima. 16 Na milkushti gobti, i' laki sə'kəndəti nə zhim dom lob. Iki yen te' Kaisaliya is la'mi shitu is mbałmi libi in gyem mi tikə on ngi ya tə pəli. 34 Nami ge' ki mulshin Manason, lu unətən dləldə u. Mul hwu mbalən ni si la'ti yali gi də dləp shilənwasi ki Saipulus mul bəl Lya hwon di 6əli. 17 Nam gen də dləp gwasan. Gaki o'tilu dīşali hal bali i' mbə Ulshelima u, Yelsəni inən njemi nə hwol ambi gəs ki bal shiləni wai, il laki sə'təla Bulus tugi. 18 Nə cilt kəlu i Bulus ziga ne'mi swa ge'lə dəb kəmə' kəndə'dlom. 35 Nə Bulus mbə ma' Yakubu, kolsi Ki Iklisiya mus asi da. 19 Nə tən lu dəkəsti u, sai nə mi'kəndə'dlom kanti ki Bulus shinnissi u, it'l dləmisi shilən bi nə bi kami gaki tləl mi'gatl ki mbałən. 36 Dopga ki kə ulnə Lya pəllitu age' mi'ginə bə Yahudawa mbałən i nə bəlsi tefu asi la'ti yali asi ussu, "Mi wai u atən kyautən wasi. 20 Nəs kumi nəgu u, tloti!" 37 Nə 6al ki mi'kəndə'dlom təla Bulus a is nalt Lya. Is ul Bulus su: "Yani, zangu nəmi ge'lə dəb ki mi'kəndə dlomu, i' ul mulkina ki Yelsəni, Yahudawa bəl mbałwasən, ma' Lya mi'kəndə'dlomu su, "Kən ndəti ta shilən mika?" singu mi'ndətl kə'mbatl kəni ge' bətl zhil ki "Ki manən shilən "Nəbi ki Hellenanci fo?" 38 Musa. 21 Mbałən tle kup su usu tənki də kulci! "Kika' mul masal mulu wai wa? Gunə hwon ki mus Yahudwa ginə bəda ge' mbałan ki Musa te'kal nə bye u, i' tləlli mbałən ndəlt Kaga, hal it wai u sə'dlat zhil ki Musa taka, ki dləmmisi dəl mbałən za'ngu upsi mi'tlwam mbałən a ge' bəst səl millwasən ko as bəl Ləba ki kolsi inən delgən u" 39 I Bulus ndəgi, Ami mul Yahudiya wai. 22 Yakən təm pəlini ngə? Katlti dawai sən ni, te' Talsus age' atl Ki Kilikiya, ami Yakan gatl kub mbatwa gi. 23 Gaki nagu pəl ulnə tən piku. kəni gatl nə si kumti nə nali u. Mmi bətl ki bi Mbałən upsi ni mida ginə kan dləlliti u. 24 Kan zakəni tapi Mbałən i shilən." 40 Nəmul kina ki mbałən i, a bələn zhil ki kushti ki zo'ki mus, a' mi'kəndə dlom bəlti shilən u, i Bulus dləltən 6atlı mus ulpi səmbi sə' utl gadə. Tu' tən shitu gəbsi i' ta'ki hwu' mbałən toh lya is dəm shot, gu, mus nən ma'dli ulnəs dləmisi tənku, bali da gisiwai, amma ki gawagi ki bətl zhil ki Musa. 25 Tən ginə bə Yahudawa wai u mi'bətl Yesu kal, mashin lwabbat swai i təngaki bəs dəm ulki dəmi ki lya ki mi' pətl gontwai, bəs pəl kontwai bəs dəm tlu u nəs ceti' yalu wai nə dəp tlu nə hwula wai 26 Nəlu cilu i Bulus kan mbałən asa likən gawasən i. I ki i' tege' libi ki Lya tə' dləmisi cin ngatlı ki likə' gawasən, nə bətl Lya ləba ki ulkə okət bezən ləba ki ko wonngi wasən. 27 Nə mutti ningi 6al nja nəpa'tu, gen ge' Yahudawa te'ge atl ki Asiya is yen Bulus ge' libi ki Lya. Is cokəl hwu mbałən is gobti, 28 ası dulle ası ussu Yelsəni inən Islə'ilawa, dələn mi! Mulgu ti də kushti mbałən sə mbał mbałən inən nə zhilin nən nə lu u dədəfanu, immbəl Helenawa yen i kon nə lu bəlt Lya." 29 (Gaki tedə sa yen Bulus isə Tulopimus, mul Apisa, age' gatl, is eni kənə Bulus mbəllənti ge' libi ki Lya.) 30 Mus gatl is hwodəli mbałən is tləltə' nə kitəl

22 "Yelsəni nemi' zə'mini, kumən nə ni ta dləmikin ulnə ndə u, gaki ta pikini a pol bezən ulən wai." 2 Nəs kummi tashin nisə nə biki Alamaya u, is dəmcicə. I Bulus usu 3 "Ami mul Yahudiyanı, zəkkə Talsus ki Kilikiya, age' gatl analı. Ami mul kushtini amalgən də Gamaliel gunə kulci zhil ki mi'zə'mi'zəm mini u. Ami nə botlı ki bəlt Lya kənə kan unə muswakən ki pəltin sə'ti u. 4 Hal a la ki mbałən butlı ki bətl shitu u i, ami gobti mwani nə mudli a kəndəsi a atlosi. 5 Bal ləba nə mus mi' dlətl shilənwasi nən ziti nə dəwədən. Ama'si akan shinkən ki elsəni ini Yahudawa yasuli swa Dimascus, Ya beu də gopti mbałən ta sulsi ge' lu kəndə' mbałən ki Ulshelima as pəlisi bezən'ləba. 6 "Amige' ləti a bal dlonçin na 6al nja nə Dimashku u, bənə mantiwai i bal ciltton pe'sul lya i ga ndələni. 7 Ya nda atli yakum ya lon də ultənsu, Shawulu!

Shawulu! Yaki palitən bezən ləbəda?" 8 "Yandəgi dəb yakən atlda." I Bulus usu, amibə nə nali sə "Ki wokəni, mul ban?" I' ulənsu. 'Amiki Yesu zənni.' 9 Gaki nəgu, ginə də lyab gyebti u, is mul Nazaleh, mulnə ki pəllitti ngashtu.' 9 To, mbə gi nə kali aləbi aləbi. Mul bətl zhil ki kəndə ginə ne' kən i yen ciltisi, amma sakum yal dlomi nəm mani, ti gawasi ta kəndə Bulus mul ki mul shilən nə amiwai. 10 Ya usu 'To, ya Loma u, i bult gopti, in ngu taləge ta kəndəti. 30 tapəli, mulban?' I mul ban ulənsu "hilya, ki'lə Nə lucilu mul bətl zhil ki kəndə dlomi illyami Damascus, tyaka sə' dləmi' ulnə' ki' pəli u.' 11 təm man ulnə Yahudawa təla shilən tən Bulus Na dəm dwa u gaki ciltu. Mbalən i nə' ne' kən u də u, ittəngəlti, idləllisi zhil nə bas ləbəsi nə is goppi toh is sullən swa Damascus, 12 "Mulən mik attli səddomga, apa immbəl Bulus idl dləlti də mulshin Hananiyi immbə makəni. Ti mul a kina wasən.

bətl zhil ki musa mulnə mus Yahudawa ki dəmi aləbi də ndwatiti u. 13 Nə' dləl malgən da kən u, i' ulənsu, Yelse ini Shawulu, tə Yelluwa' pəli' A ləbi a ləbi idwadən i bəli Ya yenti. 14 I' usu, 'Lya ki kolsi inən a olki gaki ki man ulnə ge' mbadlwasu, Kin ye' mul zoki mbatlu, kən kub shilən abiwası. 15 Kən dəp mul pətl yenti ki dwdənən wasi ma' mus mbałən tən ulnə' enini nə ulnə kumini u. 16 To nəgun u yaki butti? Hilya, tə pəli' Baptisma a o'kəli' Bezən ləbəwa' takə, tu' ma' mbe' shinwasi.' 17 "Na patl te' Ulshelima a ami shilən nə Lya age' libi ki Lya, i tlu'ti mbini. 18 Ya yen mulban də shilən nə ami. I' usu, dlewki! Ki'zə' Ulshelima, gaki mbałən aki səkən ndə'ti nə pətl yenti ki dwdənən u nə ki dləmti tən kən uwai.' 19 "Amine ya usu, mulban, 'Sima gawasən səmanı hu lu dobga ukəni a kəndə mbałən gina la'mbatl tənku ya li'li'si. 20 Gasi unəs bəna hwula ki Istipanusu, mul pətl enti ki dwdənən wagu, a ami ləbi ki dləli, ami bəlt kal ki ulnəs pəli u, amine ya 6u' lulu' kəmi' tlotti.' 21 "I mulban ulənsu, 'Hilya; ta shinki tyə lolu ma' ginə bə Yahudawa wai u.'" 22 I mbałən dobga də ga'ti kəm tən shilən ki Bulus hal immbə tən shilən u də, is tləl yal is usu "Tloti! Tə bwəs undi mulu nə dəb ləba a mbuni tət dəm tən ləba wai!" 23 Asi matlti asi pe'ti lya nə dla'ti lulutwasən asi tləl kushka lya. 24 Imul kina wasən bel zhil ki sutl Bulus ge'lə dəb ki mi'kəndə' dlom. A gyemti nə dlamtələ, gaki tən man shitu u nə laki i mbałən də lakitti Yal da nəgu u. 25 Amma nə kəndəti nə zhimu, i Bulus ul balmul kəndə dlomu nə nja nəti usu "A mbunni ki pəli mul alt ki Loma dlamtəlla, bəka mbiti na lati asən gimbi waiya?" 26 Nə bal mul kəndə dlom ki Loma kumi nəgu u, illəmak mul bətl zhil ki kəndə dlom i' ultisu, "Yaki lyab pəltini? Mulu mul Loma ni." 27 Imul bətl zhil ki kəndə dlomi' ul Bulus su, "Dləmini ki mul Loma kəmə?" I' usu, "E." 28 Imul bətl zhil ki kəndə dlom, i' usu, amicibə sai na əbatl bal ulpi ya mbi

23 I Bulus uti mi'dləl shilən ki atl dwdənən i' usu, "Yelsəni ini, bətl Lya kən amida nə mbatlı ki zoki hal i mbəl cin ki səti da." 2 Ananiya bal ləba ki Lya ul ginə ki dləli nja ma' Bulus su sə'op biwasi. 3 I Bulus ultisu, "Ki mul ngashtu, "Lya nən litiki, ase, ki dəmni ki u 6o zitən zhil kən ki dəya, ki ngu də usu tə duni, gu shot nə zhil ki Musa 4 Ginə ki dləli nja nə Bulus su is usu, "Bal ləba ki Lya kən ki byel twə?" 5 I Bulus əlsisə, "Yelse ini, amani ti bal ləba ki Lya kən wai, Ki lacida: 'Bə'dləm bezen ləba tən mul kina ki mbałən wai.'" 6 Nə Bulus yeni, nami Sadukiyawa ni nə gen Palisiyawa u, itltəl yal age' lu domga i' usu "Yelsəni ini, A mi' mul palisiyawanı, yakən Palisiyawa. Tən a dlil mbadli i tən tləl lya ki mi' məşhti i ami tleb bəna də." 7 Nə' dləmi nəgu u, i dlan ndə ge' dlom ki palisiyawa nə sadukiyawa, i dob gani bwəsi. 8 (Amma Sadukiyawa sa ndə nə hillya ga' ki mi' məşhti twai, bə mi'shinkən ki Lya dawai, bə yal ki mbatlı ki Lya dawai, amma mus palisiyawa is ndə' nə nali.) 9 I bal dələ' hillya, gen ge' mi'lashti ki dalika ki palisiyawa is tləlyal asi shottibi. Asi ussu "Mibo mambı mulu nə bezen ulən wai," is ussu. "Ko yalkə mbatlı ki Lya ko mulshinkən ki Lya kən shilən nəti u pa?" 10 Nə shottı bi i ndəndəlu i mul kəndədlom kum mbəlti fəs kyakkyash Bulus. I' bəlsi zhil tə mi' kəndədlom susudi sə' kanti də ma'si nə ndəlti sə' təlati ge'lə dobga ki mi' kəndədlom. 11 Nə gas pə u i mulban dləl nja Nə Bulus i' ultisu, "Ndəl mbadli kan u nə'pəl enti nə dwdənə a tənkən a Ulshelima u, nəgu ki' pəl enti nə dwdənə ini dədanu a Loma." 12 Nə lucilu i Yahudawa mabi is usu nə ndaltannaca sə' kən dəmti nə tletiwai sai nə sa tlo Bulus. 13 Ginə kəndə shilən u sə'ngətl mbałən kətl ləbi upsi. 14 Is lə ma' bas ləbəsi ki Lya nə mi'kina is usu, ma dlil bal tannaca i məkən dəmtiwi nə tletiwai sai nə ma' tlo Bulus. 15 Gaki nəgu kini nə mi'dlət

shilən dləmi mul'kina ki kəndədlom sa' mbəlli kinti, kənə ki' mbələn ngep gəs ki shilən was tən kini iye mi kuma ki dləli tən asən kən mi'da tən tloti nə mbətwasi. **16** Nə yakən ki yelse ki Bulus kumi nəgu u i' suge' lukəndə mbalənisi idləmi kumənəsi tələti ma' mulkina; tina shilən u nə tətl Ko a nəmi, mbalən inən si godeki ko a una. **4** dləmi tu." **18** I' kanti it tələti ma'mulkina, i' usu, Amma gaki 6a dəmbəl ki, Ami ngepki nə zo' "Bulus, ki lu ki kəndən mbalən, shinəni takam! mbadlwa gu ga' kimi kəm tən ndo'ləs ulnə tən yakən gidəsi u tedə tən gaki ulki dləmi ni' da." dləmiku. **5** "Mə mbi mulu mul ngaushilən kəni, **19** I mulkina ki kəndə dlom goppi yakan gidəsi mul mbəlt dlatl kəni adlom ki Yahudawa nə i' toh tedə, amalgəni in gyemti, "Yaki lyamti ko a u nə age' dəb ləba, kuma tikə mulkina ki ki' dləmini?" **20** I usu: Yahudawa sa kəndə i dalika ki Nazalawa. **6** Hal ti lyap kon nə libi ki sa' gyemki ki mbəlisi Bulus ma mi'dləl shilən Lya; in gobti. Nə lati mbatl ki tən pəli' shilən akyau kənə sa' gyemti ki zokini tən shilənwasi. tən zhillinən. **7** Amma mul kina Lisiyas kəm **21** Amma ba ndagisiwai, gaki mbalan gına ngətəl shiləni u i' mbə i' kanti də mami nədəlti. **8** In ka kutl ləbi upsi sıbuttiti age' dəlgən. Sa dəlil bal cetti nə gawagu, kən ma' bali tən mus ulnə mi ndaltannaca i səkən damtiwai nə tletiwai sai nə dləmti təntu." **9** I na Yahudawa yen pə kal ki sa tloti bətti səfər katl ki ndəgisi." **22** I mul ki shilənisi, is ndəgi shiləni nəguda. **10** Nə gobnayı ndədlomi dəlli' kəmu i' za' yakəngidənsi isi is ndəgititə tə' shilən u, "I Bulus usu, amani hwon zəga nə: "Bə' dləmi mullən shilən u nə' dləmi dimbəlli ka tle pəli' mbalən i shilən i. Nə hwol uwai." **23** I mulkina mbe bas mi' kəndədlom was mbatl kən ta pal shilən ini. **11** Kimanini a ngəl gudəli lob bi i' ulsisü, "Gadlan mi' kəndə dlom muttu kult nə lob nə patl tai ini a Ulshelima kutl cen lob nə mi' kəndə dlom mi'to'tən bətsi, də shilən nə Lya wai. **12** Mi' mbətl shilən i sa kult ləbi ninngi, nə mi' dlati nə zo kult cen mbi də shot bi nə tlilt gatl lya nə mbalən age' lob sa'su Kaisaliya nə dom nətapsi ki gasi. **24** libi ki Lya wai, nə age lu dopga ki Yahudawa nə Ngayi Bulus bətsi tətə' tanki asulənti ma' gobna age' gatlı. **13** Sa'kən ma' dləmi'ki ulnə lakida ki Pelis." **25** I mulkina ki mi' kəndə dlom lash is mbəllən də makuwai. **14** Amma a ndəgi, nə lwabati kənə nəgu: **26** Te'ma' Kaldiwus Lisiyas, shitu u nəsi mabeti ki 'Dalika u, nə ami bətl tu Ma'mulnaltı, Gobna Pelis. Shilniti mul nalti. Lya ki kolsi i nən də u, ami lati mbatl nə mus **27** Mulgu Yahudawa si lyam tloti, amma yalə nə ulnə ki laci ge zhil ki Musa nə ge lwatbat ki mi' kəndə dlomməni yakwacati, a kumi timul mi' nje shinkən ki Lya u. **15** Ami la'ti mbatl dəm ki pit a Loman kəni. **28** Ami lyamti taman nə Lya, kan u nə gi də La'ti mbadlu, nən tlətl yakən laki singettida, ya mbəlti ma' mi'dlətl mi'məshti, mi'zo'mbadli nə mi'besən mbadli. shilənwəsən də. **29** Yambi si dakətti tən shilən **16** Gaki nəgu, ko a nəmi ami dətl mbadli gaki ki kushtiwəsən, amma bezən ləba u nəs zitü 6adəm ulkə dləmi ma' mbalən nə ma' Lya. **17** atala ki kəndəti ko tlotwai. **30** "Nakumi sa kəndi "Kal ki zati Ulshelima nə hwon ten ngulen, bezə' uləntintu, iki ya shini sa'təlati maki. Ya ul Ya pəltya ta dətl mbalən inən, a bəlsi ulki toh mi' pəlti nə shilən ni su sa' dləm ulnə pəli u ini nə ulki keli' Lya. **18** A mi ge' pəlti nəgu is akina wagi. **31** Tən gaki nəgu imi' kəndə dlom mbi nə ki peshti age' libi ki Lya. Bə ami də ne' kan Bulus ne'si a gasi is talati Antipatlis. **32** hwu' mbalən wai bə a tlili mbalən mbadlwai. **19** Nə lucilu is za' mi'kəndə dlom mi'tottən bətsi Amma Yahudawa yen da tye'ge' atl ki Asiya, sa'zəgane'ti, is pəltya gelu dəmtwəsan. **33** Nə gına a mbuni asi ki a kina də'ka, si talla shilən mi'kəndə dlom mi'tottən bətsi mbəcəi Kaisaliya i ma'ki ən shilən won nisidə tənkən u. **20** Ko u, is bəl Gobna i lwabati is za' Bulus atəhə wasi. aza Mbaləni sa' dləb lati asən givi u nəs mbi nə **34** Nə gobna ya lwabatisi u, i' gyem Bulus kifo nali u, gasi u nə a dləl kina ki mi'dlətl shilən age'lu u kənkida. Nə'kumi a Kılıkiya u, **35** i' usu, u, **21** Atən shilən nəmon kən katl na tləl yali a "Anga'kiki kəm ən mi' pətl ki nə shilən sa mba' ami ki dlili akina da si, ya usu 'Gaki tlətl lya ki u.' I gobna i bəl zhil sa', dləl Bulus a bidla ki mi' məshti si pəlitən shilənda akina wakən a Hildus. sətti." **22** Pilikus nə dəm niki timul ma'ləba a

tən shitu u, i' dlətsi. I' usu, "In Lisiya mulkina a i Pestus dləm shilən tən Bulus isə Guu. I' usu: mbə u," "An poci'kin shiləni." 23 İbbəl bal mul "Mulən aki guna Pelis za'ti ge'lü ki ndə mbalən. kəndə'dlom bəl zhil təl le Bulus, amma ibbəlti 15 Nə lə Ulshelima u, i bas laħasi nə kolsisi ki mbul ki təza' yelənsi wasi səmbə sə ngawi' Yahudawa is mbəl shilən tənti, is usu ta poci' wunnə ti lyamti u. 24 Kalkə ləb mutti i Pilikiya shilən. 16 "Amne ya ulsisu Lomawa akl də pəlt mbənə kəliwasi Dulisia, yakən Yahudiya. I' shin guwai, ta'zi mul lati asən givi batltwai, gaki təla' shin kən sə'mbəlli' Bulus i' gakki' kəm tən la'ti mulən də hwol tugwai, sai nəti nə mi'pəlti nə mbatlı nə Almasihu Yesu wasu. 25 Nə Bulus də shilən sa mbə sa makina də pətl shilən, ammbi dləb ulkə zoki, nə ngapti ga nə za' batltu nədə abmbun gawas tən shilən u nəs mbəli təntu. 17 bətu, I Pelikus kum bultı i' usu, "Nə guni apə il! Nəs mbə kummwasən u, a dəmbəl shilən wai, Kən ma'zə'ga. In a mbi mbulu an ta'ki ki bi." 26 citl ki lu ya totən kundən guntini ya bəl zhil Gaki ti la'ti mbadli dəgən a Bulus bəlti ulpi, i səm mbəli mulisi. 18 Nə mi'ship shilən hilya lakida i' gob takinti bida ati shilən siti. 27 Kalki u, a kum bezən shilən u nə a la'mbadlı sən hown lob, Bolkiyes pestas nje Pilikus. Pilikus ne dləmti tən tuwai. 19 Sai hwu'shilən yen kən sə gaki ngau holhuwla ma' Yahudawa i'za' Bulus mbəlli tənti tən bətl Lya wasən, nə mulən kise age' lukəndən mbalən.

25 Nə Pestus mbə'ci ge' atlwasu, Kal ki mutti maki i' za' Kaisaliya illə Ulshelima, 2 İki i bas ləbəsi nə mi'kina ki Yahudawa is təla shilən ki Bulus ma'ti. Is bəl Pestus bi 3 tə' dəlsi, səm mbəl Bulus a Ulshelima, amma is kəndi tə gen hwun tən shitu gaki sə' tloti. 4 Amma i Pestus ndəgi i' usu, "Bulus ki i dle Akaisaliya, ami nə gayini ami lyab ləti tyaka ge' muttuni. 5 Hwe tə na mi'kina wakən mbə ne' kəni, in a mbi mullisi nə lati asən givi u as mbəl shilən wasi." 6 Pestus a ngətl mutti usəpsi ko kutl a tine'siwai, i la Kaisaliya. Lucili i' totən kundən guntwasi, illaki səm mbəl Bulus a kina da'ka. 7 Nə Bulus tette' givi u, I Yahudwa ginə mbə te' Ulshelima i is gadəl ti galgal. Asi mbətl shilən dimfəli tənti besni, gini sima bəs Mani wai u. 8 I Bulus dləli gawasi: i' usu "Amibo a lew nə zhil ki Yahudawa wai ko libi ki Lya ko Kaisallwai." 9 Pestus, ne gaki ngau hwol hwula ma' Yahudawa, i' ul Bulus su, kən ndə'ti ki'su Ulshelima səp pəli shilən a kina dəka tən usi nəsi zi'ki gawa?" 10 I Bulus usu: "Nəgun u ki dləli ami da abidla shilən ki Kaisal, a ge'lü unə mbuni tə pəli shilən da u. A pəli Yahudawa ulən wai, ki gawagi ki mani nəguda. 11 In lati asən givi i utala tlotu, ai, a kən dləli mashtwai. Amma in bal shilən nisi da tən ulnə si ngauti tən kən u wai u, to mul bətl Yahudawa ami dawai. Ya ngayi tə mbəl shilən ini a kina də Kaisal!" 12 Kalkə shilən ki Pestus ne' mi'dlədl shilən wasi, indəgi i' usu, "To ka ngayi tə tala shilən wa' kina də Kaisal. To ma' Kaisal kən ki'lə!" 13 Nə tləp mutti tenngulen u, i Guu Agaliba nə Banis is mba Kaisaliya gaki sə' uli Pestus dem. 14 Is ləm mutti tyaka diñəlu, iki

Yesu, gunə məcu, amma i Bulus dləl katl tən ta macuwai. 20 Amine a hol kan unə ta bəl gas ki shilən u da u i: Ya usu ko tən suti Ulshelima gaki sə' pəllit shilən swaka. 21 Amma i Bulus ngayi sə' dləl shilən wasi, i Augustas ya shilən nisi, iki ya bəl zhil sə' idlati sai gasi u nə a taki Kaisal ti u." 22 I Agilipa ul Pestus su, "Ami gayi ma ami lyap kup ulnə tə mulu dləmi u." I Pestus usu Akyeu kən kubti." 23 Nə citl kəlu Agilipa nə Balniki is mbə age' naltwasən ki gunti is te'ge' kəs ki dləl shilən ne' mi'kina ki dlati nə bas mbalən kige' gatli. I Pestus, bəlsi zhil sən mbal Bulus. 24 I Pestus usu, "Guu Agilipa, nə mus mbalən i nə ne' mini u, kən də ye' muluwa gunə Yahudawa mbəl shilən was a Ulshelima nə a ki a Kiasaliya, asi matltti ambuni təzati tə' dəm tən diwai. 25 A yen ulnə' pəli i a kəmməsh tuwai, tun nə ti na gawas kən tə ngayi sə' palshiləni akina ki Augustas, ya usu an takkitki tiswai. 26 Amma ulən nida gunə ta laci mul ban ini gawa suwai. Tən gaki nəgu ambəlti kina wakən da, nə akina da'ka Guu Agilipa, ko gaki kal ki gyepti an ammbi ulnə talaci u. 27 Tən yati ini, ndokkəkkəni tata' mul ki kəndi bənə mbitti nə ulnə' pəli uwai."

26 İki i Agilippa ul Bulus su, "A ndəgi ki'shiləni a'dləli gawagi." I Bulus ta'toh lya I'gob shilən I'usu: 2 "A mbi zo' asən i Guu Agilippa, nə dəmniki akina da'ka ta dləli ta shilən asəti u tən mus ship shilən u nə Yahudawa pəli u, 3 Nə dəm niki Ki mul ma' ləbəni ge'dəb ki Yahudawa u nə shilən wasən u. Ami ngepki ki' ga'ki kəm nə ngaptibi. 4 "Mus mbalən ki Yahudawa səman a dəmtini a də ya'nı, tun tlə tini age atlını, nə

dلب ulnəs mani tənkən u, Səmani ami mul Yahudawa cilti ki pe'ti nə ginə bə Yahudawa wai bətl dalika mul ndəl tuni ge' bətl Lya inən, a u." 24 Bulus age' shilən kən ngu, i Pestus tləl pələn dəpkə mul palisa. 6 Nəguni tən gaki la'tti yali nə ndəlti i ultisu! "Ki Bulus ga a galiki, "Pətl mbadla tən dləlliti u nə Lya pəli mi'zə' mi'zəm lashtiwa' eye u də gəlli'ga." 25 Amma i Bulus mini u i lakıfa ami ki dləli tə pəli shilən da usu. "Mulnaltı Pestus," Ga a gəliwai, "Balini ami asəti. 7 Guki dləlliti ki bi inən kutl nə lop ginə dləmti nə mbatl nəm. 26 Guu Aglippa amma' də la'ti mbatl nə bətl Lya gasi nə dlöncin si shilən nəki nə mbatl nəm. A mani ka zi mus la'ti mbadlı sə'en njikən twasi. Guu Aglippa, usi nə dwađə, pəlin dli ki hwundəliwai. 27 Guu gaki la'ti mbaldu Yahudwa də pəltən nə shilən Agilipa, ka ndə' ni nəmə! nje shinkən ki Lyawa? da. 8 Yalaki da tən yenti wakən Lya kən ma'tlil Amani ka ndəgi." 28 I Agilipa ul Bulus su, "Kən mi'məştwaiyai? 9 "Tedi ammi gayi ni ya yeni də yenti ge' yakən cin u kən la'təni adəm Kilișta kənə mbunni tapəl ləbə iye' ki kon nəshin ki ya?" 29 I Bulus usu, "Ko ge' yakən cin, koge' Yesu mul nazalat. 10 Nəgu apəli a Ulshelima. pya'si, ami shilən nə Lya bə ki nəmwai nə mus Tən ndə'ti ki bas ləbəsi ala' mbalən mi'bətl Yesu ginə də gakti kəm asəti u, sən dəmti kənə ami, kal diimbəli age'lü kəndə' mbalən, hal bal tlwassi kidai barnə zhim domu." 30 I Guu hilya, nə u, ami pə' kal ki nəgu. 11 Cin dəbəli atle bətl lu mul kina Pestus nə Balniki, nə ginə ki dəmi dobga ki Yahudawa a ami pəlissi ngashti, ami ne'tu. 31 Kalkə za'ti kəb swasən, is pal shilən la'tisi sən nge Lya. Gaki kub dutugwasən, a ami ne'elsəni, "Mulgu tapəl ulnə tə mbalən tləti ko bətəlsi kali hal tyage' atlen a ami pəli'si ngashti. kəndə'twai. 32 Agilipa ul Pestus su, "Tə gaki tə 12 "Age' nəguni, ami la' Dimaskus nə ndə'ti ki bewlən shilən u kina ma' Kaisal lwai u, a ndali bas ləbəsi nə shinkən wasən. 13 Adlocin, Guu tə za' mulu."

Aglippa, ami tən shitu nəgu, yayen chilti sul
lyā, ngatl chin, nə chilti, də chitl a malgən ini
ne' elsəni dutini. 14 Musi nən in nda atli, yakum
yalon də ussu nəbi ki Alamat, 'shaulu, shaulu,
Yaki pəlitən besən ləbəda? Bəna ki da katl nəki
nge tən u.' 15 "Ya usu ki okəni, mul nalti?" I mul
ban usu. "Amiki Yesu, gunə ki pəlitən ngashtu,"
16 Hilya ki' dləl tən Asən wagi. A mbən ma'ku
ki'dəm mul kyautən i dani, a' dləm ulnə' eni
tənkən u da, nə ulna ta dləmi' a kina ki u. 17
An pekətl ki dəge' mbalən wagi nə ginə bə
Yahudawa wai u, ginə tashin ki swa ma si u. 18
Gaki ki' bulisi dwadən, səppete dəge' dəmshal,
as paltya' tən chilti, as pe'dəge' gukki shedan
as paltən guk ki Lya, nənəgu nən pacisi besən
laiba wasən da sən dəm ne' mus nəgina peshsi
u, tən gaki sa la'mbatl nə ami i.' 19 "Gaki nəgu,
Guu Aglippa, a nge ndə'ti nə tlu'tu nə pe'sul
lyā uwai. 20 A Damascu a pisi shilən ki Lya pa,
nə a Ulshelima nə mus alt ki Yahudiya, a pa
ya pali mi'gina bə Yahudawa wai u, shilən ki
Lya sə'za'pətl bezən ləbəwasən sə' palte' ma'
Lya aspəl kyautən u nə mbo'totin patl te ma'
Lya wasən u. 21 Gaki nəgu Yahudawa goppən
da a ge'libi ki Lya is ngayi sə'tloda. 22 Amma
i Lya dələni hal i mbəl nəguni; i laki da ami
dləmi' mbalən shilən ki Lya bazi nə mil a ami
dləb ulnə bə a shoti nə mi'nje'shinkən ki Lya nə
Musa dləmi nən ndatu. 23 Sə usu Almasihu nən
tle' bəna ti hilya də ge'mi'məshti pa, atl dləmi

27 Nə kəndi də hilya də su' Italiya ge' kundələn ki malu, is ta' Bulus a toh də bal mul kəndə' dlom ne' na mi' ginə ge' kəs kəndə' mbalən u, mulshin Yuliyas, nəm age' mi' kəndə' dlom ki domga ki Agusta. 2 Nən te ge' kundələn te' Adalamatiya mul lyap su'ge' gatlen a malgən Asiya u, in gob ləti, a Alistalkus mul Tasolonika won ki atl ki Makidoniya, tine' mi. 3 Nə lucilu in mbaci a Sidom. Yuliyas ne ippəli Bulus ulki zoki, is za'ti təs su ma yelənsi wasi gaki sa' dəlti da. 4 Nən tlə aki age' kundələn ki mallu gaki ki etal tlətlə tetən kina inən, in gandəl tu kal calgatlı ki Kublus. 5 Nən pedə ge bal mallu nə nja nə atl ki Kilikiya nəki Bampiliya u, in mbə'ci Mila a ge' atl ki Likiya. 6 Bal mul kəndə' dlom mbi kundələn ki Iskandalıya mul lə' ge' altki Italiya, illa'mi a giş. 7 In ləm mutti ami ləti' ten ten, nə ngeskən ma mbəci nja nə Kinidas. Nə bə yetəl a zamiwai u, in gandəli akal calgatlı ki Kalita nja nə Salmoni. 8 Nə nges kən ma few nja nə bəgəsi in mbəci ge' lu u nə də mbeti hwu' ki zoki, nja nə gatlı ki Lisiya. 9 Nə dəmniki lətisi a dlewtwai u, ləti sima i' dəm ulki ci' bənti, cinkə ngaptibima a bewyi, i Bulus dəlisi kəm, 10 i' ulsisu, "Ami yenti lətinən u nən dəmti ulki ki ci' bulti, bə hwotl ləba nə kundələn ki malu katlwai, nə dli inən ma." 11 Amma bal mul ki ndə'dlom a ndə' nə ulnə Bulus dləmi u wai, tə gətli nə kub shilən ki mul kundələni nə mul

dætl kundələn u. **12** Nə dəm niki lu hwuntu a ngau kitəl də ge' kundələni, hal sashi' yakən mbuni kundələn i' sə' ci watlən ağimbi wai u, kundələn age' mali, gaki tə yen dli kənə sə shit mbalən dişəli is mbəl shilən sə'tlə dəki, kowongi dom ki bikina ki kundələni ni is za'si. **31** I Bulus si ngashti bi mbəci tya Ponokiya sə'dəm tya ul bal mul kəndə dlom ki Loma su nə mi'kəndə ka. Age' lu hwu ki calgalt ki Kalita, gunə dəya' dlom, in mbalən i adləl ge' kundələn uwai u, bəgəsi ki alewa nə kudu u. **13** Nə yetəlu gop ka mba'cini ki' pe' twai." **32** I mi'kəndə dlomi hotti te'di ten ten u, tən lati mbadlı ki mbalənisi is ғaflatlı zhım ki tən yakən kundələni is za' səmbi ulnə si lyamti u i; is dəl kundələn ki kundələni i mal kami. **33** Nə lu ғal nja tə cilu. I mali nə kali nə zhım dom is bəli tya malgən Bulus ulsısu sən na'dəm ulən, "A səti mutti kutl calgalt ki Kalita nja nə bigası. **14** Aləm dəmtwai, nə upsi ngu, aki dəp ki butti, bə ka damən ulən i bal etəl tlətəh ge' calgatlı gunə də mabeti ki wai." **34** Gaki nəgu ami shetli kini ki'dəməni, gaki Yulokilidon. **15** Nə etəl li' ku ndəllən ki malisi dliwakən, gaki nəgu mulən gudəl nəm medlən u, hal taman nga'ti etəli ndan wai, in zaki katlı ki gawakən kən gəltwai. **35** Nətl dləmi nəgu u, i' i etəlli si go' jakənmi. **16** Nən bəli kal yakən kan biledi i' shilən nə Lya akina wasan, i' chali calgatlon u mulshin Kauda, lu una etəl bosdə u, it gop dəmti. **36** Musswasən is kum ndəlti, sima nəngeskən mi dləl ya kən kundəlləni. **17** Is sul is dam ulki dəməni. **37** Musi nən age' kundələni yakən kundəllənni swa ge' bali u, si kupəfanti mi kutl cen lop nə kutl ləbi ningi nə ma'ka ni. is kə'kəndə zhım is gandəl bal kundəlləni da, **38** Nəs dəməni nə kəməsi u, is gop bosi' kundələni gaki ғa suge tisən ki bəgəsi ki Siltis mul səgə' di ғətləkən, is gop utti alkama swa ge' mali. mus ləbə, iki is shit lulut ki tən kəndələnni səkə **39** Nəlucilu, saman atlu nəsi ləbi uwai, amma tən gaki tə yetəl jakən kundələni sida. **18** Gaki is yen luwon multisən is kəndə shilən is ussu bundələn mul ndəlti də kundələnni eye', na in mul pəkkən u as təla kundələni atən tisəni. citlkəli i mi' ndətl kundəlləni gop utti kaya **40** Is ғaflatlı zhım domi taka is zaki age' mali, taka swage'mal. **19** Nə mutti maki nə toh wasan age' cini a si təngəl ul jakka kundələni, is tləl kən sədələ' ul kyautən ki kundəlləni taka. **20** lulut ki tən kina ki kundələni tən kina yetəl. Is Mutti di bəli mayen cin nə cadləlləwai, sai bal nga bigəsi tya. **41** Amma nəm mbəci gelu unə yetəlon kən də li'ti mi, in pe'kəl mbadlı ki pe'ti. dləkə pəl dandle u, is jakən kundələni i gami **21** Nə dəm niki aləm mutti ba dəp ulki dəməni, i te'ge' tisən, hal kundələni taman utti nuwai i Bulus hilya gal adlom da si i'usu: "Mbalən, ta'ka kal kundələni kan tatlıt gaki tlitti ki bəs ki mal. kumən shilən i u tən bə zakən calgatl ki Kalita **42** Amma mi'kəndə dlomi lyami sə'tləwa mi' ginə wai u, da kə'kən ndəti ge' ulkə ci' bultuwai nə ge'lə kəndə mbalən i, ғas pe' ge' mali as kitəli. hwol ləbə u wai. **22** Ammi ndəllən mbadlı, gaki **43** Amma nə bal mul kəndə dlom ki Loma lyami nəgu mullən gudəl nəm kən gətl age' kini wai, tə pekel Bulus su, in nge. I' balsi zhıl i' ulsısu sai dai tə hwol ku ndələni. **23** Age' gaski hwudi mulnə man malu as ndaswa ge' malu as lə tən mul shikən ki Lya shilən nə ami. Ami zheli ki bigəsi, **44** Gen ne is to'tən ancın ki kundələn Lya kəni, ti ami pələttii bəna. I' shin mul shinka genne tən use ki kundələnisi. Nənəgu is mbəci wassuđi təm mbə makəni. **24** I usu, 'Bəkum lau. bəntwai Bulus. Kən dləlti kina də Kaisal, i ngu Lya a kumki ta ndəgi mus yelənsi lətwagi sən pe'ti." **25** Gaki nəgu ndəllən mbadlwakən, kini mbalən, a la' mbətəl nə Lya tən ussu, kan u nəs dləmi u, nəgu tə pəldli. **26** Amma nə ngəti etəl nən la'timin tya tən bəgəsi." **27** Age' gas ki mutti kutl nə upsi asi dətl mi age' dləkə ki Adaliya, abal gasi mi'dətl kundələni siyenti mə ғal nja nə bəgəsi i. **28** Is cimbəl lolu' ki mali is mbi asan kutl cen nəm nə kutl ləbi lop. Nən lə kina ten ngulen u is cimbəli dadənu is mbi lolu tisi asan kutl ləbi nətapsi. **29** Gaki kitəli' li'ti zəngə, is la' dom gudəl upsi ki kal kundələni, is shilən nə Lya tə lu dlewti də cilti. **30** Mi'dətl kundələni is

28 Kal ki ma pe'ti nən in kumi shin ki dani i ki Malta. **2** Mbalən ki ləbi is palimi ulkə zoki is njemi mus, is hwotimi utu gaki mal də mbəti a etətl kən ngu. **3** Bulus dwam ancın te'di ti utti utu ngu, i uci won pe'tədi nən kum utu i' gobpi Bulus toh. **4** Nə mbalən ki ləbi yen uci a sənkəli Bulus toh u, is ul elsənisu, "Mulu mul tlo' mbalən kəni; ko na' ta pe' ki bal malu, nəgonənagu ngashtwas də bəlti kali sai nə ta məci." **5** Amma I Bulus dladla'toh wasi idldla'uci i swa utu amma ulən a mbitwai. **6** Mbalən ni də yenti ləbi nən kətti ko anda ammacı, amma kalkə ləb dəmti nəbə sa yen ulən a mbitwai u, is

shilən dādanu is usu ti lyā won kəni. 7 Nja nə njē'shinkən ki Lya də usu, 26 "Lēma' mbałən Ləbi, lu ki mul kina ki dani i, mul shin Pubilus. i ki' usu, "Kən kumtini amma kəkən mantini Ti njemi a libi dākka, i' shimmi ge' nalti hal wai; kən yentini amma kəkən mantini wai." mutti maki. 8 Mulzə' Babiliyas tə ki mudi atlı 27 Gaki mbatl ki mbałən i a ndəndəli, sa cak ti gonti. I Bulus su mati, i' shilən nə Lya i' zı' kəmwa sən i sa idla dwdən wasən i. Gaki bas toh ga i muli ndokki. 9 Nə nda nəgu u, i mus yeni nə dwdən wasən as kumi nə kəmmwasən, ginə də gonti kitən da ni, is gop mbəti asi mbi' Gaki sap mani nə' mbadlwəsən as palte' makəni ndo'ti. 10 Is nalmi tən shitu dimbəli; nətən tlə a ndokəlsi." 28 "To manin ca, Lya shinkən ki ge' kundələn ki malu, is domimi mus ulnə mi pekətl mbałən, hal ginə bə Yahudawa wai u, lyamti u. 11 Kal ki limaki in tlə ge' kundələn ki sikuma sən ga'ti kəm!" 29 (Nədləmi nəgu u, i mali ki Iskandaliya, guna ci watlən atən dani Yahuawa hilya is gob shotibi ne' elsəni.) 30 Hal u. A pəl'i lwəsi kənə ngugas ki lyayen. 12 Nəm hwon lop a Bulus ki dəmi age' libi ki batlti, ti mbaci silakusu in mu'maki aləbi. 13 Nən za'ləbə njē'mus ginə mbə ma'ti sa' entu. 31 A ti dləb u in gandəli mingü sai a Lhegium. Nəm mudu, i shilən ki te' ge' gugkə Lya ati kulci' mbałən ləba etəl tlətə'kudu Nə lucilu in mbə'ci a puteoli. 14 A ki mulban Yesu Almasihu nə ndətl ki mbadli kikən məmə ne'elsəni mi'bəlti, is ngyemmi tən bənə bultwai!

pəl mutti ningi ne'si. Nənagu imməcəi Loma. 15

Nə elsəni inən mi' bəlti ki Lom kum mbətinən u, is mbə sə ullimi dem hal Age'lu dobga ki Abiyus, gu nə si mbətti ki maciya maki. Nə Bulus ma ne'mbałə ni u, i'gode Lya i ndətl mbiti. 16 Nən tye Loma u, i ndəgi Bulus ta'dəm tən gawasi nə mul kəndə'dlom mul buttiti u. 17 Kalkə mutti maki, i Bulus taki bas mi' kina ki Yahudawa bi. Nəs domga u, I Bulus ulsisu: "Yelsəni ini, ko nəbə aleu wi mbałən inən mbadlwai u, ko pətl gokkə mi'zə'mini, ngonə nəgu is goppəni a Ulshelima is bəl ami ki kəndi a toh də Lomawa. 18 Nəs ngyemən u si' lyamti sə za kəni, gaki a pəl bezən ulnə təla tlətu wai. 19 Nə Yahudawa nge' ndətu, i dəmi hwel ta təla shilən u a kina də Kaisal. Gaki mbałən i kən ta təla shiləni dawai. 20 I laki ya lyam shilən ne ki də, gaki za' mbatl ki Isla ilawa i ami ki ki kəndi nə zhim dom da." 21 Is ndəgiti, "Mibo ma mbi lwabbaton ma' Yahudawa gawagwai, mulən a mbəl shilən wa' gi ge elsəni inən wai, ko idləm besən shilən won tən kwai. 22 Amma mi lyamti tən kum shilən a bi wagı, mə mani mbałən hu a una si dləb bezən shilən tən pyal kushti kəlagatu." 23 Nəs za cin ki ma' ne' Bulus, sə' en Bulus age' cin u nəs dləlli u, Is mbə nə mbałən diğəli age' lu unə tida nə dəmtu. I' pallisi shilən daga nə kyau hal a su'ti, ati dləmissi shilən atən gu' ki Lya, ati lyap shetlsi tə ndəlsi te' ma' Yesu tən shitu zhil ki Musa nə lwabat ki mi'nje' shin kən ki Lya. 24 Gen is ndə nə shilən wasi gen ne is nge'ndətti. 25 Nəs nge ndətti nə elsəni dəddəsi u, nəs balkə sə'za' ləbi u i Bulus dləmisi shilən nəm iusu, "Ase yal ki mbatl ki Lya a dləm bali, nə' dləmi mi'zə'mi za'kini tu'bi də Ishaya mul

Yakubu

1 Tu'ma' Yakubu, zheli ki Lya, nə mulban Yesu Almasihu, swamak gəs kə kutl nə lopi gina dla'ga tən dəp ləba u. shinni' mulnalti. **2** Yelsəni ini, ən undi' bəna kə shoti a mbi kini u a' pəllin hwol tugi, **3** Kə manini cimbıtlı la'ti mbadlwakən u, nən də zə' ngashtibi. **4** Ikə ngashtibi nən njikə' kyautən wasi, nən la'ti a' dəm mul nalti nə ngaptiga, i la'ti bə kəkən hwotl ullañ wai. **5** In gonwakən a hwol ma'ulən u, an ngym Lya, mul bəlti nə toh kə zoki, bəna la'ti biwai, Lya nən bəlti. **6** Amma an gyemni nə la'ti mbadlı, bəna cetl mbadlwai, gaki mul cetl mbadlı kəna lakumi kəge' balmal kən sıfa, ginə etəl də katti u, a də jakənti. **7** Bə undi mulu la'mbadlı tən mbi' ulən ama mulban wai. **8** Gaki timul mbatlı lob kəni, tıfa zəm mbatlwas nəmmwai age' lu mus kyautən waswai. **9** Mul shindətlı ga təppə bulmən nə nal twasi. **10** mul usən təmpatlı bulmən nəshindətlı gawasi, ama təm pa'ti kəna buzhame. **11** In cin a celga nə mattwasu, me nən kokənti, a buzhewas lwaki a mbuntwas gəli. nəgu təmul usən gəli ge' dlom kə təleti nə palliti wasi. **12** Albalka tən mul ngacci' cimbətlı bi, inta ngash bi ge' cimbəltu, tən mbi' ul kəndə ga kə Gu kə mbidli, gunə mulban pəli mi' lyapti ndətu. **13** In ka mbi cimbil tu, bə' usu "Lya kən də cimbətlı ki wai." Gaki Lya da cimbətlı mulən nə bezən ləba wai, kən peti a cimbələn Lya nə bezən wai; **14** Amma in mulən ambi gawas ge' cimbiltu lawaskən shelti, a tle gawasi. **15** Bezən lyap ləba in apəl tugu, nənzə' byas ləba. in byas ləba analu nən mbətlı məshti. **16** Bəs gəl kini waica, mil yelsəni ini mudli nə mwani. **17** Mus mbuni bəlti ki njə'nı, sul lya kən də pe'ti, mul mbə'sum ma' Mulban kə cilti, gunə bə də shottwai u kənə gwasən mul sha'ti. **18** I' oli təp bələn min zəti tu'ma shilən ki bali, gaki tən dəmni kənə nyoh ki kina kə mus halitta wasi **19** Mil yelsəni ini mudli nə mwani, manəngü: dleuwonkin də ga'ti kəm, bə dlewon kin də shilən ko də leutl mbadlı wai, **20** gaki leukə mbatlı ki yakən mbalən da tala'ti də pətl kyaутən ki zoki ki Lya wai. **21** Gaki nəgu, a' lakən mus kyautən ki bezən ləba takə nə ngym mbiti ki mbalən, shilən u nə dlilli ge' mbadlwakən u, ndə'nı nə nali ge' shindətlı ga, gaki tina ndətl kə pekkətlı dliwakən. **22** Dəmni mi' petl shiləni, bəmi' kumti katlwai, aki shatl gawakən wai. **23**

gaki mus mulnə mul kup shiləni katlu, bə mul pəltiwai u, kənə mul nə də yak kinawas age' boka u ni. **24** gaki tən yak kinawasi azzəga, aləbi aləbi am musni nə tetwasi. **25** Amma mus mul nə də ya' njikə'kə zhil ki mbi' ga u, inngash bi tənki u, tadəm mul kumtikati ammus niwai, addəm mul pəlti nə botlti, gu səppəl'ı' alballka age'ulnə ti pəlti u. **26** In mulən də patl gawasi ti mul bətlı Lya kən u, amma bə ta ngab biwaswai u, iki bətlı Lya wasu bali wai. **27** Bətlı Lya ki zoki guna bə bezən ulən da gisi wai u, akina də Lya bwasinən', iki kizi gulsi mudli, nə' milu nə bə mi' zəssi dawai u, dwdən ge' bəna wasən u, a' pekkəl gawa'taka dəge' bezən ləba ki dəp ləba.

2 Yelsəni ini mudli nə mwani, mi' la'ti mbatlı tən Yesu Almasihu mul nalti, bə' shiman otl elsəni ge' mbadlwakən wai. **2** In mul ulkə shimi toh kə zinaliya nə lu' ləgal kə zokki a mbə ge'lə dobga wakən u, i mul nə bə ulən niddəwai u a tete' kə dlili nə keci lu'ləgalu. **3** In ka ngətlin nə natlı mul la'ti zo' lu'ləgalu, i' ulən tisu, "Kundən kəngü kə zoki gawagi," Amma i' ulən mul nə bə ulən niddəwai usu, "dlil tyaka" ko "kuma dəm atlı a kina dəka," **4** Ase bə otl elsəni ge' dlomwə kən nə dəmbətlı kə ngashti age' dlomwakən wai wa? **5** Kumini yelsəni ini mudli nə mwani: Ase, Lya wolən mi' ləshi ulən kə dəp ləba səddəm mi' usən ge' la'ti mbadlwaiya? si kə mi' mbi' gu' kə Lya nə pəl dləlti tən ginə də lyapti uwai ya? **6** Amma ki mbətlı mi'gini bə ulən nisi dawai u. Ase, mi'usəni də mbiti kini waiwa? sıfa dətl kən twakina də mi'pətl shilən waiwa? **7** Si də dləb shilən kə kabbi tan shin mul naltu nə də mbekkin nə nali uwai wa? **8** In ka shindələn ga tən kushti kə gu' kə Lya u gunə ge' shilən kə Lya kə laci u də ussu, "lyam else dəm twagi kənə gawagi," ka pəlin kə zokki i. **9** Amma in ka pələn lyab ga ge' dlomwakən u, ka pələn bezən ləba u ngu, tən kushti kə Musa ka dəmni mi' cetl zhili. **10** Amma mus mul nə də katli' zhil kə Musa u, amma it cel gudəl nəmu, to mus ta cel zhilu balu. **11** To ti u nə' usu, "Bə pəl kontwai u" Ti usu dada nu, "Bə tlo mbalən wai." To, in kapəl kontwai u, amma i' tlo mbalən u, to, ka dəm mul cetl zhilu balu. **12** Gaki nəgu, shilən wakən nə kyautən wakən tə dəm kə mi' ginə nən pəlli shilən kə zhil kə mbi' ga. **13** Amma gas pətl shilən Lya kən za' gontwai ma'mulnə bə da za' gontwai u. Amma za' gonti nən də tle' ga kə za' batlti. **14** Kini yelsəni ini, ya kə mbuntwasi tə

yakən mbalən usu la'ti mbatl nidda, bə kyautən tine libi kə utu də hottiti. (Geenna g1067) 7 Yakən was dawai u? anya, la'ti mbadlwasu nən pekkətl mbałən nən ma' tlegga kə mus ləba kə dəlgən ti wa? 15 Cibəlti, in yelsəni mudli ko mwani, si nəkə ban, nəkə ge' mali nə yadli nə mi' dətl dəmti bə lulut nisi dawai u, hu anəmi bə ulkə tugi. 8 Amma yakən mbałən kən ma' tlegga ki dami də kəpsiwai. 16 In gon wakən a ulsis, "To, ləga wai, ngashti ni gunə bəkən ma' dətl tə wai mbakəcin swaca, tə Lya bəlkən ulkə dami nə u, kə njı hi da nə igən kə tloti. 9 Nə nali mi natl ulkə tle, nə ulkə laki" Bəka bələnsi ulənwai u, mul ban nə bwasi nən, nə nali mi byatlı mbałən mbuntwas nuna? 17 Nəgu da la'ti mbadli nəm gına pəlsi ge' te'kə Lya u. 10 Nə bi nəm kən nə gwasi, bənə kyautən waswai u məcini. 18 də natlti, nə byalti dədəfanu, yelsini ini, ai, gu Amma mulən nən ussu "ai, kibo la'ti mbatl ni' a mbunwai! 11 Ko shu mal nəm nən ma' bətl da, ami ne bo sai kyautən." To, mboki toh tən mal mul təmtə, nə mal mul kukkudu ya? 12 Mil la'ti mbadlwagu, bə nə kyautən wai u, ami ne a yelsini ini, pəkkə ka nəm ma' utti mil kə zaitu mboki' toh tan kyautən, yenti ka dwdən kə la'ti ya? ko pəkkə innabi nəm ma' zəm mil kə ka mbadli. 19 Ka ndəgi Lya bo nəm kəma? A mbuni! ya? Tu' nəgu shu mal mul bətl mal kə kukkudu to mi'gatl ma sa la'mbatl nəti i, amma hal si kən bətl mal təmiwai. 13 Mul manti nuna nə nepti kə dli na bənti. 20 Ki mul ləshi ma' ulən! mul kal ləba laplap a ge' kini? An mbo' tohtənki ko kəndə lyamti hal nəguni kə mani la'ti mbadli tuma zo'dam twasi, nə kyautən kə zoki gunə ti bə nə kyautən kən wai u, use kəma? 21 Cin u nə pəlti nə shindətl ga gunə də pe'ti ge' ma' ulən bwasi nən Ablahim ta' yakuwas Ishiyaku tən lu u. 14 Amma in bezən nget mbałən nikin da nə kyetyl ulnə də mbilli' Lya u, ashe gaki kyautən lyap ga u age' mbadlwakən u, bə'pən bulmən waskən manti ti mul zo' mbatl kən waiya? 22 nə nə guwai, aki nget baliwai. 15 Undi manti Ka yeni la'ti mbadlwas də le' ne' kyautən wasi, gu sul lya kən də ndassufwai kə dəp ləbəni, kə kuma la'ti mbadwas a njikən tu' ma' kyautən lyap mbatl kəni kə shedən. 16 mus ge'lə unə wasi. 23 I njikən shilən kə Lya nə usu, "Iblahim a nget da nə lyap ga u, aləbi dlati nə mus bezən la'mbatl nə Lya i, la'ti mbadlwasu i əñldli mbatl ləba ma da. 17 Amma manti kə sul lya u, kə kə zokini ma'ti," I mbekki yelən ki Lya. 24 To kina kə zokini, mul shindətl ga kəni, mul natl ka yenini, Lya də pekkətl yakən mbałən gaki kə ga kən wai, mul zo' mbadli, mul lyap dəb kə kyautən wasi, bə gaki la'ti mbadlwas nəmwai. zoki, alhelini, mul zo' mbadli mul bi nəm, mul 25 Gaki nəgu Lahab mul pən ne' mwani mbi pe'ti pətl bali, mul nə bə da wotl mbałən wai u. 18 gaki kyautən wa swaya? nən nje mi'shinkən i u, Undi mutti kə mbadli gunə u mi' bwasti dlati də ippekkəlsi tu'tən shitu won. 26 Kənə kan unə dli watlti u, i mbətl zo' mbadli.

da bə lu shu'ti nidda wai u hwunini, nəguma la'ti mbadli bənə kyautən wai u hwunini.

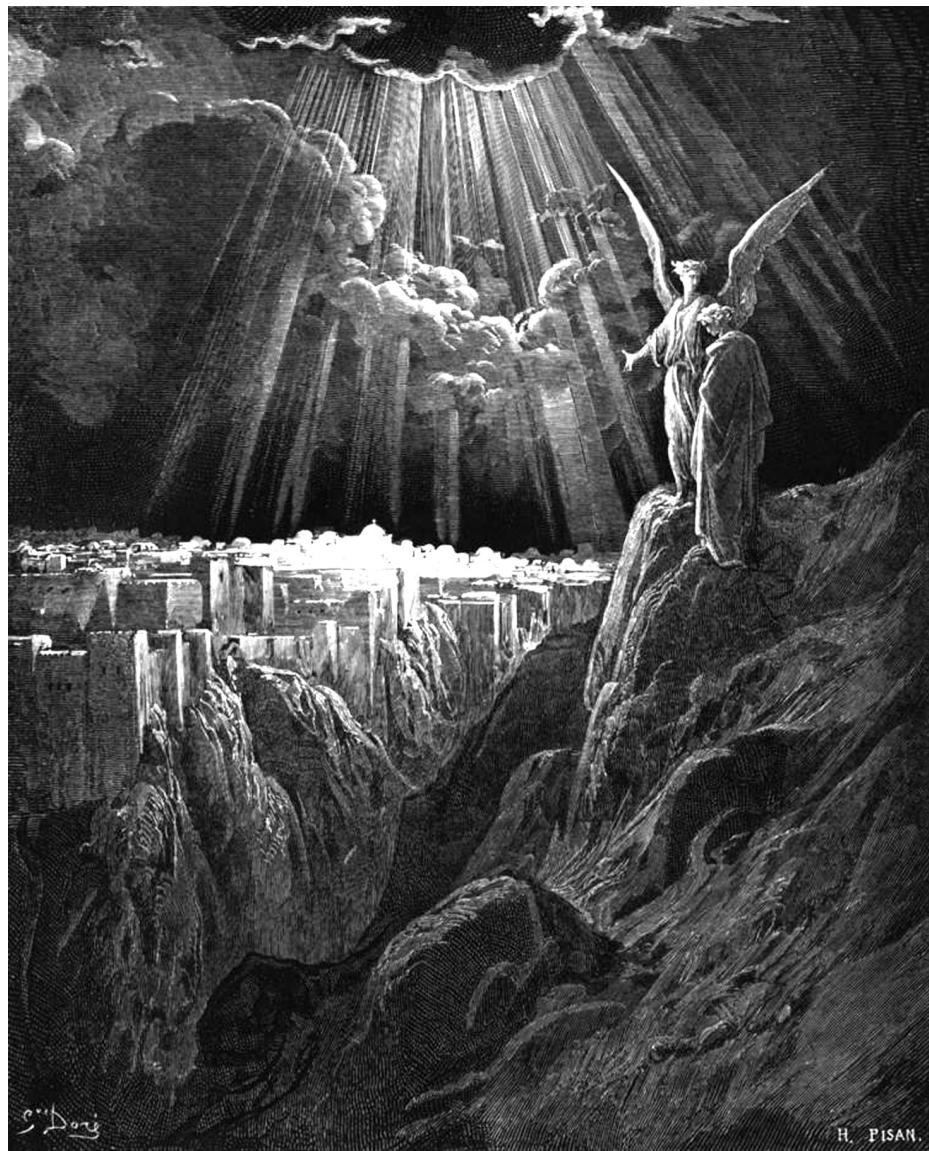
4 Yakən də mbətl nge' elsəni nə dlati a ge' dlomwakən? ase, bə lyap ləba hukkən də

3 Kini yelsəni ini, bə dəmni kumwakən mi'kulci' latikin də dlan nə yelsəni ambadwakən wai ya? mbałən wai, gaki manti wakən kəni, mi 2 Kən lyap ləba a' hwolini, a'tlo mbałən. kən mi'kulci' mbałən nən pəlimmi shilən nə bəna lyap ləba, bə kəkkən mbitini wai, a' tlilən dlati. iye. 2 Gaki musinən mini mi'lwestini dişəli, in Ki hwoltini gaki ki da shilən nə Lya wai kəni. 3 yakən mbałən da dləb use ge' shilən wa swai Kən shilənti nə Lya a' hwolini, gaki ki nə bezən u, to muli kə njə'nı tida, tən ma'ngapti mus mbatl kən ki pəlini, gaki ki konni nə nali tən kutlakən ki dli wasi. 3 Cibəlti ngu, in a shimi bəs kup təp kə gawakən. 4 Kini mi' ləshi zo'mbadli! ul kəndə bi u gaki ta' kumimi bi dəni, nənəgu Ki manini yelən nə dəp ləba ngel Lya kən waiya? mən ma'bəlti nati mus lu u nəmə lyamti u. 4 Nə gaki nəgu, mus mulnə də lyap pətl yelən nə yanən kundələn kə mal, ko nə si bəzi u ndətl kə dəp ləba u, ta pal gawas mul ngel lya u ngu. 5 yetəl də jakə'si, mus nənəgu nə yakən domkən Kin na yentini tən swi kən shilən kə Lya usu, mul dəlti də gandətl ti mus lu u nə tin ngaki da "Yal kə mbatl kə Lya gunə Lya shimi ge' mini u u. 5 Nə gu ləga ma da, tigu yakən ulən kəni, nən də mbuttimi iye ya? 6 Amma ti bətl min sai bas la'tibi! yanən kan unə yakən masdə də alhelini dişəli. I laki da shilən kə Lya usu: "Lya də lakik bal dəlgən utu u. 6 Ləga ma utu ca! Age' nge'mi'natl kə ga, amma ti pəl'mi'shindətl ga mus ku tlakən kə dli inən, ləga tikə gəska bezən alhelisi." 7 Gaki nəgu takkən gawakən ma'Lya, ləba ti kon nə mus dli, mul hotti mbadli atliti, a'ngə ləba kə shedən, ti kuma tən kitəlli'kini. 8

Sha'ni ma'Lya tima tən sha'ti makini. Dəmni nə ka yenən un ndi pa'ti bisi u nə "Lya kə njı'ni, nə mbatl kə zokki, kini mi'bezən mbadli, wokələn kup ci'gonti, mul zə'gonti. 12 Amma tən ko yan mbadlwakən taka, kini mi'mbatl lop. 9 Pələn ngi, yelsəni, bə' lenceniwai, ko nə lya, ko nə atli, du mbadli, kulni, pələn lu. hwe tə getltwakən ko mus undi lenceti ukəni. Ənka ulnisu "E u," A pal kulu, hwol tuggwakən tapal du mbadli. 10 dəm tən "E" katlı, ən ka ulnisu "O' o", A dliltən Shindələn gawakən ma'mulban, tima tan natlı "O' o" i katlı, gaki in nəgu wai u nən zikin batlıti. kini. 11 Kini mil yesəni ini, bə'byalən yelsəni 13 ən gon wakən də tle' bəna u, to, a' shilən wai. Gaki ko wokən byal yelse wasi mul bəlti, nə "Lya, ən gon wakən də kup hwol tuga? To, ko mul nə a zi yelse was kapbi u, ta byal pətl a'ul wul kə dwati "Lya. 14 Ko gon wakən nən shilən u balu, ta zi'kapbi u ngu. In ka zi pətl də gonti? To, am mbe kolsi kə İkilisiya bi as shilən kapbi u, ki mul bitl tiwai, ki mul zitti ngemi" "Lya, asi swatitti mil na shin kə mul kapbi ni. 12 Mul bətl shilən nəm kəni, tikə mul ban. 15 Ngep Lya ki la'ti mbadli, nən ndokətl pətl ti, tikə mul ndəlti kə pekkəlti nə məcalti. mul gonti Lya nən tlilti lya, in ma tapəl bezən to, kikə wongi ki'zi yelke wa'kapbi? 13 Gakən ləba u, nən pecitti. 16 Gaki nəgu, a'gopən dlimi' kəm, kini u nə də usu, "Asəti ko akyau mən ləti yelsəni bezən ləba wakən, a ki ngemi yelkəni ge'gatl gwa', an pəl hwon tyaka, ami ulti nə ulti Lya, gaki ki' mbi do'ti da. Shilən nə Lya kə mul taka am mbi ulpi." 14 I ngu kə manən ulnə tə zo'mbadli kyautənwas ndalni iye. 17 Iliy yakən nda kyau uwai. Undə dli ukən nikini? ai, kənə mbalən kəni kəna mini, amma nə' gob ngep Lya wolkəndə da, aləm dəmtu nən gölti. 15 Mbun ni u gaki bə mal mbəwai u, sai nəpəl hwon maki kə ulnisu, "In Lya a ndəgu, in mi ge'mi'dli u, nə li məkka bə mal a mbə ge' atliewi. 18 Kal ki mən pətl gu nə gu." 16 Amma i ngu, nəguni ki la'tibi nə dun ngesi. Undə la'tibi gu bezən ulən kənə. 17 Gaki nəgu, mus mulnə a man zo'ləba u, in nəngə pəlti u, ta pəl bezən ləba u ngu.

5 To kumini kini mi' usən! Kulni nə la'ti yali gaki bəna u nətə mbətən kini u. 2 Usən wakən mus bosini, lu'ləgəllwakən mus shishhil a dam i. 3 Zinaliya nə azulpa wakən sa koni, kontwasən u nən dəmti yenti kə dwdədən tən kini, kən dəp tlu kə dli dakini kəna utu. Ka domi gawakən usən i age' pa'ti kə ndalləba i. 4 Yaninil upkə mi'kyautən u nə' nge batlı tisi u si kulu ma'Lya. Kulu kə mi' otlikin ləba taka a mbəkəci kəm də "Lya mul nalti i. 5 Ka pələn dəp ləba i ge' təmti, ki damti nə tleti nə kon nə ləba. To, ka katlən gawakən i gaki cin kə poshti. 6 Ka poci mul zo'mbatl 6atlıti, kuma tləti, bə ta lwe mbatl nə kini wai. 7 Gaki nəgu mil yelsəni, ngacem bi, hal gas patl kə mulban. Yanən kan unə mul kotl lu də ngashti bi də butti cin unə tə guwas bəl gwe kə zoki u. Nə ngashti bi iye ti butti mal kə otlti o nə mal kə gisi. 8 A'dəmni nə ngashti bi. A' dləllən mbadlwakən, gaki mbə' kə mulban 6al nja i. 9 Yelsəni bə nalən ni tən yelsəni wai, gaki 6a zikin 6atlıti, i ngu mul pətl shilən saltən bidlabi il! 10 Tən cimbəlti nə ngashtibə ge' bəna, yelsəni, yanən mi'nje'shinkən ki Lya ma nən shilən nə shin kə mulban u. 11 I ngu, məndə ndwa'ti gina ngashbi i, ka kumən un ndi ngashtibə unə Ayuba pəli u,

palı te'tən shitu. 20 Am maninca mus mulnə a pal mul pətl bezən ləba te'tən shitu u ta pekkəl mul bezən ləba i dəge' məshti, gu nən dəmti shitu kə peshti lipən dişəli.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Geji at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, "*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*" Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, "*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*" So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, "*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*" 2 Timothy 2:15. "*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*" 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Geji at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aīdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hades g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Bu---Bauchi-Bu-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

Mi'shinkən 3:21
Mi'shinkən 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aïdios

Romans 1:20
Jude 1:6

1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

aiōnios

Matthew 12:32
Matthew 13:22
Matthew 13:39
Matthew 13:40
Matthew 13:49
Matthew 21:19
Matthew 24:3
Matthew 28:20
Malkus 3:29
Malkus 4:19
Malkus 10:30
Malkus 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Matthew 18:8
Matthew 19:16
Matthew 19:29
Matthew 25:41
Matthew 25:46
Malkus 3:29
Malkus 10:17
Malkus 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Mi'shinkən 13:46
Mi'shinkən 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16
1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32
Geenna
Matthew 5:22
Matthew 5:29
Matthew 5:30
Matthew 10:28
Matthew 18:9
Matthew 23:15
Matthew 23:33
Malkus 9:43

Malkus 9:45
Malkus 9:47
Luke 12:5
Yakubu 3:6
Hadēs
Matthew 11:23
Matthew 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Mi'shinkən 2:27
Mi'shinkən 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6
Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

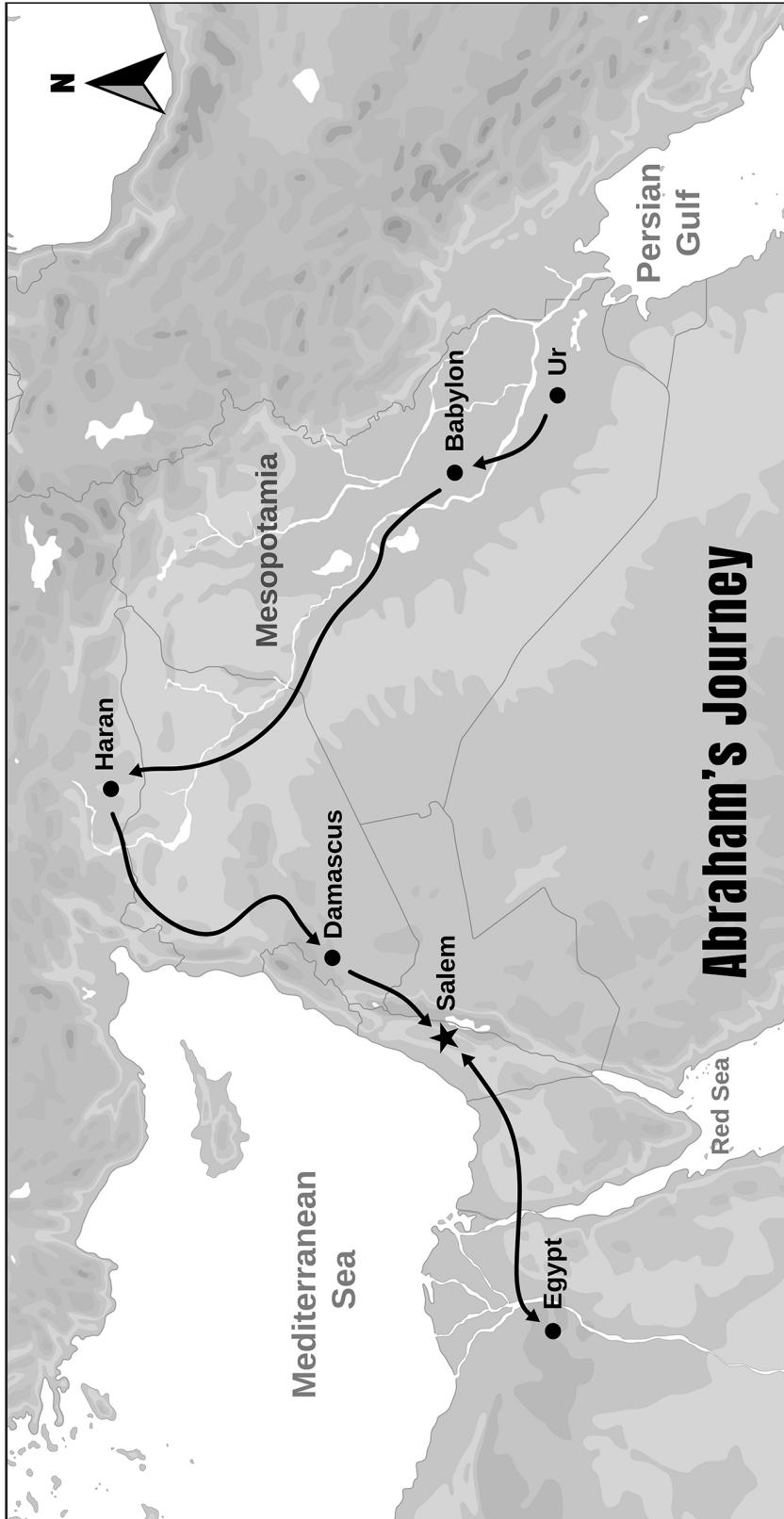
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

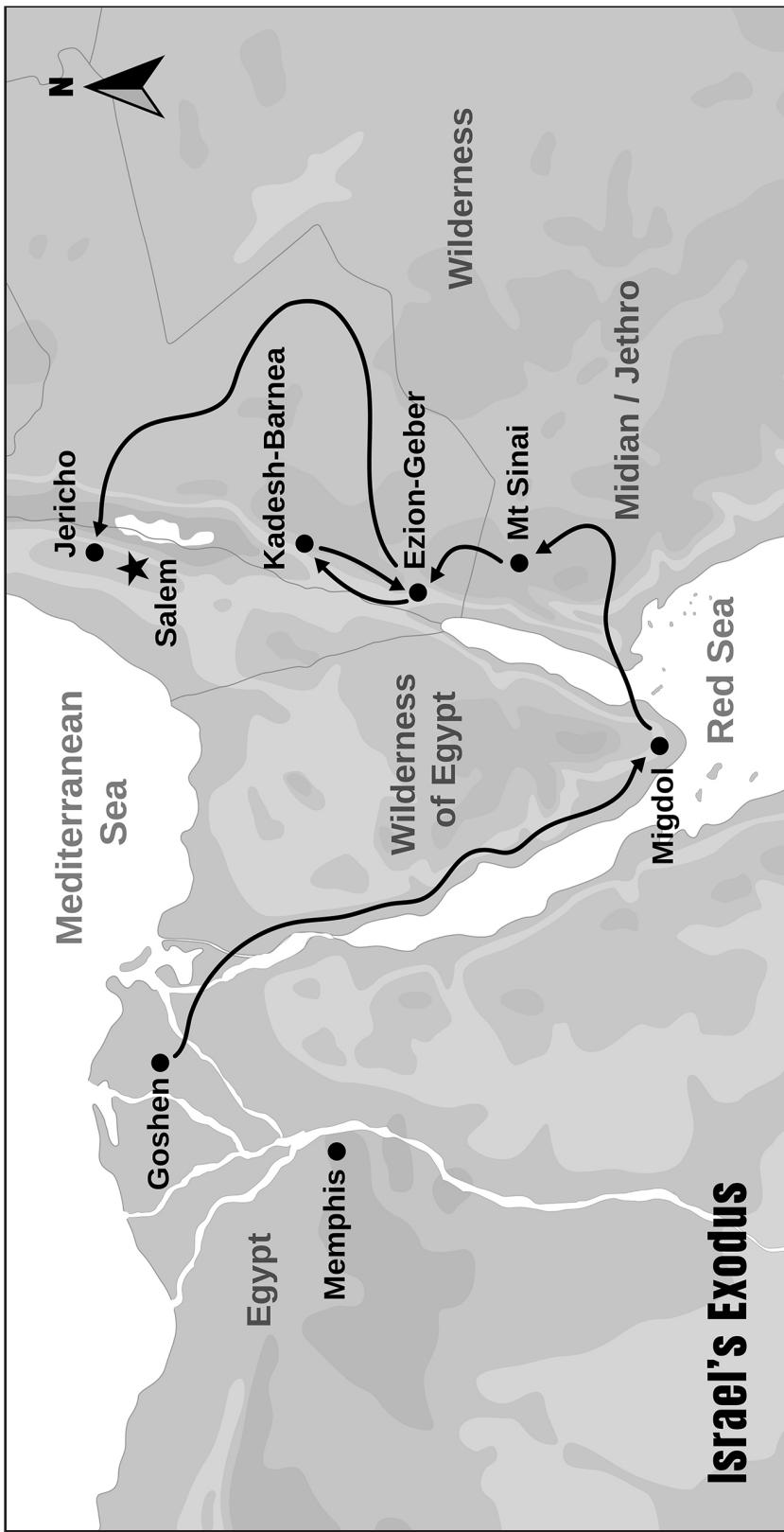
None yet noted

Abraham's Journey

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"

Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

Mediterranean Sea

Sidon
Tyre
Caesarea-Philippi

Galilee
Capernaum
Bethsaida

Cana
Nazareth

Sychar

Samaria

Ephraim

Jerusalem ★
Bethany

Bethlehem

Judea

► Egypt

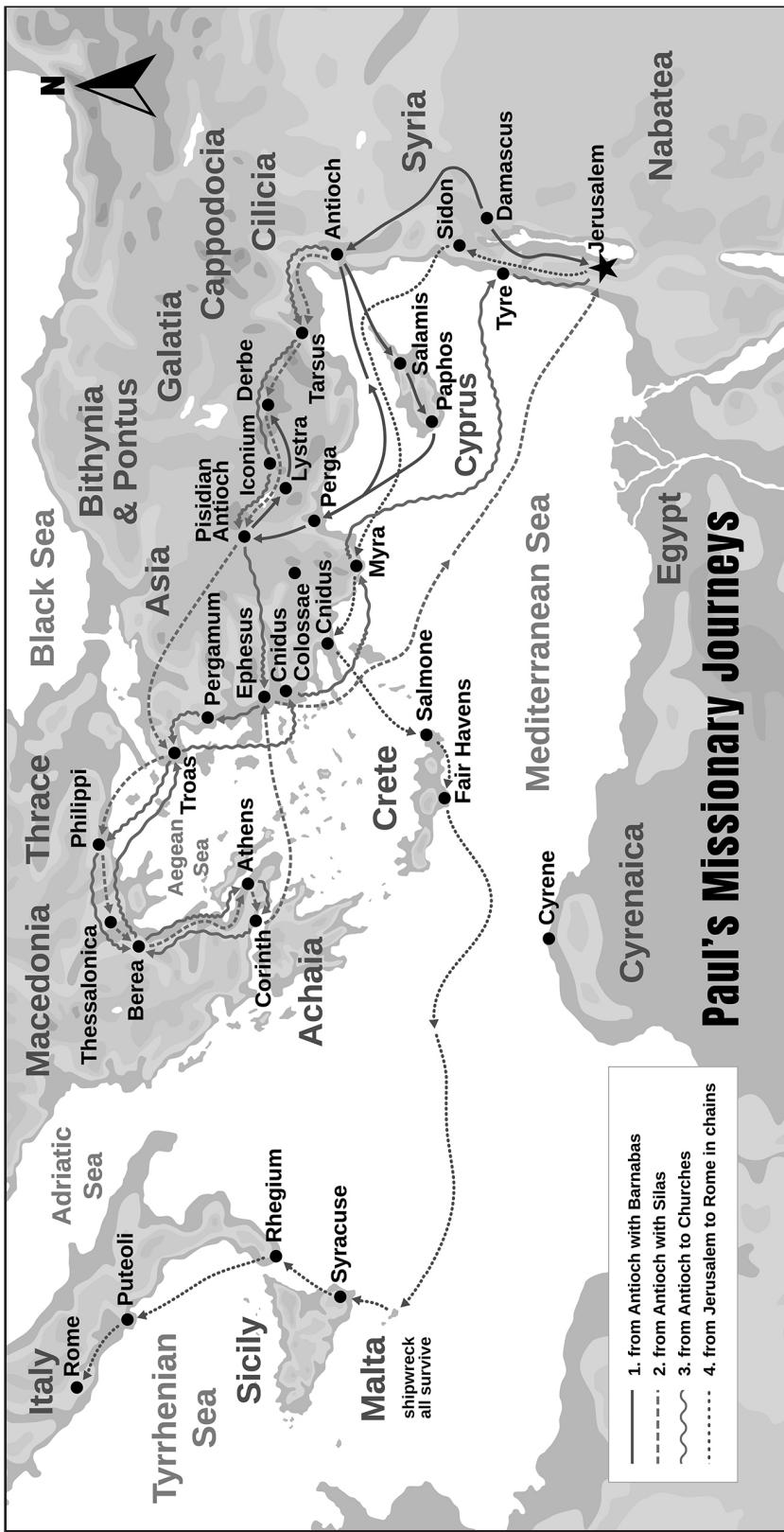
Decapolis

Peraea

Jericho

Jesus' Journeys

Gaki yakèn mbalèn ma ta mbani sappali'bena dawai, gakki tima tappal bənədənai, abbal dławasi gaki dīgəl mbalèn. - Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

- Christ returns for his people
- 1956 Jim Elliot martyred in Ecuador
- 1830 John Williams reaches Polynesia
- 1731 Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614 Japanese kill 40,000 Christians
- 1572 Jesuits reach Mexico
- 1517 Martin Luther leads Reformation
- 1455 Gutenberg prints first Bible
- 1323 Franciscans reach Sumatra
- 1276 Ramon Llull trains missionaries
- 1100 Crusades tarnish the church
- 1054 The Great Schism
- 997 Adalbert martyred in Prussia
- 864 Bulgarian Prince Boris converts
- 716 Boniface reaches Germany
- 635 Alopen reaches China
- 569 Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432 Saint Patrick reaches Ireland
- 397 Carthage ratifies Bible Canon
- 341 Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325 Niceae proclaims God is Trinity
- 250 Denis reaches Paris, France
- 197 Tertullian writes Christian literature
- 70 Titus destroys the Jewish Temple
- 61 Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52 Thomas reaches Malabar, India
- 39 Peter reaches Gentile Cornelius
- 33 Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ►			Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful? ►			Romans 5:12-19	
Where are we?			Innocence	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.
Who are we? ►	God	Father	John 10:30 God's perfect fellowship	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden
		Son		
		Holy Spirit		
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels
		Deceased believing		
		Deceased unbelieving		
	Angels	Holy	Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels
		Imprisoned		
		Fugitive		
		First Beast		
		False Prophet		
		Satan		
Why are we? ►			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God's image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?

Fallen				Glory				
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth				
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3				
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City				
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers						
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth								
Luke 16:22 Blessed in Paradise								
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				Matthew 25:41 Revelation 20:10				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command								
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus								
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind				Revelation 20:13 Thalaasa				
				Revelation 19:20 Lake of Fire				
				Revelation 20:2 Abyss				

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Geji at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our Good News sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

"Go and make disciples of all nations, baptizing them in the name of the Father and of the Son and of the Holy Spirit"

Matthew 28:19

